

MIKROGEOGRAFIA OBCE JASOVÁ

**Mgr. Soňa Samuelová
2020**

OBSAH

Úvod	4
1 Zdroje informácií o obci Jasová	5
1.1 Zdroje historických informácií	5
1.2 Zdroje aktuálnych informácií	8
1.3 Prehľad zdrojov informácií o obci	10
2 Geografická poloha a vymedzenie obce	15
3 Fyzickogeografická charakteristika obce	18
3.1 Litogeografická charakteristika	18
3.1.1 Geologický vývoj	18
3.1.2 Geologická stavba	19
3.1.3 Geologické členenie	20
3.2 Morfogeografická charakteristika	21
3.3 Klímageografická charakteristika	24
3.3.1 Slnčné žiarenie	24
3.3.2 Teplota vzduchu	25
3.3.3 Zrážky	27
3.3.4 Oblačnosť	28
3.3.5 Vlhkosť vzduchu	28
3.3.6 Vietor	29
3.4 Hydrogeografická charakteristika	29
3.4.1 Povrchové vody.....	29
3.4.2 Podzemné vody	31
3.5 Pedogeografická charakteristika	32
3.5.1 Štruktúra pôdneho fondu.....	32
3.5.2 Pôdne typy a pôdne druhy.....	33
3.6 Biogeografická charakteristika	36
3.6.1 Fytogeografická charakteristika	36
3.6.1.1 Potenciálna prirodzená vegetácia	37
3.6.1.2 Reálna vegetácia	39
3.6.2 Zoogeografická charakteristika	41
3.7 Ochrana prírody	43

3.7.1 Zájmy štátnej ochrany prírody	43
3.7.2 Zájmy ochrany prírody významné z hľadiska Európskej únie	44
4 Vývoj a formovanie sídla	46
4.1 Pravek (600 000 – 2000 p.n.l.)	46
4.2 Starovek (4000 p.n.l. - 476)	46
4.3 Stredovek (476 - 1526)	46
4.4 Novovek	47
5 Humánogeografická charakteristika obce.....	51
5.1 Demogeografické pomery	51
5.1.1 Vývoj počtu obyvateľov obce	51
5.1.2 Dynamika obyvateľstva obce	54
5.1.3 Štruktúry obyvateľstva	60
5.2 Morfogenetická štruktúra sídla.....	73
5.2.1 Administratívny vývoj sídla.....	73
5.2.2 Extravilán	78
5.2.3 Intravilán	80
5.3 Hospodárske pomery	82
5.3.1 Výrobná sféra	82
5.3.2 Nevýrobná sféra	83
5.3.3 Infraštruktúra v obci	85
5.3.3.1 Technická infraštruktúra	85
5.3.3.2 Sociálna infraštruktúra	86
6 Environmentálna charakteristika obce	87
7 Rozvoj obce	88
Záver	91
Zoznam informačných zdrojov.....	92

Úvod

Súčasná orientácia geografie na skúmanie regiónu ako zložitého dynamického priestorového systému na zemskom povrchu sa dá považovať za nové objavovanie krajiny ako takej. Geografia sa v tomto smere snaží analyzovať krajinu lokálne, na úrovni mikrogeografie, samostatne vyčlenenej vedy, ktorej objektom štúdia je región malých rozmerov – mikroregión. V mikrogeografii ide o väčšiu hĺbku poznania malých výrezov krajinnej sféry s dôrazom na ich individuálne, sociálne, ekonomické a kultúrne črty smerom k lokálnej úrovni konkrétnych skúseností a praxe (Kandráčová, Michaeli, 1996). Dubcová a kol. (2012) chápu mikrogeografiu ako komplexnú (regionálnu) geografiu územia na lokálnej úrovni – komplexnú (regionálnu) geografiu obce.

Poznanie regiónu, ktorý vzniká na základe interakcie prírodných a humánných javov a je objektom štúdia regionálnej geografie, je vhodné aplikovať pri plánovaní regionálneho rozvoja územia. Ako píše Lauko a Kasala (2010) „predmetom výskumu regionálnej geografie je štúdium vzájomných vzťahov medzi prírodou, ľudskou spoločnosťou a jej aktivitami, odhalenie zákonitostí formovania sa a fungovania regionálnych systémov a zákonitostí teritoriálnej diferenciacie geografickej sféry“. Analýzou vzťahov a zákonitostí geografickej sféry na mikroregionálnej úrovni sa dopracujeme k obrazu súčasnej krajiny. Implementácia získaných poznatkov do učiteľskej praxe prispieva k atraktivite geografie a získavania poznatkov o krajine, v ktorej žiaci bezprostredne žijú.

Jedným z priekopníkov regionálnej geografie je Alfréd Hettner, ktorý ju vo svojich prácach stotožňuje s geografiou ako takou a za cieľ tejto vedy označuje dôkladné poznanie jednotlivých krajín, na ktoré je Zem rozdelená. Zavádza systematiku do regionálnych monografií, ktorá je založená na analýze regiónov podľa jednotlivých častí od geologickej stavby, foriem povrchu, cez ďalšie zložky prírody až po človeka, hospodárstvo a kultúru (Bašovský, Lauko, 1990). V práci sa pridriavame uvedenej schémy.

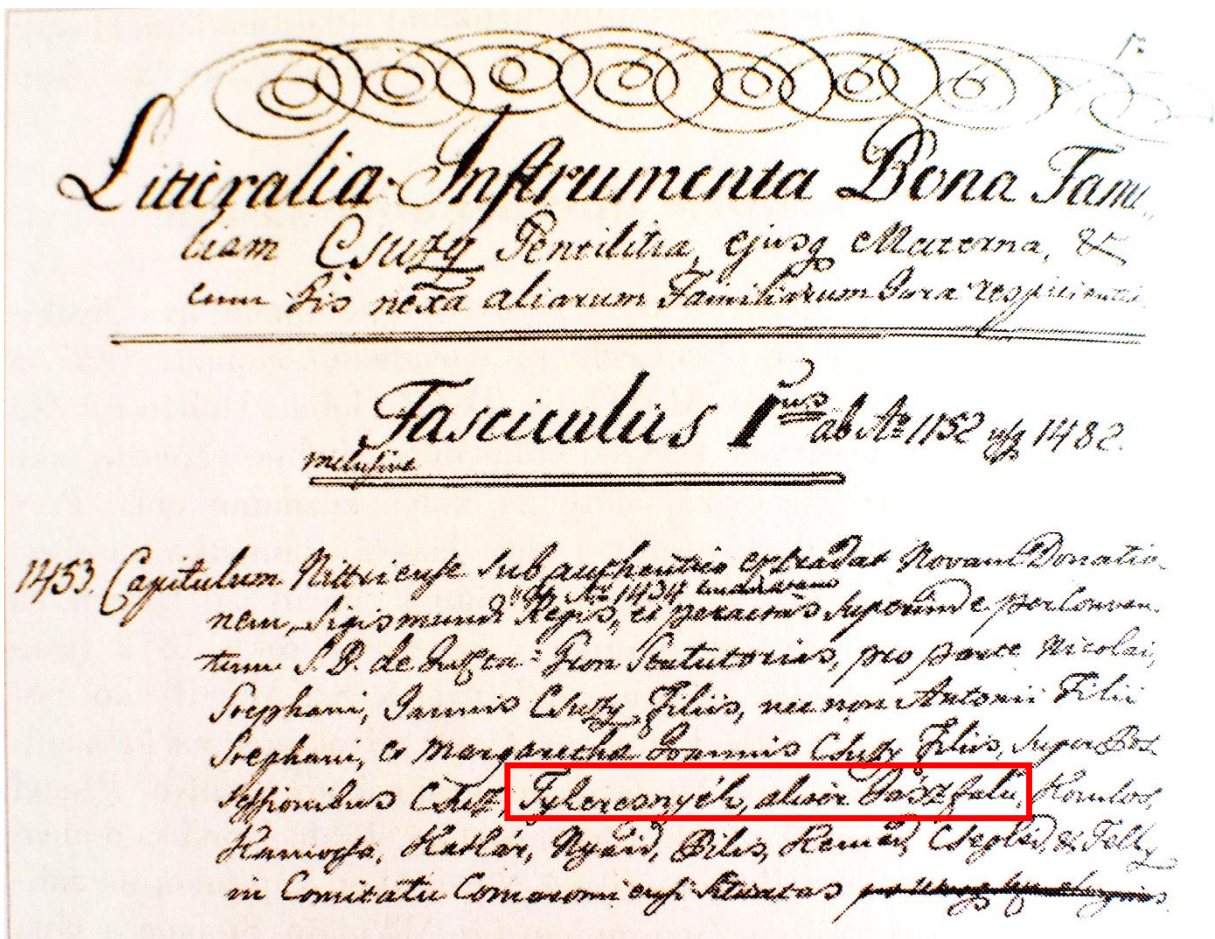
Cieľom práce je komplexná geografická charakteristika predmetného územia, ktorá pozostáva z fyzickogeografickej a humánnogeografickej analýzy, analýzy environmentálnych pomerov a aktivít obce, ako aj charakteristiky potenciálu regionálneho rozvoja. Práca je svojím komplexne spracovaným obsahom vhodná pre odbornú, ale aj širokú verejnosť, pričom sa snažíme interpretovať nadobudnuté informácie odborne, ale zároveň dostatočne jasne a zrozumiteľne. Je určená taktiež pre študentov a nadšencov geografie, pre obyvateľov obce a pre každého, kto má chuť lepšie spoznať obec Jasová na detailnej úrovni.

1 Zdroje informácií o obci Jasová

1.1 Zdroje historických informácií

Prvá priama písomná zmienka o obci z roku 1434 sa dodnes zachovala iba ako poznámka v regeste (krátkom zhrnutí listiny na úradné účely) z roku 1812 ako časť kuriálneho archívu, spisu advokátov nachádzajúcich sa v budapeštianskom Maďarskom krajinnom archíve (Reško, 2004). Jej obsah bol spísaný v roku 1453 a obec sa spomína ako „Tykeresnyek aliter Jászfalu“ (obrázok 1). V listinách z roku 1436, 1439 a 1454 je obec už zapísaná ako Jazfalu. Sú to listiny, v ktorých sa spisuje, potvrdzuje alebo spomína majetok Csúzyovcov, ktorí sa už v roku 1247 zmocňujú držby susednej obce Dubník (vtedajší Čúz).

Obrázok 1 Prvá zmienka o Jasovej v regeste Czúzyovcov

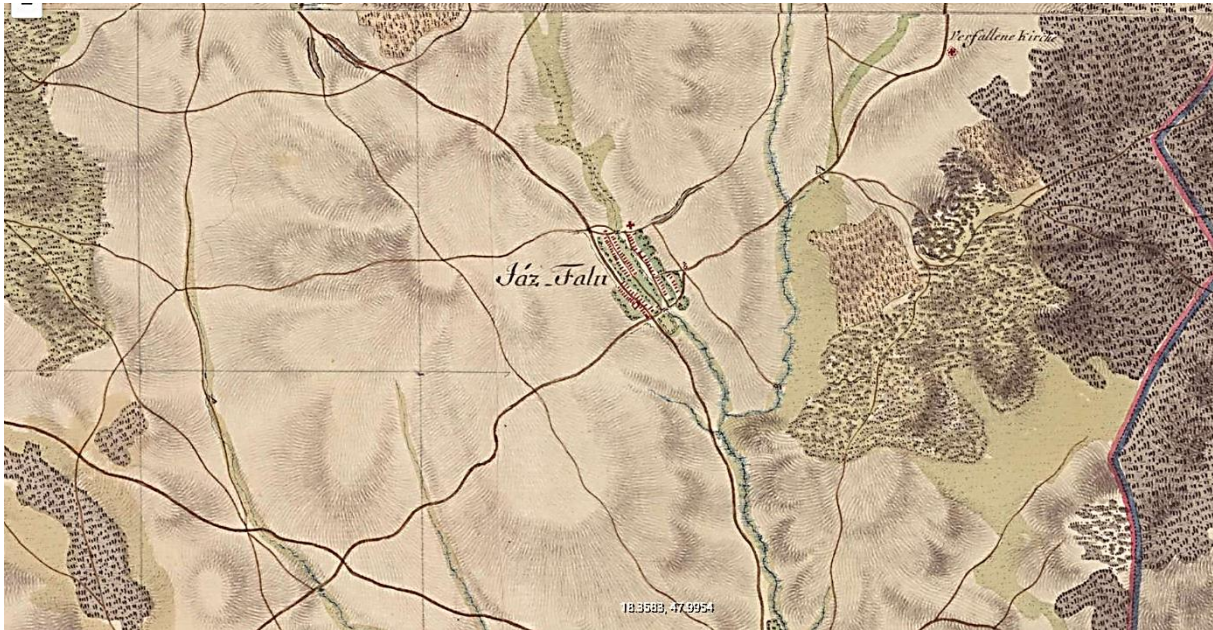

Zdroj: Reško, 2004

O historickom vývoji intravilánu obce sa dozvedáme z vojenských mapovaní. Prvé mapovanie začalo ešte počas vlády Márie Terézie, ale ukončené bolo počas vlády jej syna, panovníka Jozefa II. (1780 – 1790). Z tohto dôvodu vstúpilo do dejín ako mapovanie jozefské (Jakubík, 2012). Mapovalo sa v základnej mierke 1 : 28 800, ktorá vychádzala z vtedy

zaužívaných starých rakúskych mier. Mapovanie prebiehalo bez komplexných matematických základov, je teda nepresné. Mapa Jasovej z prvého vojenského mapovania (obrázok 2) ukazuje, že hlavné ulice v obci už boli vybudované pozdĺž Jasovského potoka.

Obrázok 2 Obec Jasová (Jáz-Falu) na mape z prvého vojenského mapovania

Zdroj: <https://mapire.eu/en/map/europe-18century-firstsurvey>

Druhé vojenské mapovanie prebiehalo v rokoch 1806 - 1869 a do dejín sa zapísalo ako Františkove mapovanie. Cieľom tohto mapovania bolo predovšetkým odstrániť nedostatky 1. vojenského mapovania najmä v presnosti a vytvoriť podmienky pre vydávanie odvodených máp menších mierok, väzbu na kataster a geodetický základ (Jakubík, 2012). Mapovalo sa opäť v mierke 1 : 28 800. Vzhľadom k naliehavej požiadavke zvýšenia presnosti tohto mapového diela, bolo nutné vybudovať pevné geodetické základy – trigonometrické siete. Druhé vojenské mapovanie bolo síce presnejšie ako prvé mapovanie, ale trvalo takmer 60 rokov a bolo často prerušované, čo sa negatívne prejavilo v obsahovej rôznorodosti a nejednotnosti. Jasová sa na mapách druhého vojenského mapovania zobrazuje pod názvom Jászfalu (obrázok 3). Na mape môžeme čítať už aj geografické názvy niektorých sídelných jednotiek, napríklad Stary Winohrady, Novy Winohrady, Jaszfalu Chrasta.

V druhej polovici 19. storočia dochádza k prudkému rozvoju hospodárstva, čo bolo spolu s potrebami armády impulzom k ďalšiemu vojenskému mapovaniu. To prebiehalo v rokoch 1869 – 1887 v dekadickkej mierke 1 : 25 000 a jeho hlavným cieľom bolo vydanie špeciálnej mapy 1 : 75 000. V priebehu 2. svetovej vojny farebné originály týchto máp z územia Slovenska boli zničené a mapy sa rozmnožovali len ako čiernobiele kópie, pretože sa predpokladala ich častá aktualizácia (Jakubík, 2012). Mapa obce z tretieho vojenského

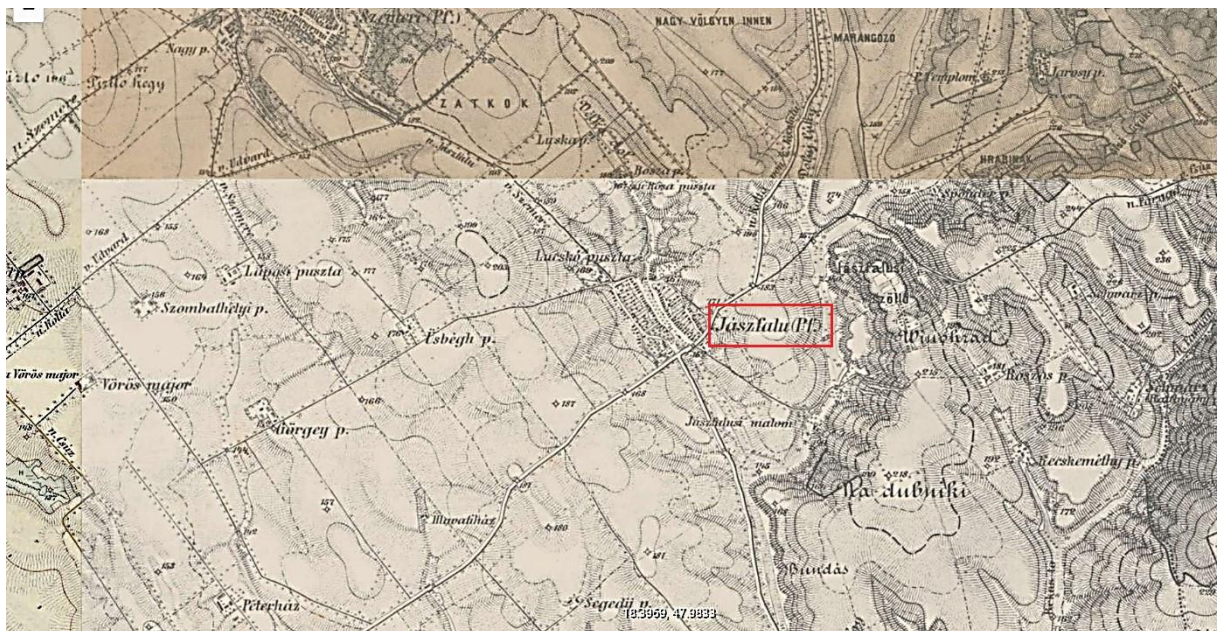
Obrázok 3 Obec Jasová (Jászfalu) na mape z druhého vojenského mapovania

Zdroj: <https://mapire.eu/en/map/europe-19century-secondsurvey>

mapovania (obrázok 4) je oveľa presnejšia, čitateľnosť reliéfu je vyššia kvôli zakresleným vrstevniciam, nadmorské výšky v mape sa približujú k reálnym nadmorským výškam v súčasnosti. Mapa je detailnejšia, sú v nej zaznačené geografické názvy jednotlivých súčastí obce, napr. Jászfalusi malom, Lacszó puszta, Winohrad.

Obrázok 4 Obec Jasová (Jászfalu) na mape z tretieho vojenského mapovania

Zdroj: <https://mapire.eu/en/map/thirdsurvey25000>

Vznik mena obce nie je dodnes objasnený. Reško (2004) za najpravdepodobnejší pôvod názvu obce pokladá modifikáciu maďarského slova „íjász“ (lukostrelec). Majtán (1998) uvádza, že názov obce v roku 1773 bol Jaszfalu. Od roku 1786 do konca druhej svetovej vojny

sa používa meno Jászfalu. Názov Jásová (alebo Jásovice) sa objavuje prvýkrát v roku 1920 a do roku 1948 sa používa súbežne s názvom Jászfalu. Po roku 1948 sa obec volá Jásová. Posledná zmena názvu obce nastala v roku 1996, keď dostala obec súčasné meno Jasová (Majtán, 1998).

1.2 Zdroje aktuálnych informácií

V roku 2004 vydal Ing. Alexander Reško monografiu Jasová (obrázok 5) pri príležitosti 570. výročia prvej písomnej zmienky o obci. Kniha má za cieľ ukázať život obce v širšom spektre, má slúžiť občanom a všetkým, ktorých zaujíma vývoj Jasovej. Dozvedáme sa z nej okrajovo o prírodných pomeroch chotára (oro- a hydrografických, geologických i pôdoznaleckých pomeroch). Podstatná časť knihy je venovaná dejinám obce. Autor sa zaoberá históriou školstva, rímskokatolíckej farnosti v obci, majetkoch zemanov a ich sídlami, ako aj samosprávou obce. Uvádza stručnú etnografiu (napr. nárečie, ľudovú architektúru, odev) a opisuje symboly obce.

Dôležité informácie o obci sú uverejnené na oficiálnych stránkach obce na internete (obrázok 6) www.jasovaobec.sk. Verejnosť využíva najmä aktuálne oznamy na stránkach. Okrem iného sú tu uverejnené informácie o samospráve, štatistické údaje o obyvateľoch obce, základné informácie o geografii a histórii obce a dôležité kontaktné údaje.

Na stránkach farského úradu farnost-jasova.webnode.sk (obrázok 7) môžeme nájsť niektoré štatistické údaje o krstoch, svadbách, pohreboch, sobášoch od roku 2009. Stránka obsahuje historické informácie o kostole a iných sakrálnych pamiatkach v obci.

„Neoficiálnu stránku obce“ nájdeme aj na sociálnej sieti Facebook (obrázok 8). Je to komunita občanov a rodákov z obce, v ktorej sa zdieľajú zaujímavé informácie o obci v podobe videí, obrázkov, článkov o obci a aktuálnych kultúrnych podujatiach v obci. Táto komunita má 624 členov.

Informácie o aktuálnej situácii obce nám poskytol obecný úrad v Jasovej. Územný plán obce Jasová (2008) a Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Jasová na roky 2016 – 2022 (2015).

Obrázok 5 Monografia o obci Jasová

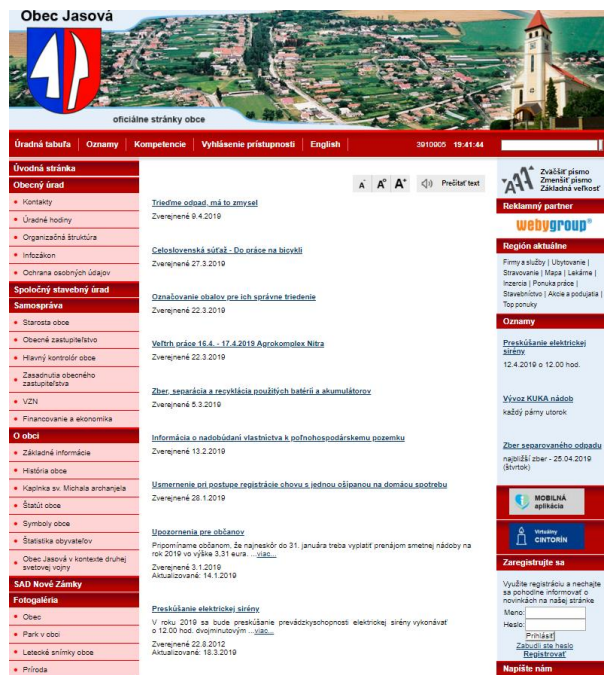
Zdroj: Reško, 2004

Obrázok 7 Vzhľad oficiálnych stránok farského úradu v Jasovej na internete (2019)

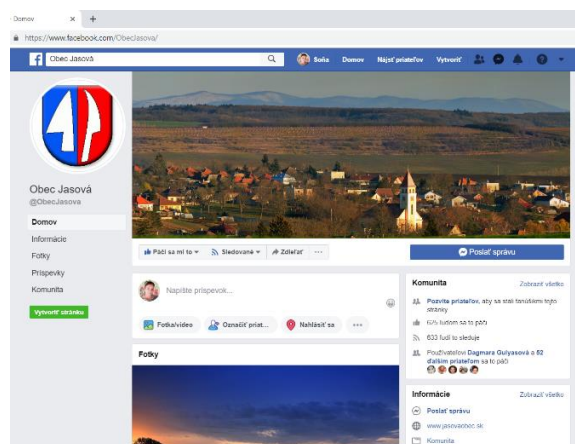
Zdroj: www.farnosť-jasova.webnode.sk, 2019

Obrázok 6 Vzhľad oficiálnych stránok obce Jasová na internete (2019)

Zdroj: www.jasovaobec.sk, 2019

Obrázok 8 Vzhľad stránky obce Jasová na sociálnej sieti Facebook (2019)

Zdroj: www.facebook.com/ObecJasova, 2019

1.3 Prehľad zdrojov informácií o obci

Prehľad použitých informačných zdrojov k jednotlivým geografickým kapitolám práce uvádzame v tabuľke 1.

Tabuľka 1 Prehľad zdrojov informácií o obci Jasová

Kapitola	Printový zdroj	Internetový zdroj	Komentár
1.1 Zdroje historických informácií	JAKUBÍK, J. 2012. Vývoj vojenskej kartografie na území Slovenska. In Kartografické listy.		informácie o vojenských mapovaniach
		MAJTÁN, M. 1998. <i>Názvy obcí Slovenskej republiky</i> . http://www.juls.savba.sk/nazvy_obci.html	vývoj názvu obce
		https://mapire.eu	mapy z jednotlivých vojenských mapovaní
	REŠKO, A. 2004. <i>Jasová</i> . Komárno : KT		história obce
1.2 Zdroje aktuálnych informácií		<i>Farský úrad Jasová</i> http://www.farnost-jasova.webnode.sk	webové sídlo farského úradu
		<i>Jasová - oficiálne stránky obce</i> http://www.jasovaobec.sk	webové sídlo obce
		<i>Obec Jasová – neoficiálne stránky obce</i> https://www.facebook.com/ObecJasova	stránka obce na sociálnej sieti Facebook
	REŠKO, A. 2004. <i>Jasová</i> . Komárno : KT		aktuálna informácie
2 Geografická poloha a vymedzenie obce		<i>Cestná sieť Slovenskej republiky</i> , M 1:1100000 https://www.cdb.sk/files/img/zakladne-mapy-cs	mapa cestnej siete
	Príloha k vyhláške č. 559/2007 Z. z.		nadmorská výška stredú obce
		<i>Register priestorových jednotiek</i> https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/Databases/REGPJ	priestorové jednotky obce
		ZBGIS® Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky https://zbgis.skgeodesy.sk	mapy obce
3.1 Litogeografická charakteristika		<i>Geologická mapa Slovenska</i> M 1:50 000 http://apl.geology.sk/gm50js	geologická mapa obce
	LUKNIŠ, M. a kol. 1972. <i>SLOVENSKO – Príroda</i> . Bratislava : Obzor		geologický vývoj územia
		MRAVÍK, J. 1958. <i>Pojednanie geologické</i> http://www.jasovaobec.sk/historia-obce.phtml?id3=73966	geologický vývoj a geologická stavba
	VÁŠKOVSKÝ, I. a kol. 1982. <i>Vysvetlivky ku geologickej mape juhovýchodnej časti Podunajskej nížiny 1:50 000</i> . Bratislava : Geologický ústav Dionýza Štúra		geologický vývoj územia

	VASS, D. a kol. 1986. <i>Regionálne geologické členenie Západných Karpát a severných výbežkov Panónskej panvy na území ČSSR. M: 1 : 500 000, Bratislava : GÚDS</i>		geologické členenie
3.2 Morfogeografická charakteristika		MAZÚR, E., ČINČURA, J., KVITKOVIČ, J., 1980. <i>Geomorfológia. In: Atlas krajiny Slovenskej republiky</i> http://geo.enviroportal.sk/atlassr/	typy reliéfu obce
	<i>Encyklopédia Slovenska. Bratislava : Veda, 1977 – 1982</i>		charakteristika geomorfologických jednotiek
	MAZÚR, E., LUKNIŠ, M. 1980. <i>Regionálne geomorfologické členenie SSR, M 1:1 000 000</i>		geomorfologické členenie územia, geomorfologická mapa obce
	PRIECHODSKÁ, Z. a kol. 1988. <i>Vysvetlivky ku geologickej mape severovýchodnej časti Podunajskej nížiny. 1:50000, Bratislava : ŠGÚDŠ</i>		charakteristika geomorfologických jednotiek
3.3 Klímageografická charakteristika		LAPIN, M. a kol. 2002. <i>Klimatické oblasti, In: Atlas krajiny Slovenskej republiky</i> http://geo.enviroportal.sk/atlassr	zaradenie obce do klimatických oblastí
	LUKNIŠ, M. a kol. 1972. <i>SLOVENSKO – Príroda. Bratislava : Obzor</i>		charakteristika klimatických ukazovateľov
	POLČÁK, N. 2009. <i>Základy klimatológie pre geografov. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Fakulta prírodných vied</i>		charakteristika klimatického pásma a klimatických ukazovateľov
		<i>Slovenský hydrometeorologický ústav, 2019,</i> http://www.shmu.sk/sk/?page=1/	štatistické údaje o klimatických ukazovateľoch
		<i>Štatistický úrad Slovenskej republiky.</i> https://slovak.statistics.sk/	štatistické údaje o klimatických ukazovateľoch
3.4 Hydrogeografická charakteristika		MALÍK, P. a kol. 2008. <i>Hydrogeologické mapy. Bratislava : Štátny geologický ústav Dionýza Štúra</i> http://apl.geology.sk/hydrogeol	hydrogeologická charakteristika
		<i>Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Jasová na roky 2016-2022.</i> https://www.jasovaobec.sk/program-hospodarskeho-a-socialneho-rozvoja-2016-2022	informácie o vodnej nádrži Jasová
		<i>Štátna ochrana prírody slovenskej republiky</i> http://www.sopsr.sk/web/	charakteristika potoka Paríž
	VÁŠKOVSKÝ, I. a kol. 1982. <i>Vysvetlivky ku geologickej mape juhovýchodnej časti Podunajskej nížiny 1:50 000. Bratislava :</i>		hydrogeologická charakteristika

	Geologický ústav Dionýza Štúra		
		ZBGIS® Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky https://zbgis.skgeodesy.sk	mapa hydrologických pomerov obce
3.5 Pedogeografická charakteristika		BIELEK, P. 2004. <i>Pôdy Slovenska</i> http://old.agroporadenstvo.sk/pôdy	charakteristika pôdných druhov
		<i>Bonitované pôdno-ekologické jednotky</i> , M 1:5000, 2004 http://portal.vupop.sk/portal/apps/webappviewer	pôdne typy a pôdne druhy obce
	LUKNIŠ, M. a kol. 1972. <i>SLOVENSKO – Príroda</i> . Bratislava : Obzor		charakteristika pôdných druhov
	MICHAELI, E. 2015, <i>Regionálna geografia Slovenskej republiky</i> , Prešov : Prešovská univerzita		charakteristika pôdných typov
		Štatistický úrad SR, 2019 datacube.statistic.sk	využitie pôdneho fondu obce
3.6 Biogeografická charakteristika	HENSEL, K., KRNO, I., 2002. <i>Zoogeografické členenie: Limnický biocyklus</i> , M 1:2000000		zoogeografické začlenenie limnického biocyklu
	JAROLÍMEK, I. a kol. 1997. <i>Rastlinné spoločenstvá Slovenska 2. Synantropná vegetácia</i> . Bratislava : Veda		ruderalné biotopy v obci
	JEDLIČKA, L., KALIVODOVÁ, E. 2002. <i>Zoogeografické členenie: Terrestrický biocyklus</i> , M 1:2000000		zoogeografické začlenenie terrestrického biocyklu
	LUKNIŠ, M. a kol. 1972. <i>SLOVENSKO – Príroda</i> . Bratislava : Obzor		živočíšne spoločenstvá na území obce
	MICHÁLKO, J. a kol. 1985. <i>Geobotanická mapa ČSSR, Slovenská socialistická republika. Levice</i> . M 1:200 000. Bratislava : Slovenská kartografia		mapa potenciálnej prirodzenej vegetácie obce
	PLESNÍK, P. 2002 <i>Fytogeografické vegetačné členenie</i> , M 1:1000000		fyto geografické začlenenie obce
	STANOVÁ, V., VALACHOVIČ, M. 2002. <i>Katalóg biotopov Slovenska</i> . Bratislava : DAPHNE – Inštitút aplikovanej ekológie		charakteristika potenciálnych a reálnych biotopov obce
	VICENÍKOVÁ, A., POLÁK, P. 2003. <i>Európsky významné biotopy na Slovensku</i> . Banská Bystrica : ŠOP SR		charakteristika potenciálnych a reálnych biotopov obce
		Štátna ochrana prírody slovenskej republiky http://www.sopsr.sk/web/	chránené krajinné územie Ludinský háj
		ZBGIS® Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky	mapa reálnej vegetácie obce

		https://zbgis.skgeodesy.sk	
3.7 Ochrana prírody		<i>Štátna ochrana prírody slovenskej republiky.</i> http://www.sopsr.sk/web/	záujmy ochrany prírody v obci a okolí
		ZBGIS® Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky https://zbgis.skgeodesy.sk	mapa ochrany prírody a krajiny v obci
4 Vývoj a formovanie sídla	REŠKO, A. 2004. <i>Jasová.</i> Komárno : KT		história sídla
	REŠKO, A. 2014. <i>Kolta.</i> 2. vyd. Komárno : ÁSZ STUDIO		história sídla
		VRTEL, L., VRTELOVÁ, D. 1996. <i>Heraldický register Slovenskej republiky – Jasová.</i> http://ives.minv.sk/heraldreg/	erb obce
5.1 Demografické pomery	DUBCOVÁ, A. a kol. 2008. <i>Geografia Slovenska.</i> 1. vyd. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre		vývojové trendy počtu obyvateľstva
	FIALOVÁ, E. red., 1978. <i>Retrospektívny lexikón ČSSR 1850 – 1970.</i> 1. vyd. Praha : Federální statistický úřad		vývoj počtu obyvateľov
		<i>Jasová - oficiálne stránky obce</i> http://www.jasovaobec.sk	demografické charakteristiky obyvateľstva
	KERŤOVSKÝ, M. 2004. <i>Ekonomie pro strategické řízení.</i> Praha : C.H. Beck		teoretické východiská - nezamestnanosť
	MLÁDEK, J. 1992. <i>Základy geografie obyvateľstva.</i> 1. vyd. Bratislava		teoretické východiská
		<i>Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Jasová na roky 2016-2022.</i> https://www.jasovaobec.sk/program-hospodarskeho-a-socialneho-rozvoja-2016-2022	demografické charakteristiky obyvateľstva
	RUTOVÁ, M. red., 1984. <i>Statistický lexikon obcí ČSSR 1982.</i> Praha : Statistické a evidenční vydavatelství tiskopisů		vývoj počtu obyvateľov
		<i>Štatistický úrad SR, 2019</i> datacube.statistic.sk	demografické charakteristiky obyvateľstva
5.2 Sídlu a jeho charakteristika	BALÁŽI, A., HLEDÍKOVÁ, E., 2008. Územný plán obce Jasová, M 1:5000, http://www.jasovaobec.sk/		funkčné využitie intravilánu
	BARAN, V., BAŠOVSKÝ, O. 1998. <i>Geografia sídiel.</i> Banská Bystrica : UMB		typy sídiel
	LAUKO, V. a kol. 2014. <i>Regionálne dimenzie Slovenska.</i> Bratislava : UK		administratívny vývoj sídla
		<i>Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Jasová na</i>	domový fond

		roky 2016-2022. https://www.jasovaobec.sk/program-hospodarskeho-a-socialneho-rozvoja-2016-2022	
	REŠKO, A. 2004. <i>Jasová.</i> Komárno : KT		administratívny vývoj sídla
		Štatistický úrad SR, 2019 datacube.statistic.sk	výmera územia obce, domový fond
		ZBGIS® Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky https://zbgis.skgeodesy.sk	mapa využitia zeme
5.3 Hospodárske pomery	POPJAKOVÁ, D. 1997. <i>Základné kapitoly z geografie priemyslu.</i> 1.vyd. Prešov : FHPV PU, Prešov		teoretické východiská
		ZBGIS® Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky https://zbgis.skgeodesy.sk	mapa výrobnéj a nevýrobnéj sféry
		Živnostenský register Slovenskej republiky. http://zivnostensky-register.sk-online.sk/	zoznam hospodárskych subjektov v obci

2 Geografická poloha a vymedzenie obce

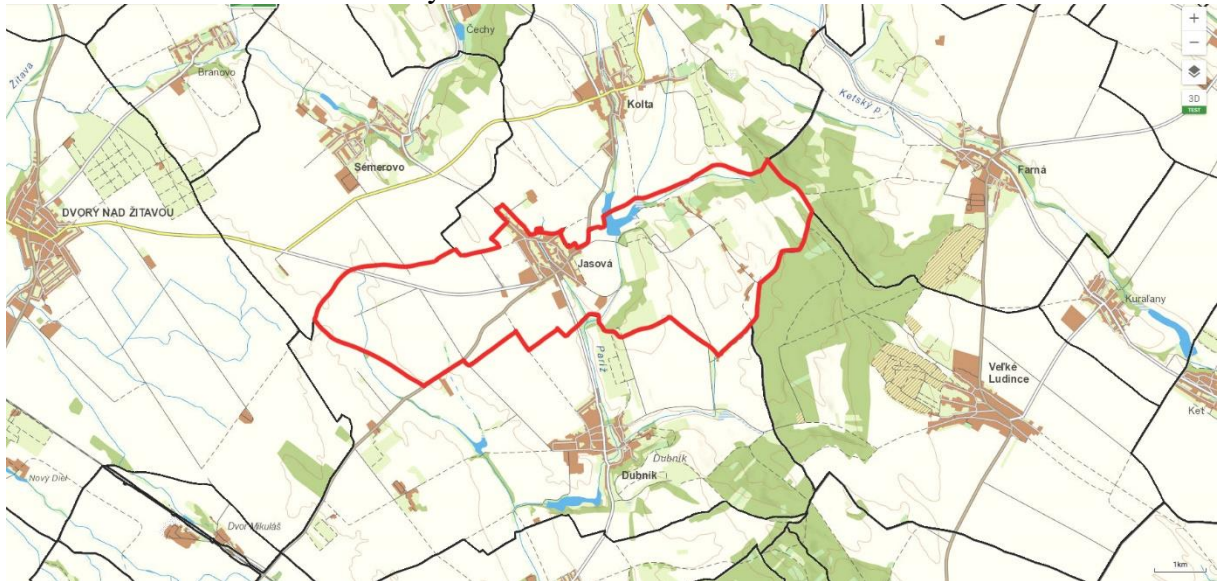
Jasová je obec v Nitrianskom kraji, nachádza sa na Podunajskej nížine v okrese Nové Zámky. Vzdialenosť intravilánu od okresného mesta Nové Zámky je 20 km východne. Cez obec prechádza cesta 2. triedy 589 (začína pri obci Chotín v okrese Komárno), ktorá sa v obci Kolta napája na cestu 1. triedy 75 medzi Sládkovičovom a Lučencom (Cestná sieť SR, 2017). Širšie územné vzťahy znázorňuje obrázok 9.

Obrázok 9 Širšie územné vzťahy obce Jasová

Obec hraničí s tromi obcami v okrese Nové Zámky (Kolta, Semerovo a Dubník) a dvoma obcami v okrese Levice (Farná a Veľké Ludince). Z obrázka 10 vyplýva, že južná hranica s obcou Dubník je umelou hranicou. Potok Háj z časti vytvára prirodzenú hranicu s obcou Veľké Ludince na juhovýchode. Severovýchodná časť obce hraničí s obcou Farná. Vinohradský potok, vodná nádrž a intravilán obce tvoria hranicu s Koltou na severe. Na severozápade obec hraničí s obcou Semerovo.

Obrázok 10 Užšie územné vzťahy obce Jasová

Zdroj: ZBGIS, 2019

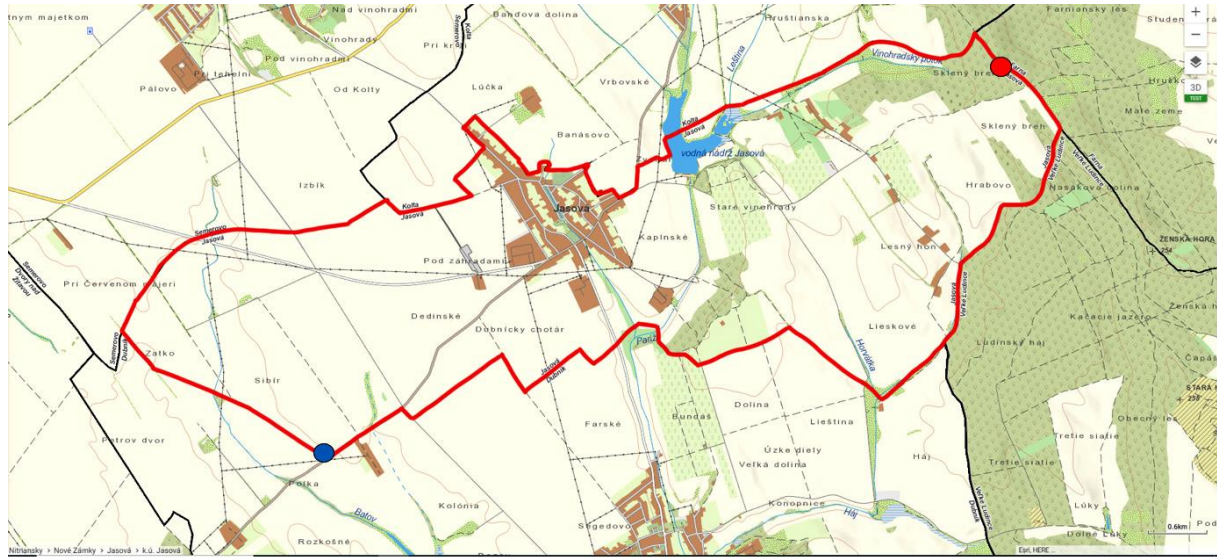
Spracovala: Samuelová, 2019

Stred obce sa nachádza na $47.986974^{\circ}\text{S}$ a $18.401321^{\circ}\text{V}$ (ZBGIS, 2018). Okrajové body obce vzhľadom k svetovým stranám sú nasledovné: najjužnejší bod $47.966490^{\circ}\text{S}$, $18.365444^{\circ}\text{V}$, najsevernejší bod $48.005095^{\circ}\text{S}$, $18.453849^{\circ}\text{V}$, najzápadnejší bod $47.978098^{\circ}\text{S}$, $18.337634^{\circ}\text{V}$ a najvýchodnejší bod $47.996710^{\circ}\text{S}$, $18.465351^{\circ}\text{V}$ (ZBGIS, 2019)

Nadmorská výška stred obce Jasová je 158 m (Vyhláška č.559/2007 Z.z.). Od stred obce smerom na západ sa reliéf postupne znižuje až k nive rieky Žitava v obci Dvory nad Žitavou. Najnižší bod v obci Jasová má na hraniciach s obcou Dubník hodnotu 148 m. Smerom na východ sa reliéf zvyšuje a na Sklenom brehu dosahuje 284 m n. m., čo je súčasne najvyšší bod obce i Ludinského hája (ZBGIS, 2019). Prevýšenie tak činí 136 m. Najnižší a najvyšší bod obce znázorňuje obrázok 11.

Jasová má rozlohu 1 992,9 ha, čo je v prepočte $19,93 \text{ km}^2$. Počet obyvateľov Jasovej ku dňu 31.12.2019 bol 1 133 a hustota obyvateľstva tak činila 57,4 obyvateľa na km^2 (ŠÚ SR, 2019). Podľa údajov Štatistického úradu slovenskej republiky (REGPJ, 2015) sa obec je tvorená z jedného katastrálneho územia s dvoma sídelnými jednotkami – Jasová a Nové vinohrady.

Obrázok 11 Základná situácia obce Jasová

- Najnižší bod obce 148 m n. m.
- Najvyšší bod obce 284 m n. m.

Zdroj: ZBGIS, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

3 Fyzickogeografická charakteristika obce

3.1 Litogeografická charakteristika

3.1.1 Geologický vývoj

Doterajšie poznatky o výplni Podunajskej nížiny a jej vzťah k podložiu a ohraničeniu ukazujú, že v podstate ide o medzihorskú panvu, ktorej sedimentačné priestory sa v treťohorách niekoľkokrát sťahovali (Vaškovský a kol., 1988).

V **druhochorách** počas vrchnej kriedy a paleocénu bola juhovýchodná časť Podunajskej nížiny súšou.

Južné Slovensko a do toho spadajúci priestor dnešnej Jasovej bol v geologickom období **treťohôr** zaplavený vnútrozemským morom, ktorého zálivy dosahovali až horských chrbtov severného Ponitria. Presuny pôdy treťohôr a prudké vyparovanie prelialo zbytky tohto mora do Zadunajska a najmä na územia dnešného Rakúska (Mravík, 1958). Poklesnuté neogénne morské panvy vyplnili nespevnené a nezvrásnené morské usadeniny, postihnuté iba zlomami (obrázok 12). Tvoria ich íly, štrky alebo slabo spevnené pieskovce (Lukniš, red., 1972). Na sklonku treťohorného neogénu, horotvorná činnosť ešte raz vzdula preliačené zbytky mora a jeho časť bratislavským hrdlom preliala sa na naše územie. Toto more už zaplavovalo len nížiny nášho južného Slovenska a časť morskej vody dosahovali až dnešných dubnických pahorkov. Okrajové vody mora hraničili s dubnickou pahorkatinou, ktorá vznikla horotvornou činnosťou treťohorného neogénu. Vrásnenia a ohyby klesajúcej vody sa ešte aj dnes odrážajú v abráznych reliéfoch na svahoch dubnických pahorkov znižujúcich sa od východu k Jasovej. Abrázne reliéfy sú výtvary morských príbojov na pieskovcových svahoch, ktoré sa ustálili na sklonku neogénu (Mravík, 1958).

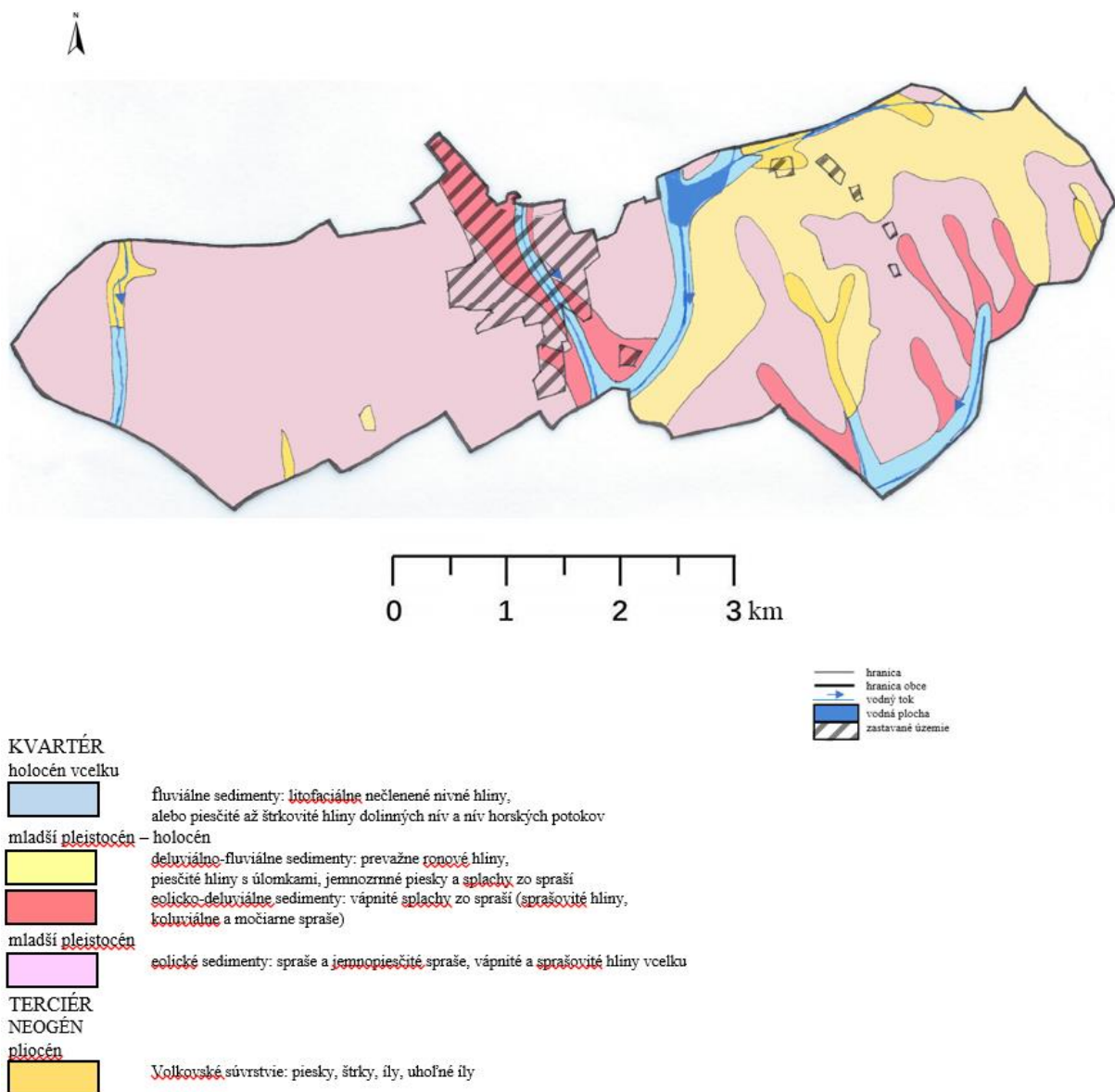
Obdobie **štvrtohôr** a to staršia časť, pleistocén, je charakterizovaný pieskovými nánosmi a čiastočne nánosmi sladkovodného vápenca od vodných prívalov. Smerom na východ od dolného Váhu sa počas neogénu vytvárajú presypy. Majú tvar úzkych chrbtov, ktoré sa tiahnu kilometre ďaleko v smere SZ-JV. Je to smer prevládajúcich vetrov (Lukniš, red., 1972). Prechod do holocénu je charakterizovaný prudkejším sálaním slnečných lúčov a rozsiahlym presúšaním pôdy. To malo za následok, že sa humusom prikryté vrstvy pieskov po vysušení dávali do pohybu. Tak vznikali pieskové presypy aj vo vnútri pôdy vo forme tekutého piesku.

3.1.2 Geologická stavba

Geologickú stavbu Jasovej opisuje Mravík (1958). Pahorkatiny podľa neho charakterizuje tret'ohorný pieskovec miestami premiešaný ílom (hlinou) a štrkopieskami. Okrem toho sa na území obce vytvorili masívne presypy štrkopieskov, ktoré denudáciou sprašových svahov veľmi vplývajú na spomaľovanie rastu flóry a najmä obilnín. Pôda kremenitého štrkovca (regozem až hnedozem) je na Sklenom brehu, ktorý bol denudáciou obnažený a spraše boli fluviálnou činnosťou premiestnené až do najnižších údolí.

Obrázok 12

GEOLOGICKÉ POMERY OBCE JASOVÁ

Zdroj: Geologická mapa Slovenska, 2013
 Spracovala: Samuelová, 2019

Typické vrstvy pleistocénnych **pieskov** sa tiahnu na terase Jasová – Pribeta – Hurbanovo. Pohyb týchto pieskov sa javí najvypuklejšie medzi Pribetou a Hurbanovom (obrázok 4). V oblasti Jasovej – Dubníka a Strekova sú tieto výkyvy menšieho rázu. Rozlievaniu tekutých pieskov zabráňovala výsadba stromov rýchleho rastu s dlhými strapcovitými koreňmi.

Pleistocén je pre okolie Jasovej, ale aj celého slovenského juhu, dôležitý pre bohaté nánosy **spraše** (Mravík, 1958). Spraš tvoria prachové častice rozmerov 0,01 – 0,05 mm, prachový piesok a ílovité častice. Dôležitou súčasťou spraši je kremeň, ílové minerály a uhličitan vápenatý, ktorý dodáva sprašiam stálosť a pórovitosť (preto sú priepustné). Pôdy na nich majú dobrý vodný aj vzdušný režim (Lukniš, red., 1972). Aj údolie Parížskeho potoka takmer po celej svojej šírke prekypuje bohatosťou sprašových nánosov (Vaškovský a kol., 1982), ktoré ale netvoria súvislé pokrovy, skôr akési náveje a záveje.

3.1.3 Geologické členenie

Z hľadiska regionálneho geologického členenia zaradíme celé územie obce Jasová medzi vnútrohorské panvy a kotliny. Užšie geologické členenie radí obec do **Trnavsko-dubnickej (čiastkovej) panvy** (Vass a kol., 1988).

Alpínske molasové sedimenty vyplňujú depresné štruktúry a budujú rovinaté územia a pahorkatiny v priestore vnútorných (vrátane centrálnych), sčasti vonkajších Západných Karpát a severných výbežkov panónskej panvy. Napriek tomu sa molasové panvy a kotliny ako jednotky regionálnogeografickej klasifikácie len sčasti kryjú s geomorfologickými jednotkami. Geologické jednotky sú spravidla väčšie ako jednotky geomorfologické, lebo výplň panví a kotlín zvyčajne zasahuje do pahorkatín a vrchovín obklopujúcich geomorfologické depresné štruktúry a nížiny, resp. jedna molasová panva pozostáva z dvoch či viacerých morfologických jednotiek rovnakého (napr. juhoslovenská panva) alebo rôzneho rádu (napr. východoslovenská panva) (Vass a kol., 1988).

Podľa pozície voči karpatskému oblúku (t.j. podľa princípu priestorového členenia molás) možno vyčleniť medzi alpínskymi molasovými panvami nasledovné regionálnogeografické jednotky – vnútrohorské panvy, vnútrohorské kotliny a panvy zadnej hlbiny. Tieto regionálne jednotky môžeme ďalej členiť, využijúc spravidla členenia molás v čase.

Vnútrohorské panvy vystupujú buď ako buď ako samostatné regionálnogeografické jednotky, alebo splývajú s panvami zadnej hlbiny a vytvárajú polygenetické panvy.

Územie Jasovej leží na Trnavsko-dubnickej (čiastkovej) panve. Ako uvádzajú Vass a kol. (1988), je to pozdĺžna vnútrohorská panva rozčlenená zlomami na priehlinu blatniansku, rišňovskú (topoľčiansku), komjatickú a železovskú. Kryje sa približne

s regionálnogeomorfologickým celkom Podunajská pahorkatina. Hlavnú masu výplne predstavujú morské a brakické sedimentárne súvrstvia bádenu a sarmatu v blatnianskej priehlbine aj spodného miocénu (hlavná molasa), ktoré sú prekryté menej hrubými nemorskými sedimentmi vrchného miocénu a pliocénu (neskorá molasa). Na východe a severovýchode do panvy vstupujú aj neovulkanity. Na turovsko-levickej hrasti vystupujú k povrchu horniny predneogénneho podložja.

3.2 Morfogeografická charakteristika

Obec Jasová leží na území **Podunajskej pahorkatiny**, ktorá predstavuje najväčší krajinný celok v Slovenskej republike a je súčasťou severnej a severovýchodnej časti krajinej oblasti Podunajská nížina. Podložie Podunajskej pahorkatiny tvoria najmä sedimenty, íly, piesky a štrky. Vo východnej časti vystupujú andezity. Reliéf je mätko modelovaný a hladký s plytkými a širokými dolinami oddelenými širokými plochými chrbtami. Členitejší povrch je zriedkavý. Klimaticky tento krajinný celok patrí k typu nížinných mierne teplých a mierne suchých oblastí. Priemerná januárová teplota dosahuje -1 až -4 °C a júlová 18 – 20 °C. Počet letných dní v roku (s teplotou nad 25 °C) sa pohybuje v rozmedzí 50 až 70 (Vladár, red., 1980).

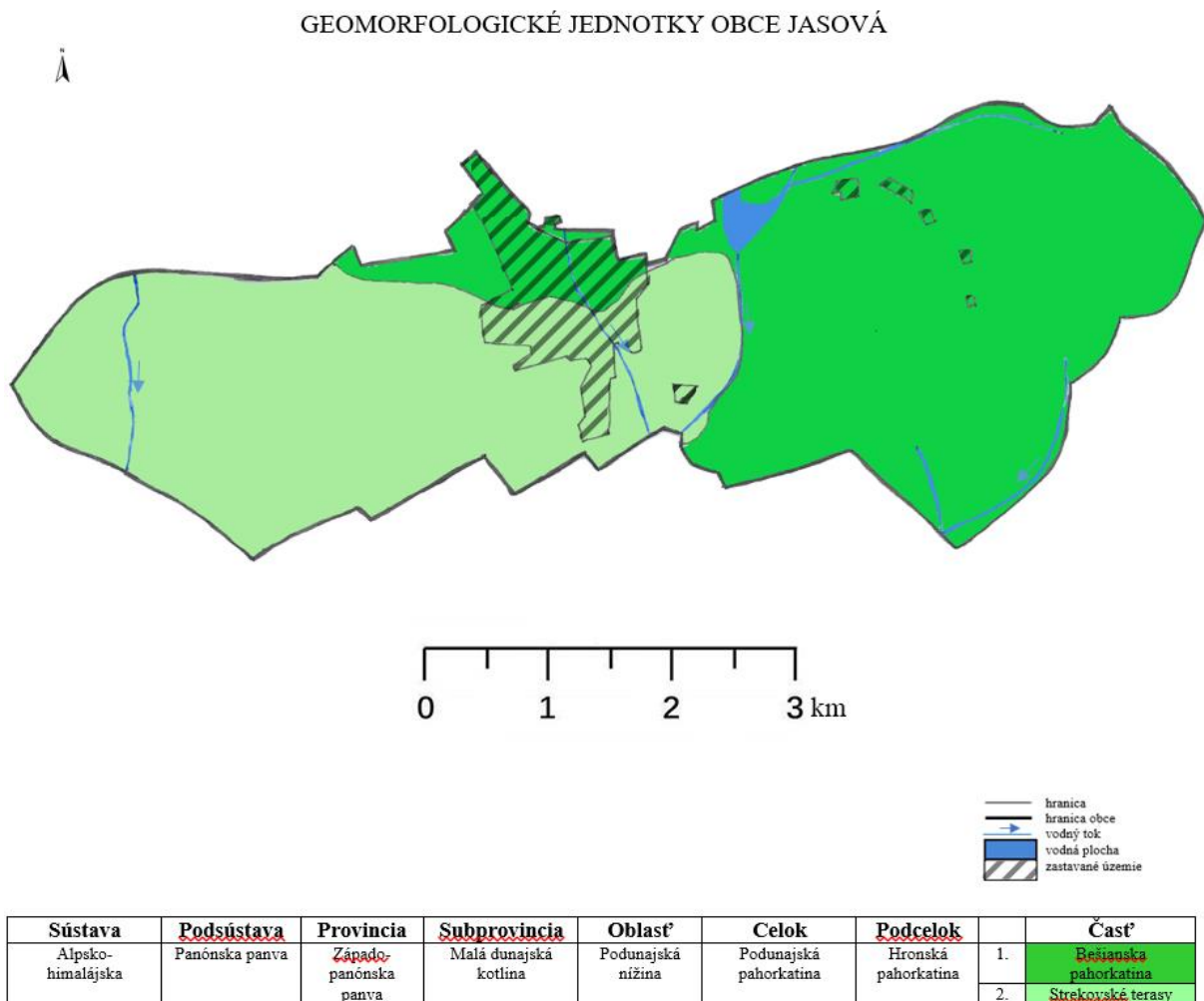
Jasová leží na geomorfologickom podcelku Podunajskej pahorkatiny – **Hronská pahorkatina**, ktorá z hľadiska regionálno-geologického členenia tvorí východnú časť komjatickej depresie (súčasť Podunajskej panvy). Podľa geomorfologického členenia (Mazúr, Lukniš, 1980) tvorí jej severozápadné ohraničenie Žitavská niva. Severné ohraničenie predstavujú stredoslovenské neovulkanity. Z východu hraničí s Hronskou nivou, južnú a juhozápadnú hranicu tvoria Čenkovská niva a Podunajská rovina. Zo západu je oddelená Nitrianskou nivou. Reliéf Hronskej pahorkatiny je mierne zvlnený, nízky, rozčlenený plytkými, väčšinou úvalinovitými dolinami. Tvar dolín je podmienený tektonikou a odráža ich vývoj v periglaciálnych podmienkach (Priehodská a kol., 1988). Typickým znakom dolín je predovšetkým výrazná asymetria a pravouhlé usporiadanie, pričom strmé stráne sú väčšinou bez kvartérneho pokryvu, porušené úvozmi, výmoľmi a zriedkavo plošne malými zosuvmi. Mierne uklonené svahy asymetrických dolín sú pokryté hrubými vrstvami spraší. Na geologickej stavbe Hronskej pahorkatiny sa podieľajú sedimenty neogénu, ktoré transgresívne spočívajú na predterciálnom podloží (Veľký, red., 1978).

Potok Paríž, tečúci východne od intravilánu Jasovej, čiastočne oddeľuje od seba dve geomorfologické časti Hronskej pahorkatiny (obrázok 13). Ide o časti **Strekovské terasy**, ktoré sa rozprestierajú na juhozápad od potoka a **Bešianska pahorkatina**, ležiaca na východ od

potoka a na západ od vodnej nádrže Jasová. Obe časti sú charakteristické miernymi morfoštruktúrami bez agradácie.

Amplitúda reliéfu v Strekovských terasách je 31-100 m a nadmorská výška kolíše medzi 145-200 m. Strekovské terasy budujú pestré pliocénne íly, miestami so štrkami a pieskami. V nadloží vystupujú pleistocénne zvyšky terás Žitavy, prekryté miestami sprašovými pokrovmi. S výnimkou niektorých lesných remíz sú Strekovské terasy odlesnené a premenené

Obrázok 13

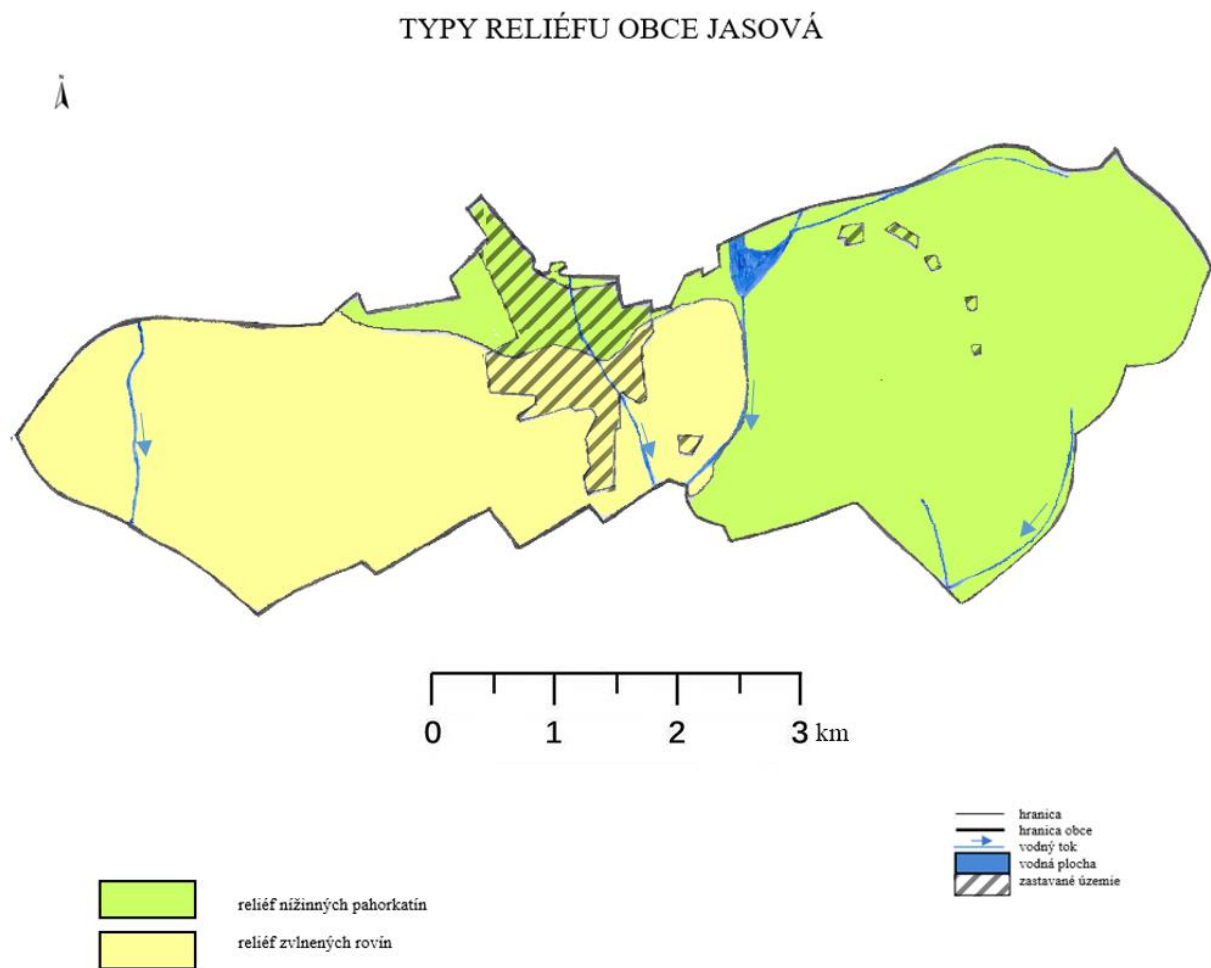
Zdroj: Mazúr, Lukniš, 1980
Spracovala: Samuelová, 2019

na oráčiny, predstavujú typ nížinnej pahorkatiny s kultúrnou stepou, s vidieckou kultúrnou štruktúrou, s poľnohospodárskou a komunikačnou funkciou (Vladár, red., 1981).

Strekovské terasy na území obce majú reliéf mierne zvlnených rovín a Bešianska pahorkatina má reliéf nížinných pahorkatín (obrázok 14). Ide o mierne zvlnený reliéf s relatívne malou vertikálnou členitosťou. Nadmorské výšky sa pohybujú v rozpätí 150-280 m. Zastúpené

sú prevažne širokými plochými chrbtami, oddelenými úvalinovitými dolinami. Budované sú v podloží tret'ohornými ílmi, pieskami a pieskovecami, na ktorých sú uložené štvrtohorné spraše a sprašové hliny. Na niektorých miestach vyššie položených sa nachádzajú ojedinelé výklenky viatych pieskov. Fluviálne sedimenty sa nachádzajú v riečnej doline potoka a sú reprezentované zahlinenými štrkami a náplavovými hlinami ílovitými tmavých farieb. Vzhľadom na geologickú stavbu je územie na nerastné suroviny chudobné (Vladár, red., 1980).

Obrázok 14

Zdroj: Mazúr, Činčura, Kvitkovič, 1980
 Spracovala: Samuelová, 2019

3.3 Klímageografická charakteristika

Slovensko patrí do mierneho klimatického pásma. Pravidelne sa tu striedajú štyri ročné obdobia s premenlivým počasím počas celého roka. V spodných vrstvách atmosféry našej šírkovej oblasti prevláda západné prúdenie. Stálym tlakovým útvarom, ovplyvňujúcim počasie u nás je **azorská tlaková výš**, v lete posunutá do severnejších oblastí, v zime viac na juhu a **islandská tlaková** níz nad severným Atlantikom. V zime je známa tlaková výš nad Uralom, vyvolaná teplotnými podmienkami, a v lete nízky tlak vzduchu nad juhovýchodom nášho kontinentu. Mimoriadne a nakrátko k nám môže preniknúť vzduch od juhu tzv. tropický vzduch, ktorý v zime prináša výrazné oteplenie, v nížinách až 10°C (na horách odmäk až do nadmorskej výšky 1500m). Inokedy k nám prenikne arktický vzduch z oblastí za severnou polárnou kružnicou, čo znamená veľmi silné ochladenie (s mrazmi v horských dolinách až -25°C, po utíšení vetra aj -30°C). Priemerne naše územie ovplyvňuje 17 teplých a 84 studených frontov (Polčák, 2009).

Obec Jasová patrí do teplého (T), mierne vlhkého okrsku s miernou zimou (podoblasť T5) a s priemernou ročnou teplotou 9 – 10 °C (Lapin a kol., 2002). Priemerná ročná hodnota klimatického ukazovateľa zavlaženia je pre Jasovú 150 – 200 mm. Jasová patrí do oblasti s priemernou ročnou teplotou aktívneho povrchu pôdy väčšou ako 12 °C. Priemerné teploty v januári dosahujú hodnotu -2 až -3 °C a v júli 19 až 20 °C. Ročný úhrn zrážok pre skúmané územie je 550 – 600 mm (Lapin a kol., 2002).

K Jasovej najbližšou meteorologickou stanicou poskytujúcou údaje o jednotlivých klimatických činiteľoch pre Slovenský hydrometeorologický ústav je stanica v obci Podhájska. Nachádza sa v nadmorskej výške 145 m n.m. a jej súradnice sú 48°6'27" severnej geografickej šírky a 18°20'21" východnej geografickej dĺžky (SHMÚ, 2019).

3.3.1 Slnéčné žiarenie

Časový interval, počas ktorého dosahuje priame slnečné žiarenie zemský povrch sa nazýva trvanie slnečného svitu, v meteorológii slnečný svit. Závisí od zemepisnej šírky, ktorá podmieňuje dĺžku dňa a noci, od oblačnosti a okolitých prekážok. Udáva sa v hodinách, alebo desatinách hodín za deň, mesiac, rok. Trvanie slnečného svitu patrí k základným klimatickým prvkom (Polčák, 2009).

Priemerné mesačné a ročné trvanie slnečného svitu v obci Podhájska je uvedené v tabuľke 2. V roku 2010 bolo slnečného svitu najmenej (v priemere 130,2 h za mesiac) a v priemere najviac slnečného svitu sme zaznamenali v roku 2016 (171,7 h). Dlhodobu

najmenším počtom hodín slnečného svitu sa vyznačuje mesiac december a naopak, najviac slnečného svitu sa vyskytuje v mesiaci júl.

Tabuľka 2 Slnečný svit v obci Podhájska v rokoch 2009-2018 (h)

rok/mesiac	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	priemer
2009	42	51	101	299	253	183	324	252	236	116	39	36	161
2010	36	46	144	198	137	226	248	193	129	129	54	22	130,2
2011	53	75	188	169	297	222	208	304	215	143	90	28	166
2012	91	86	232	213	230	219	261	292	199	121	46	43	169,4
2013	23	35	78	178	181	226	332	247	151	90	34	39	134,5
2014	28	44	143	169	191	265	254	197	128	121	47	47	136,2
2015	44	102	159	253	170	235	287	276	220	98	85	32	163,4
2016	54	75	148	204	215	247	284	304	263	101	78	87	171,7
2017	99	59	190	178	262	301	275	323	85	150	69	57	170,7
2018	30	76	110	192	243	219	291	306	238	163	88	28	165,3

Zdroj: SHMÚ, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

3.3.2 Teplota vzduchu

Teplota vzduchu je meteorologický prvok, udávajúci teplotné pomery v atmosfére. Vzduch sa najintenzívnejšie zohrieva od zemského povrchu, smerom do výšky klesá vplyv zemského povrchu a stúpa vplyv atmosféry a jej cirkulácie. Napr. teplota vzduchu tesne nad aktívnym povrchom sa môžu odlišovať v porovnaní s meraniami vo výške 2 m aj o niekoľko stupňov. Dôležitý je tento fakt najmä na jar, keď aktívny povrch nedisponuje ešte naakumulovaným teplom z obdobia negatívnej energetickej bilancie a v ranných hodinách môže teplota vzduchu poklesnúť v prízemnej vrstve pod bod mrazu a spôsobiť škody napr. v poľnohospodárstve. V meteorologickej búde 2 m nad aktívnym povrchom nemusí byť zaznamenaná záporná teplota vzduchu. Teplota vzduchu sa meria v °C (Polčák, 2009).

Priemernú mesačnú a ročnú teplotu vzduchu v obci Podhájska za posledných desať rokov (2009 - 2018) dokumentuje tabuľka 3, z ktorej vyplýva, že v sledovanom území sa ročný priemer teplôt za spomínané obdobie pohybuje od 10,9 °C do 11,9 °C. V danej oblasti nie sú výrazné výkyvy teplôt. Najchladnejším mesiacom v priemere je január -1 °C a naopak najteplejším mesiacom je júl, s priemernou mesačnou teplotou 22 °C. Najvyššia teplota vzduchu bola nameraná v auguste 2013, kedy dosiahla hodnotu 38,7 °C (SHMÚ, 2019).

V prvom meraní roku (2009) dosiahla priemerná ročná teplota 10,9 °C a v poslednom roku merania (2018) dosiahla 11,9 °C, z čoho vyplýva, že priemerná ročná teplota vzduchu za posledných desať rokov stúpla o 1 °C.

Tabuľka 3 Priemerná mesačná teplota vzduchu v obci Podhájskav rokoch 2009-2018 (°C)

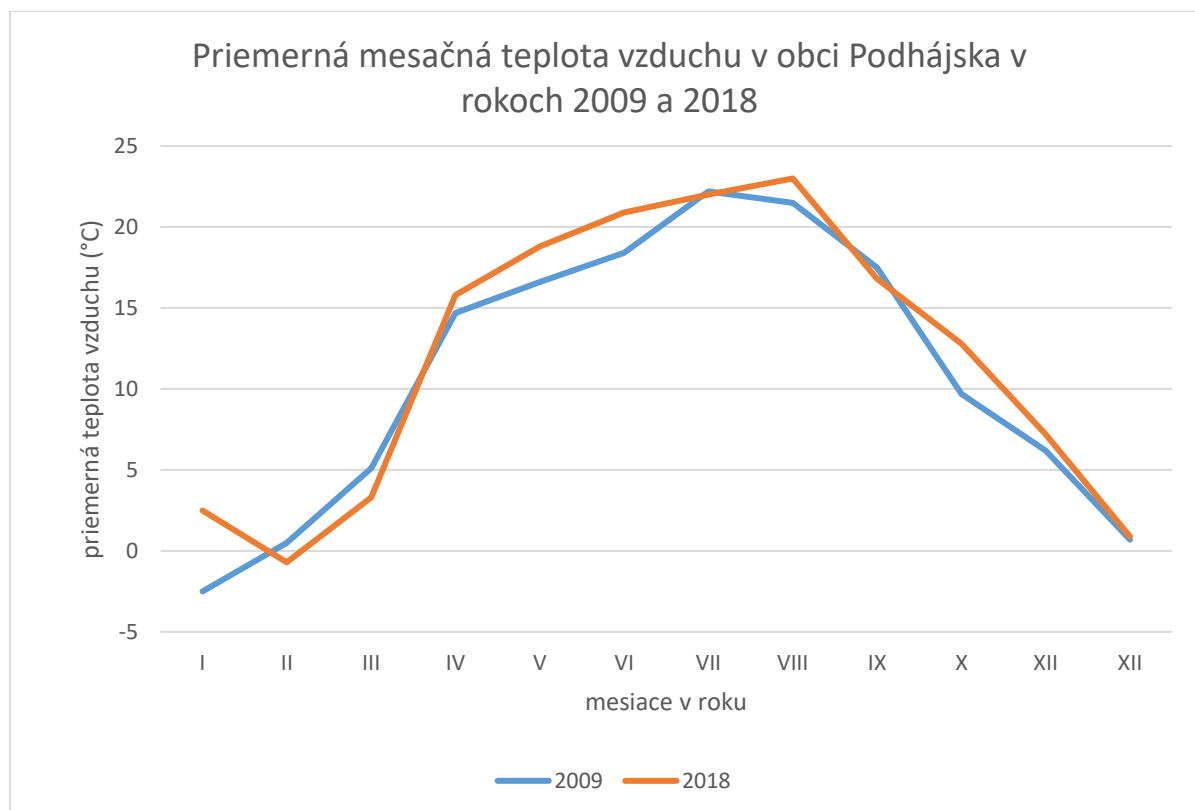
Rok/mesiac	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XII	XII	priemer
2009	-2,5	0,5	5,1	14,7	16,6	18,4	22,2	21,5	17,5	9,7	6,2	0,7	10,9
2010	-2,9	0	5,5	10,9	15,6	20	23	19,9	14,1	7,9	7,8	-2,7	9,9
2011	-1,3	-0,8	5,9	12,7	16,3	20,3	20	21,4	18	9,8	3	2,3	10,6
2012	1,2	-3,2	7	12,2	17,8	20,9	22,9	22	17,4	10,8	7,2	-1,6	11,2
2013	-1	1,4	3,2	12,4	16,2	19,6	23	22,1	14,4	12,1	6,9	2,3	11,1
2014	2,6	4,6	8,6	12,5	15,8	19,9	22,3	19,1	16,6	11,9	7,8	2,7	12
2015	1,5	1,8	5,9	10,4	15,9	20,5	24	23,8	17,1	10,3	6	2,4	11,6
2016	-0,9	5,7	6,3	11,6	15,6	20,1	21,7	19,1	17,5	9	4,2	-0,9	10,8
2017	-7,5	2,5	8,1	9,7	16,8	21,3	21,6	22,4	15,3	10,5	5,2	1,3	10,6
2018	2,5	-0,7	3,3	15,8	18,8	20,9	22	23	16,8	12,8	7,2	0,9	11,9

Zdroj: SHMÚ, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Priemerné mesačné teploty vzduchu, ktoré boli namerané na klimatickej stanici Podhájska v rokoch 2009 - 2018, sú znázornené aj graficky (graf 1). Spomínaný graf nám potvrdzuje, že v roku 2009 a 2018 boli zaznamenané najvyššie priemerné teploty vzduchu v mesiaci júl. Počas mesiacov v roku 2018 boli teploty vzduchu vyššie ako v roku 2009, iba v niektorých mesiacoch nastal opačný rozdiel, a to v mesiacoch február, marec, júl a december, kedy teplota vzduchu dosahovala menšie hodnoty ako v roku 2018.

Graf 1

Zdroj: SHMÚ, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

3.3.3 Zrážky

Zrážky sú jednou z hlavných častí kolobehu vody v prírode. Priemerné množstvo a frekvencia zrážok sú dôležitou charakteristikou zemepisných oblastí a rozhodujúcim faktorom pre úspešné poľnohospodárstvo. Môžu mať kvapalné alebo pevné skupenstvo. Zrážky sa merajú na meteorologických stanicích zrážkometerom, ombrometrom, vo výške 1 m nad pôdou a to raz denne, ráno o siedmej hodine (Lukniš a kol., 1972).

Priemerný mesačný úhrn zrážok v obci Podhájska je uvedený v tabuľke 4. Najsuchším rokom bol rok 2011, s ročným úhrnom zrážok 420 mm. Najviac zrážok spadlo v roku 2010 (900 mm). Najsuchším mesiacom bol júl v roku 2013, kedy spadlo iba 1 mm zrážok. Najviac zrážok spadlo v júli v roku 2016 a to 152 mm zrážok.

Pri teplotách pod nulou v zimnom období padajú zrážky vo forme snehu, z ktorého sa utvorí snehová pokrývka, podľa dlhšieho alebo kratšieho trvania a podľa priebehu počasia. K charakteristike snehových pomerov patrí predovšetkým nástup a koniec snehovej pokrývky, jej trvanie a priemerná i maximálna výška. Výskyt snehu a trvanie snehovej pokrývky sú premenlivé v závislosti od rázu zimy (Lukniš a i., 1972).

Tabuľka 4 Mesačný úhrn zrážok v obci Podhájska v rokoch 2009-2018 (mm)

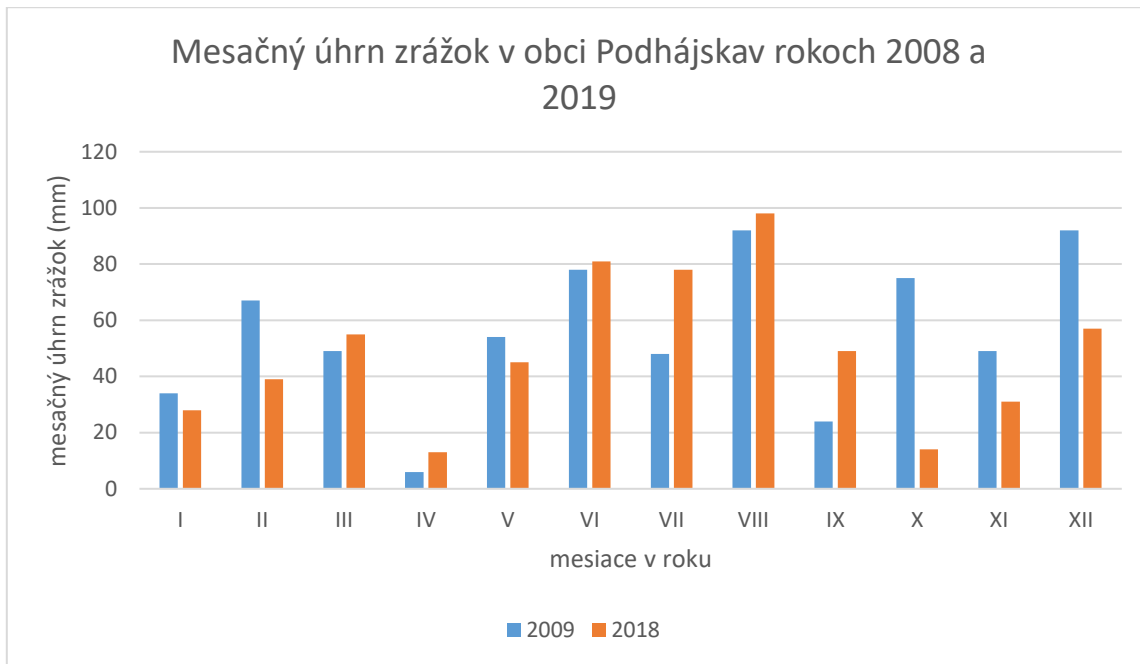
Rok/mesiac	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	ročný úhrn
2009	34	67	49	6	54	78	48	92	24	75	49	92	668
2010	49	31	54	83	70	128	94	123	95	26	95	52	900
2011	22	6	46	24	37	57	103	53	11	27	2	32	420
2012	53	27	3	39	25	82	125	5	32	73	26	42	532
2013	76	88	136	25	103	68	1	42	62	29	91	10	731
2014	29	56	19	27	108	46	104	86	140	41	22	64	742
2015	66	16	30	17	67	2	15	66	57	61	35	16	448
2016	44	117	17	24	92	42	152	89	47	84	36	9	753
2017	17	24	25	53	30	37	45	35	118	68	48	39	539
2018	28	39	55	13	45	81	78	98	49	14	31	57	588

Zdroj: SHMÚ, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Dní s celkovou snehovou pokrývkou bolo najviac v roku 2010, konkrétne 65 dní, naopak v roku 2014 s celkovou snehovou pokrývkou bolo iba 5 dní (ŠÚ SR, 2019). V grafe 2 pozorujeme najväčší úhrn zrážok v roku 2009 bol v mesiacoch august a december (92 mm) a v roku 2018 dominuje mesiac august (98 mm), naopak najmenší mesačný úhrn zrážok sme zaznamenali v mesiaci apríl v oboch sledovaných rokoch. Najvýraznejší rozdiel badať v mesiaci október porovnávaných rokov v prospech roku 2009.

Graf 2

Zdroj: SHMÚ, 2019
Spracovala: Samuelová, 2019

3.3.4 Oblačnosť

Oblačnosť je meteorologický prvok, udávajúci stupeň pokrytia oblohy oblakmi. Je veľmi dôležitý aj z hľadiska toho, že ovplyvňuje dĺžku trvania slnečného svitu a ovplyvňuje teplotný režim zemského povrchu. Oblačnosť sa odhaduje, zatiaľ neexistujú spoľahlivé priame merania (Polčák, 2009).

3.3.5 Vlhkosť vzduchu

Vlhkosť vzduchu vyjadruje množstvo vodnej pary vo vzduchu. Relatívna vlhkosť vzduchu – vyjadruje stupeň nasýtenia vzduchu vodnou parou. Je to pomer skutočnej absolútnej vlhkosti vzduchu, k absolútnej vlhkosti, aká by bola pri danej teplote v nasýtenom vzduchu. Vyjadruje sa v %. Pri hmle sa relatívna vlhkosť vzduchu približuje hodnote 100 %. V dennom chode sa maximum relatívnej vlhkosti vzduchu vyskytuje pred východom Slnka, minimum v popoludňajších hodinách. V ročnom chode je maximálna relatívna vlhkosť vzduchu v zime, minimálna v lete (Polčák, 2009).

Z tabuľky 5 vyplýva, že priemerná ročná vlhkosť vzduchu v obci Podhájska sa za posledných 10 rokov pohybuje v rozmedzí 70-79%. Najvyššia relatívna vlhkosť bola v roku 2010 (79%) a najnižšie hodnoty dosahovala relatívna vlhkosť vzduchu v roku 2012 (70%).

Tabuľka 5 Relatívna vlhkosť vzduchu v obci Podhájska v rokoch 2009-2018

rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
relatívna vlhkosť vzduchu (%)	75	79	74	70	76	78	75	78	75	74

Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

3.3.6 Vietor

Vietor patrí medzi základné meteorologické prvky. Horizontálna zložka vetra vzniká pôsobením horizontálnej sily tlakového gradientu a Coriolisovej sily, uplatňuje sa odstredivá sila a sila trenia. Vertikálna zložka vetra vzniká ako dôsledok pohybu vzduchu v cirkulačných a frontálnych systémoch, konvekciou, obtekaním prekážok a pod.

Vietor prenáša energiu v atmosfére, vodu, ovplyvňuje fyzikálne vlastnosti vzduchu, zvyšuje intenzitu výparu atď. Na meteorologických a klimatologických staniach sa meria anemometrom vo výške 10 m nad zemským povrchom. Pri vetre charakterizujeme jeho rýchlosť a smer. Rýchlosť vetra udávame v $m \cdot s^{-1}$, alebo v $km \cdot h^{-1}$. Smer vetra udávame podľa základných smerov svetových strán, odkiaľ vietor fúka (4, 8 alebo 16 smerov), a v stupňoch azimutu od 0° do 360° (0° - severný vietor, 90° - východný vietor, 180° - južný vietor, 270° - západný vietor). Rýchlosť a smer vetra ovplyvňujú teplotné a tlakové pomery v priestore a z nich vyplývajúci horizontálny tlakový gradient, reliéf, vegetácia, zástavba (Polčák, 2009).

3.4 Hydrogeografická charakteristika

3.4.1 Povrchové vody

Tečúce povrchové vody obce Jasová patria do povodia Hronu. Hron je riekou stredohorskej oblasti. Na dolnom toku má vrchovinnú-nížinnú, snehovo-dažďový režim odtoku, pričom najvyššie priemerné mesačné prietoky dosahuje v mesiaci apríl, najnižšie v mesiacoch január a február (Šimo, Zaťko, 2002).

Centrálnou časťou intravilánu preteká Jasovský potok, ktorý je pravostranným prítokom potoka Paríž prameniaceho v obci Kolta (obrázok 15). **Potok Paríž** tečie smerom na Dubník, Rúbaň, Nová Vieska, Gbelce a Šarkan. Jeho súčasťou je Parížsky močiar (od Novej Viesky, Gbelce až k obci Šarkan), ktorý je chráneným náleziskom vzácnych močiarnych biocenóz. Paríž je pravostranný prítok Hrona s dĺžkou 41,5 km, plochou povodia 224 km² a priemerným prietokom v ústí 0,2 m³/s. Najvyššie prietoky sa vyskytujú vo februári až v máji, minimálne prietoky v júli. Najsuchším obdobím je september a toto obdobie sa predlžuje až do zimy.

Priemerná ročná evaporácia z otvorenej vodnej hladiny je 425 - 450 mm (ŠOP SR, 2019). Maximálna hĺbka vody dosahuje 1,5 m. Voda v potoku je znečistená splaškami z obcí a malých prevádzok v povodí. Parížsky potok je prírodný tok, ktorý v čase privalových vôd na mnohých miestach svojou inundáciou znehodnocuje okolité pozemky podmáčaním a zamokrením a zároveň eroduje brehy koryta.

Do vodnej nádrže ústia potoky Leština a Vinohradský potok, ktorý sa tiahne po severovýchodnej hranici Jasovej (s obcou Kolta). V juhovýchodnej časti obce pramenia dva potoky. Potok Háj čiastočne kopíruje hranicu Jasovej s obcami Veľké Ludince a Dubník a v obci Dubník sa vlieva do Paríža. Jeho pravostranným prítokom je potok Horvátka (obrázok 15). Cez západnú časť obce preteká potok Batov, ktorý pramení v obci Semerovo a v Dubníku sa vlieva do Paríža ako jeho pravostranný prítok.

Obrázok 15 Hydrogeografické pomery obce Jasová

Zdroj: ZBGIS, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

V obci sa nachádza **vodná nádrž Jasová** s rozlohou 14,3124 ha, ktorá je vo vlastníctve Slovenského vodohospodárskeho podniku a.s., Bratislava. Jej užívateľom je Slovenský rybársky zväz Žilina, vodná nádrž je využívaná na chov rýb. Bola vybudovaná v roku 1978 na zabezpečenie závlah okolitých polí. V roku 1982 boli do nádrže nasadené ryby na intenzívny rybolov, kedy sa uskutočnil aj prvý výlov (PHSR, 2015).

V obci sa nenachádza hydrologická stanica. Najbližšou vodomernou stanicou na rieke Hron v rámci monitorovacej siete Slovenského hydrometeorologického ústavu je stanica v obci Kamenín (SHMÚ, 2020). Kamenín je od Jasovej vzdialený 22km juhovýchodne v smere na Štúrovo. Stanica je vzdialená 11km od ústia Hronu do Dunaja.

3.4.2 Podzemné vody

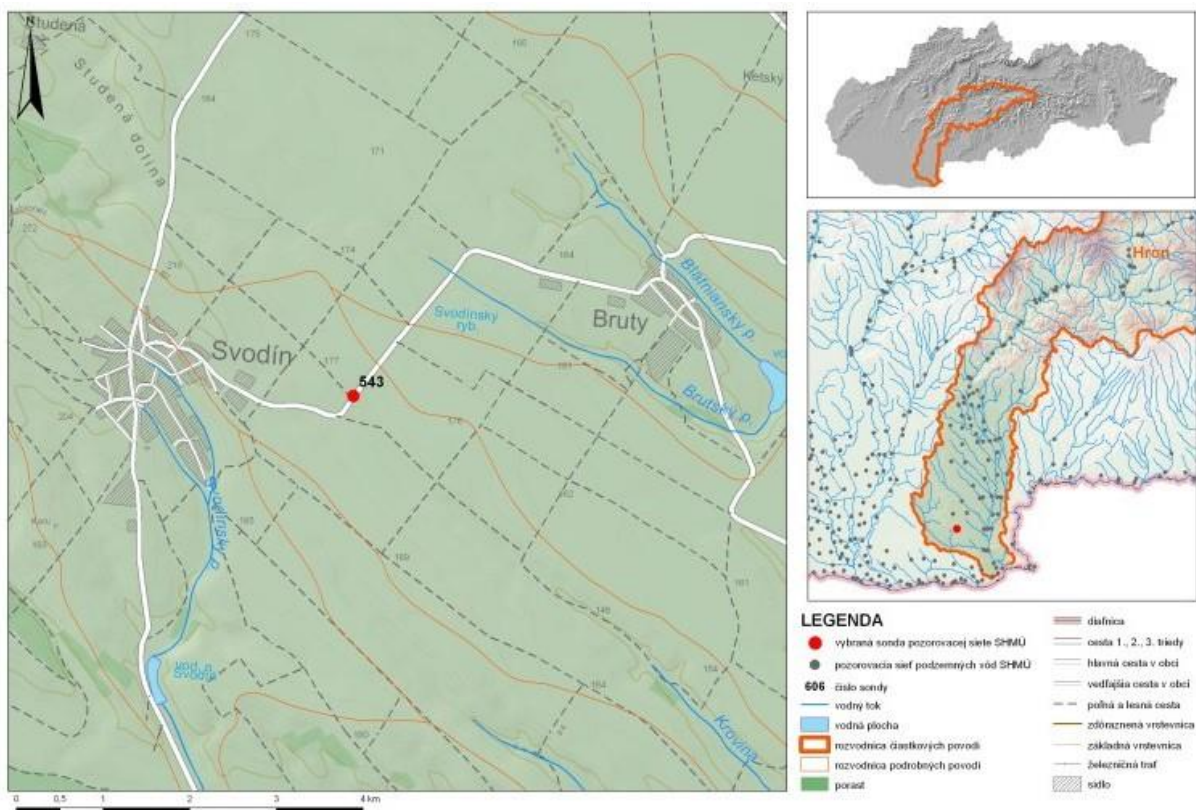
Podľa Malíka (2008) patrí obec do komplexu brakicko-sladkovodných sedimentov tvorených striedajúcimi sa ílmi a pieskovecami, v okrajových častiach pohorí aj piesčitými štrkami. Priepustnosť je pórová a hladina podzemnej vody napätá.

Vaškovský a kol. (1982) skúmané územie radia k Hronsko-žitavskej artézskej oblasti, ktorú na východe ohraničuje Hron a na juhu Dunaj. Artézske podzemné vody sú naakumulované v medzivrstvách štrku a piesku v neogénnych sedimentoch. Vytvárajú sa horizonty oddelené nepriepustnými horninami. Výdatnosť prameňov je malá a voda je striedmo mineralizovaná. Teplota prameňov závisí od hĺbky akumulácie.

V obci sa nachádzajú dva pramene vody, ktoré sa v súčasnosti nevyužívajú pre zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou. Zásobovanie pitnou vodou je zabezpečované z diaľkovodu Kolta-Štúrovo (PHSR, 2015).

Najbližšia sonda (číslo 543) Štátnej hydrologickej siete kvantitity podzemných vôd Slovenska s dennou periodicitou merania sa nachádza v obci Svodín vzdialenej 11km juhovýchodne v smere na Štúrovo (SHMÚ, 2020) (obrázok 16).

Obrázok 16 Lokalizácia sondy číslo 543, Svodín

Zdroj: SHMÚ, 2020

Sonda sa nachádza v nadmorskej výške 171,2 m, v hĺbke 22,39 m (obrázok 17).

Obrázok 17 Fotografia sondy číslo 543 vo Svodíne

Zdroj: SHMÚ, 2020

3.5 Pedogeografická charakteristika

3.5.1 Štruktúra pôdneho fondu

Celková výmera pôdneho fondu v obci Jasová je 19,93 km², čo v prepočte na hektáre tvorí 1992,9 ha (tabuľka 6 a graf 3).

Tabuľka 6 Štruktúra pôdneho fondu obce Jasová

Pôdny fond (km ²)									
19,93									
poľnohospodárska plocha (km ²)		lesný pozemok (km ²)		vodná plocha (km ²)		zastavaná plocha (km ²)		ostatná plocha (km ²)	
17,13	85,95%	1,11	5,57%	0,23	1,15%	1,25	6,27%	0,21	1,05%

Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Graf 3

Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Poľnohospodárska pôda (orná pôda, vinice, záhrady, ovocné sady a trvalé trávne porasty) predstavuje 85,95 %, čo je 17,13 km². Nepoľnohospodárska plocha zaberá 2,8 km² - členíme ju na lesnú plochu s výmerou 1,11 km² (5,57 %), vodnú plochu s 0,23 km² (1,15 %), zastavanú plochu, ktorá z nepoľnohospodárskej pôdy zaberá najväčšiu rozlohu 1,25 km² (6,27 %) a ako posledná nasleduje ostatná plocha, ktorá tvorí 0,21 km² (1,05 %) z celkovej výmery pôdneho fondu.

3.5.2 Pôdne typy a pôdne druhy

Celá západná časť obce, okolie intravilánu a juhovýchodná časť Jasovej je tvorená **černozemami** (obrázok 18). Viazu sa na eolické sedimenty mladšieho pleistocénu. Konkrétne černozeme typické až černozeme hnedozemné majú dôležité zastúpenie v západnej časti katastra. Smerom na východ prechádzajú tieto pôdy do černozemí pseudoglejových.

Podľa Lukniša a kol. (1972) je černozem pôdny typ s profilom A_{Ca} a C_{Ca} , ktorý vzniká zväčša na sprašiach, v menšej miere na vápnatých pieskoch. Profil je charakteristický 40 - 70 cm mocným hnedastotmavosivým humusovým horizontom A, ktorý postupne prechádza do materskej horniny, čo je väčšinou vápnatá spraš plavožltej farby – horizont C_{Ca} . Vrchnú časť A horizontu reprezentuje ornica – *A or.* Černozem je jednou z našich najkvalitnejších pôd pre poľnohospodárstvo. Zväčša je stredne ťažká, má vhodnú štruktúru s drobnými hručkami a priaznivým vzdušným a vodným režimom.

Černozeme sú hlboké, spravidla bezskeletnaté pôdy s prevažne hlinitou textúrou, s priemerným obsahom častíc pod 0,01 mm 40,6%. Humusový horizont černozemí má priemernú mocnosť 0,52 m s priemerným obsahom humusu 2,2%. Celý pedon je sorpčne sýtený až plne nasýtený (Bielek, 2004).

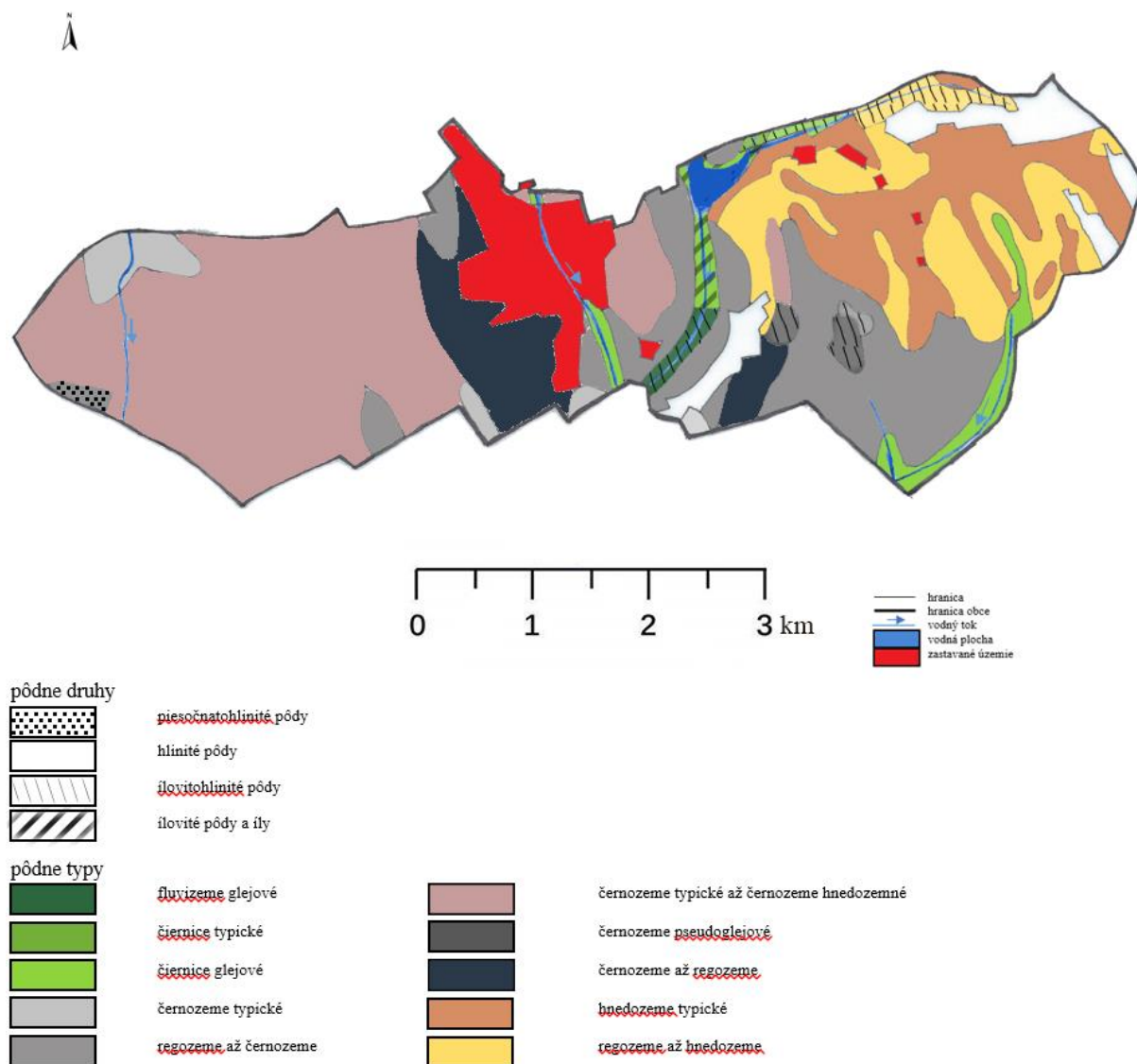
Sú to úrodné pôdy vhodné na pestovanie najnáročnejších plodín. Najvhodnejšie sú pre pestovanie pšenice, cukrovej repy, kukurice, ďateliny, strukovín, olejnín a i. Limitujúcim faktorom úrodnosti je často nedostatok vody prístupnej pre rastliny. Platí to najmä pre černozeme kultizemné karbonátové (nad 0,3% uhličitanov), ktoré sa však na skúmanom území nevyskytujú. Z tohto hľadiska sú na tom lepšie subtypy černozemí čiernicových s vyššou hladinou podzemnej vody a predovšetkým černozem luvizemná a hnedozemná, ktoré okrem mocného A horizontu majú aj luvický B_t horizont akumulácie translokovaného ílu, ktorý výborne viaže zrážkové vody a počas sucha ich uvoľňuje do nadložného humusového horizontu.

Riečisko Jasovského potoka, ktorý sa vlieva do potoka Paríž, ako aj riečisko samotného Paríža, je tvorené do značnej miery **čiernicami** (obrázok 18) ako pôdnym typom na

holocénnych aluviálnych sedimentoch. Je to mladá riečna uložienina, ale už s vyvinutým horizontom A sivastých farieb. Pod ním je zväčša hnedý substrát C, ktorý v rôznej hĺbke prechádza do glejového horizontu G. Profily týchto pôd vykazujú geologické zvrstvenie: napr. v hornej časti pozorujeme hlinitú vrstvu, pod ňou leží štrkovitá, nižšie piesčitá a pod. Vlastnosti tejto pôdy sú závislé od chemického zloženia sedimentov a od režimu podzemných aj povodňových vôd (Lukniš a kol., 1972).

Obrázok 18

PÔDNE TYPY A DRUHY OBCE JASOVÁ

Zdroj: <http://portal.vupop.sk>
Spracovala: Samuelová, 2019

Čiernice majú rovnaké podmienky vývoja ako černozeme, na rozdiel od nich je však pre vývoj čiernic potrebné aj dlhodobé periodické zvlhčovanie profilu podzemnou vodou.

Akumulácia humusu je výraznejšia ako u černozezí v dôsledku intenzívnejšej tvorby pôvodnej hydrofilnej trávnej vegetácie (Bielek, 2004).

V južnej časti obce sa v riečisku Paríža nachádzajú **fluvizeme**. Sú to mladé, dvojhorizontové A-C pôdy, vyvinuté výlučne z holocénnych fluviálnych, t.j. aluviálnych a proluviálnych silikátových a karbonátových sedimentov (alúviá potokov, náplavové kužele). Tmavosivý humusový horizont A má mocnosť 40 – 100cm a bezprostredne prechádza do svetlejšieho substrátu hnedastých odtieňov s hrdzavými škvrnami CG (Lukniš a kol., 1972). Sú to pôdy v iniciálnom štádiu vývoja s pôdotvorným procesom slabej tvorby a akumulácie humusu, pretože tento proces je (resp. bol v nedávnej minulosti) narúšaný záplavami a aluviálnou akumuláciou. Pre fluvizeme je typická textúrna rozmanitosť, rôzna minerálna bohatosť a rôzne vysoká hladina podzemnej vody, s následným vplyvom na vývoj ďalšieho glejového G horizontu (Bielek, 2004).

Severovýchodnú vyvýšenú časť obce tvoria **hnedozeme**, ktoré sú typické svojim trojhorizontovým A-B-C profilom a vznikli na pleistocénnom Volkovskom súvrství – pieskoch, štrkoch, íloch a uhoľných íloch. Vyvinuli sa na sprašiach a majú sivohnedý až hnedosivý humusový horizont najčastejšie totožný s orniceou, ktorá má dobrú hrudkovitú štruktúru. Pod týmto horizontom leží hrdzavohnedý horizont B_t výrazne polyedrickej až prizmatickej štruktúry, ktorý v hĺbke 70 - 100 cm prechádza do horizontu C (Lukniš a kol., 1972). Usudzuje sa, že hnedozeme vznikli premenou černozezí po zvlhčení podnebia, keď na ne nastúpil dubový les. Za hlavný pôdotvorný proces sa v tomto type pôdy považuje ilimerizácia, teda mechanický presun ílových častí bez ich chemických zmien z horizontu A do horizontu B_t , ktorý sa obohatil o íl.

Hnedozeme majú dobrú pútačiu schopnosť a obsahujú aj dosť živín, takže patria medzi úrodné, poľnohospodársky významné pôdy, ktoré vyhovujú širšiemu sortimentu plodín (najmä obilnín).

Oblasti s hnedozemami sú v mapovanom území premiešané s oblasťami, ktoré pokrýva **regozem**. Sú to mladé dvojhorizontové A-C pôdy s iniciálnym pôdotvorným procesom narúšaným najmä eróziou. Vyvinuli sa na nealuviálnych, stredne ťažkých nespevnených nekarbonátových sedimentoch (sprašové hliny) na konvexných partiách reliéfu pahorkatín. Majú tzv. ochrický A_o horizont, ktorý prechádza v prirodzených podmienkach postupne cez prechodný A/C horizont do nekarbonátového pôdotvorného substrátu C. Na orných pôdach je prechodný horizont narúšaný orbou. Ide o pôdy so slabou pútačou schopnosťou, čo spolu s obvyčajne nízkym obsahom humusu a malou kapacitou na zadržiavanie vody je príčinou ich nižšej úrodnosti (Bielek, 2004).

Materská hornina sa pod vplyvom procesov zvetrávania mení na zvetraliny určitej zrnitosti. Minerálne zrníčka pôdy nazývame textúrne elementy, ktorých tvorí zrnitostnú kategóriu. Percentuálne zastúpenie jednotlivých zrnitostných skupín udáva zrnitosť, čiže textúru pôdy. Určuje sa laboratórne. Je to základná fyzikálna vlastnosť pôdy a podľa nej rozlišujeme pôdne druhy (Michaeli, 2015). Podľa obsahu ílových častíc delíme naše pôdy na 7 skupín (tabuľka 7).

Tabuľka 7 Klasifikácia pôdnych druhov

Obsah hrubého ílu v % v jemnozemi	Názov pôdneho druhu	Názov skupiny pôdneho druhu
1-10	piesočnatá	ľahké
10-20	hlinito-piesočnatá	
20-30	piesočnato-hlinitá	stredne ťažké
30-45	hlinitá	
45-60	ílovito-hlinitá	
60-75	ílovitá	ťažké
nad 75	íl	

Zdroj: Michaeli, 2015

V obci Jasová sa na takmer celom území nachádzajú **hlinité** pôdy, ktoré sú charakteristické práve pre pahorkatiny Podunajskej nížiny. **Piesočnato-hlinitú** pôdu nachádzame iba na malom ostrovčeku v juhozápadnej časti obce. Stredne ťažké pôdy sú v obci zastúpené aj **ílovito-hlinitými** pôdami popri toku potoka Paríž a Vinohradského potoka. Dva menšie ostrovy týchto pôd sa vyskytujú na juhovýchode mapovaného územia. Ťažké pôdy sa v Jasovej vyskytujú iba v okolí vodnej nádrže (obrázok 18).

3.6 Biogeografická charakteristika

3.6.1 Fytogeografická charakteristika

Geografická poloha, výrazná členitosť reliéfu a rôznorodosť geologického podkladu Slovenska majú vplyv na rozmanitosť flóry nášho územia. Vegetácia je kvôli tejto rozmanitosti vhodným kritériom pri diferenciacii krajiny. Z hľadiska tejto diferenciacie začlenenie obec Jasová dokumentuje tabuľka 8.

Tabuľka 8 Fytogeografické začlenenie obce Jasová

oblasť	podoblasť	provincia	zóna	podzóna	oblasť	okres	podokres
Holarktis	Eurosibírska	Ponticko-panónska	Dubová	Nížinná	Pahorkatinná	Hronská pahorkatina	Severný

Zdroj: Plesník, P. 2002. Fytogeografické vegetačné členenie, M 1:1000000, In: Hrnčiarová, T. red., 2002. Atlas krajiny Slovenskej republiky. Spracovala: Samuelová, 2019

3.6.1.1 Potenciálna prirodzená vegetácia

Prirodzená vegetácia konkrétneho územia sa skúma na základe analýzy prirodzenej a rekonštruovanej prirodzenej vegetácie. Potenciálna prirodzená vegetácia je takou vegetáciou, ktorá sa vyvinula na určitom stanovišti za súčasných klimatických, edafických a hydrologických pomerov bez ďalšieho antropogénneho vplyvu. Vytvára sa po odstránení vplyvu človeka na krajinu a rešpektuje všetky nezvratné zásahy človeka do krajiny. Rekonštruovaná vegetácia je vegetácia, ktorá by za súčasných klimatických podmienok pokrývala zemský povrch bez vplyvu ľudskej činnosti počas historického obdobia (Michalko a kol., 1986).

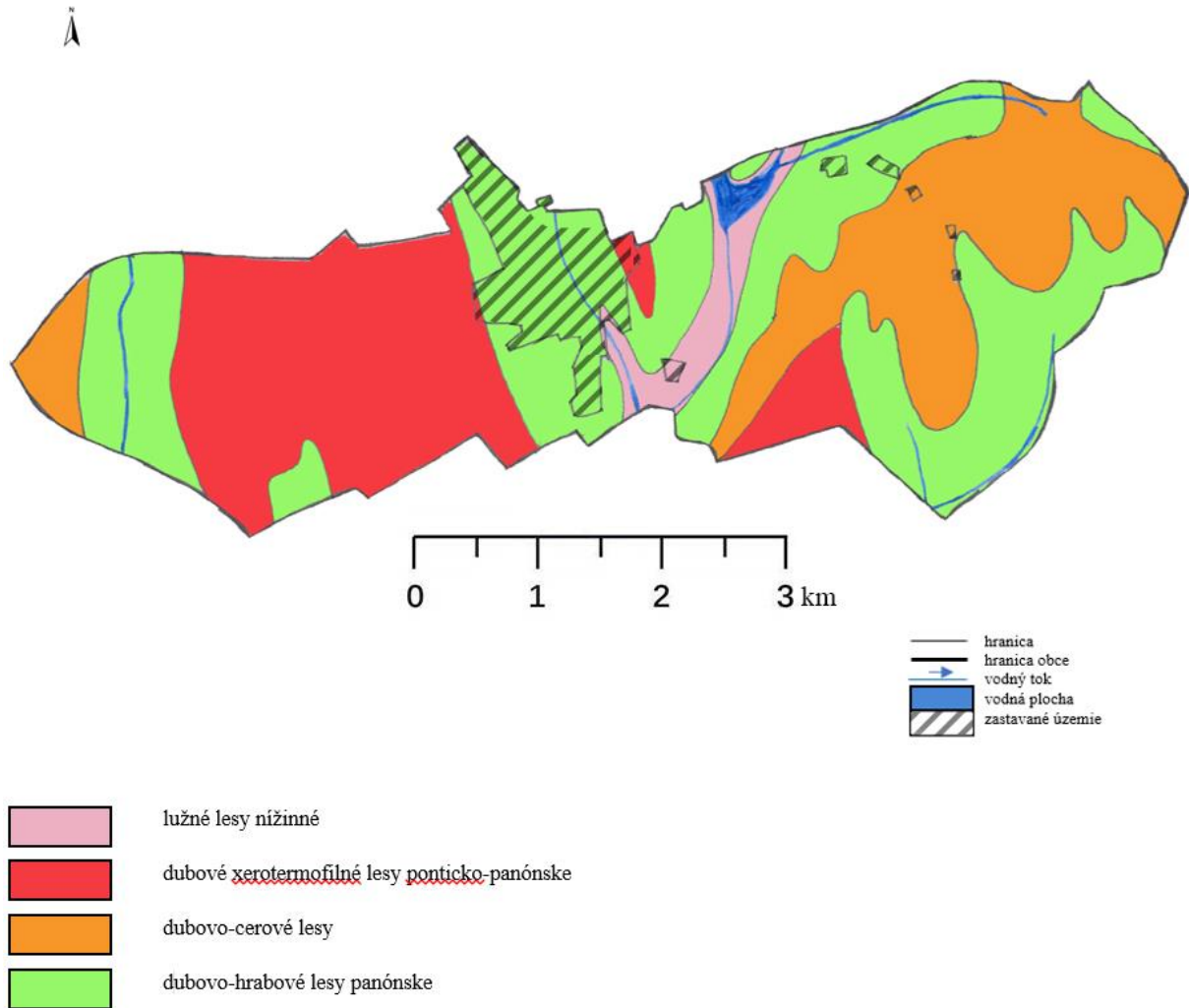
Michalko a kol. (1986) uvádzajú, že sledované územie by v okolí potoka Paríž bolo prirodzene zarastené **nížinnými lužnými lesmi** (*Alnion incanae*) (obrázok 19). Ich existencia je viazaná na blízkosť riek, z toho vyplývajúcej vysokej hladiny podzemných vôd a viac či menej pravidelných záplav. Zväčša sú to spoločenstvá jaseňovo-brestových a dubovo-brestových lesov, klasifikačne patriacich do podzväzu *Ulmenion*. Zo stromov by sa tu uplatňovali najmä tvrdé lužné dreviny ako jaseň úzkolistý panónsky (*Fraxinus angustifolia* subsp. *danubialis*), dub letný (*Quercus robur*), brest hrabolitý (*Ulmus minor*). Medzi tvrdými lužnými drevinami by boli hojne premiešané aj niektoré dreviny mäkkých lužných lesov, napr. topol biely (*Populus alba* L.), topol čierny (*Populus nigra* L.), jelša lepkavá (*Alnus glutinosa* Gaertn.) a rôzne druhy vrb (*Salix*). Bylinný kryt týchto lesov je pestrý. V suchších typoch luhu by sa postupne presadzovali vlhkomilné druhy napr. bledule (*Leucosium* sp.), alebo snežienka (*Galanthus nivalis*) (Stanová, Valachovič, 2002).

Na černoze v okolí inrtavilánu a černoze v okolí vodných tokov by sa na území Jasovej viazal biotop **dubovo-hrabových lesov panónskych** (*Carpinion*). V prirodzených porastoch nížinných dubín absolútne dominuje dub zimný (*Quercus petraea*) a najdôležitejšou primiešanou drevinou je dub cerový (*Quercus cerris*). Napriek názvom niektorých jednotiek zaradených do tejto skupiny je zastúpenie hrabu vo väčšine typov nízke, hojnejšie býva len na zavlhčených stanovištiach. Zo stromov bývajú hojne zastúpené javory (*Acer*), lipa malolistá

(*Tilia cordata*), brest poľný (*Ulmus minor*). Predpokladá sa, že v pôvodných porastoch by boli bohato zastúpené kry ako zob vtáčí (*Ligustrum vulgare*), bršlen európsky (*Euonymus europaeus*), ruža šípová (*Rosa canina*) (Viceníková, Polák, 2003).

Obrázok 19

PRIRODZENÁ VEGETÁCIA OBCE JASOVÁ

Zdroj: Michalko a kol., 1985. Geobotanická mapa ČSSR, Slovenská socialistická republika. Levice.
Spracovala: Samuelová, 2019

Západne od intravilánu by dubovo-hrabové lesy vystriedal biotop **dubových xerothermofilných lesov ponticko-panónskych** (*Aceri tatarici-Quercion*). Išlo by o xerothermofilné zapojené lesy duba letného (*Quercus robur*), duba jadranského (*Quercus virgiliana*) a ďalších dubov s prímiesou teplomilných javorov (*Acer tataricum*) a bresta (*Ulmus minor*). Tento biotop sa viaže na černoze a hnedozeme s dostatkom vápnika. Typické sú ploché formy reliéfu alebo len mierne svahy. Floristicky sú to bohaté spoločenstvá,

v nenarušenom stave s bohatým porastom krovín a charakteristickou prítomnosťou lesostepových prvkov (Stanová, Valachovič, 2002).

Na terciérové volkovské súvrstvie východne od intravilánu (obrázok 19) by sa viazal biotop **dubovo-cerových lesov** (*Quercion confertae cerris*). Sú to porasty dubov s výraznou účasťou cere (*Quercus cerris*) na kyslejších ilimerizovaných hnedozemiach, na sprašových príkrovoch alebo na degradovaných černozeiach na sprašiach. Typické sú ťažšie ílovité pôdy, ktoré sú na jar vlhké, v lete alebo v období väčšieho sucha presychajú. Krovínové poschodie je spravidla dobre vyvinuté: slivka trnková (*Prunus spinosa*), drieň krvavý (*Swida sanguinea*). Bylinné druhy typické pre tento biotop znášajú zamokrenie a vysychanie pôd, sú to mezofilné a acidofilné druhy, napr. prvosenka jarná (*Primula veris*), chlpaňa hájna (*Luzula luzuloides*), lipnica úzkolistá (*Poa angustifolia*) (Stanová, Valachovič, 2002).

3.6.1.2 Reálna vegetácia

Povrch územia obce je z 5,57% pokrytý lesom (ŠÚ SR, 2019). Ostatná plocha je využívaná ako poľnohospodárska pôda, vodná plocha a intravilán (obrázok 20). Najviac zastúpenou drevinou v obci je dub cerový (*Quercus cerris*). Významnou drevinou je agát biely (*Robinia pseudoacacia*), lipa malolistá (*Tilia cordata*), borovica lesná (*Pinus sylvestris*), hrab obyčajný (*Carpinus betulus*).

Z obrázku 20 je zjavné, že les pokrýva len malé plochy vo východnej časti územia obce a južne od potoka Paríž. Nachádzame tu tri biotopy: xeroterlné kroviny, panónsko-balkánske cerové lesy a eurosibírske dubové lesy na spraši a piesku (ŠOP SR, 2019).

Biotop **xeroterlných krovín** zahŕňa husté kroviny tvorené predovšetkým malolistými druhmi ako je slivka trnková chlpatá (*Prunus spinosa subsp. Dasyphalla*), hloh jednozemný (*Crataegus monogyna*) alebo drieň obyčajný (*Cornus mas*). V podraсте prevládajú početné teplomilné a svetlomilné byliny, ktoré odlišujú túto skupinu od bežne rozšírených krovínových spoločností s podraстом obľubujúcim zvýšený obsah dusíka v pôde. Nachádzame tu byliny ako ibiš konopovitý (*Althaea cannabina*), lazer trojlaločný (*Laser triloum*), prilbica jedhojová (*Aconitum anthora*), pupenec kantabrijský (*Convolvulus cantabrica*) a iné (Viceníková, Polák, 2003).

Pre **panónsko-balkánske cerové lesy** sú typické porasty dubov s výraznejšou prítomnosťou **duba** cerového (*Quercus cerris*). Okrem dubov tu nachádzame javor poľný (*Acer campestre*), kroviny ako napr. slivka trnková (*Prunus spinosa*), zob vtáči (*Ligustrum vulgare*) a v podraste sa vyskytuje napr. vika kašubská (*Vicia cassubica*), chlpaňa hájna (*Luzula luzuloides*), mednička zafarbená (*Melica picta*).

Obrázok 20

REÁLNA VEGETÁCIA OBCE JASOVÁ

Zdroj: ZGBIS, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

V **eurosibírskych dubových lesoch na spraši a piesku** okrem dubov rastú javor poľný (*Acer campestre*), javor tatársky (*Acer tataricum*), vres obyčajný (*Calluna vulgaris*), z bylín zimozeleň menšia (*Vinca minor*), zanovätník černejúci (*Lembotropis nigricans*), metluška krivolaká (*Avenella flexuosa*) a iné (Stanová, Valachovič, 2002).

V urbanizovanom prostredí obce vznikajú špecifické podmienky, na ktoré sa adaptovali unikátne spoločenstvá fytoocenóz. Nazývajú sa **ruderálne**. U rastlinných druhov formujúcich ruderálne spoločenstvá sa vyvinuli osobité vlastnosti, ktoré im umožňujú prežiť v prostredí pretvorenom človekom. Uplatňujú sa tu napr. taxóny, ktoré dokážu vydržať silné mechanické narušovanie napr. zošľapovaním, alebo sú schopné odolávať rôznym toxickým látkam v pôde a v ovzduší (Jarolímek a kol., 1997). Ruderálne fytoocenózy zastávajú významnú funkciu medzi ostatnými spoločenstvami, ako aj v celom ekosystéme. Pomáhajú pri obnovení kolobehu látok a toku energie v lokalitách, kde bola pôvodná vegetácia zničená. Priaznivo vplyvajú na mikroklimatické podmienky, zmierňujú prašnosť, pomáhajú pri udržaní pôdneho krytu.

V obci Jasová nachádzame ruderálny biotop **nitrofilnej ruderálnej vegetácie mimo sídel**, pre ktorý sú charakteristické bylinné antropogénne nitrofilné lemové spoločenstvá na vlhkých až čerstvo vlhkých, len zriedkavo vysychajúcich stanovištiach. Vyskytujú sa na antropicky ovplyvnených okrajoch lesov a lúk, pozdĺž lestných ciest a komunikácií v údoliach riek a potokov, v priekopách, v okolí hospodárskych budov a salašov. Typické je vysoké zastúpenie druhov z čeľade mrkvovitých, ktoré často vystupujú v porastoch vo funkcii dominant (druhy rodov *Anthriscus*, *Chaerophyllum*, *Torilis*, *Conium*).

Na násypoch, výhrnoch, navážkach, smetiskách, okrajoch komunikácií, medziach polí a viníc sa vyskytuje **teplomilná ruderálna vegetácia mimo sídel**. Pôdy tu sú hlinito-piesčité až piesčité, často s vysokým podielom skeletu, vysychavé. Vyskytuje sa tu napríklad lopúch (*Arctium sp.*), čakanka obyčajná (*Cichorium intybus*), palina obyčajná (*Artemisia vulgaris*), pýr plazivý (*Elytrigia repens*), bolehlav škvrnitý (*Conium maculatum*) a iné.

Polia, vinice, záhrady a ovocné sady v obci dávajú možnosť rozvoju **burinovej vegetácie**. Z dôvodu opakovaného narušovania stanovišť v porastoch burín prevládajú terofyty. Na ploche bývajú rozmiestnené mozaikovito alebo v skupinách a často žiaden z nich výraznejšie neprevláda. Z jednotlivých druhov zastúpených v tomto biotope môžeme spomenúť: hlaváčik letný (*Adonis aestivalis*), mak vlčí (*Papaver rhoeas*), ruman poľný (*Anthemis arvensis*), parumanček nevoňavý (*Tripleurospermum inodorum*) a iné.

Biotop **intenzívne obhospodarovaných polí** v obci prevláda, keďže 73,56% pôdy predstavuje orná pôda. Ide o polia, vinice a iné trvalé poľnohospodárske kultúry, okrajovo aj pravidelne obhospodarované sady s použitím herbicídov, ktoré eliminujú rast väčšiny burín. V porastoch kultúry zostáva len malý počet najodolnejších synantropných druhov tolerantných k extrémnym podmienkam. Sú obvykle koncentrované na okraje poľných kultúr, kam prenikajú z medzí a okolitých porastov (Jarolímek a kol., 1997).

3.6.2 Zoogeografická charakteristika

Z hľadiska širších územných vzťahov rozlišujeme na sledovanom území zoogeografické územné celky uvedené v tabuľke 9.

Tabuľka 9 Zoogeografické začlenenie obce Jasová

ríša	oblasť	podoblasť	biocyklus			
				provincia	úsek	
Holoarktis	Palearktická	Eurosibírska	Terrestrický	Stepí	Panónsky	
				provincia	okres	časť
			Limnický	Pontokaspická	Podunajský	Stredoslovenská

Zdroj: Jedlička, L., Kalivodová, E. 2002. Zoogeografické členenie: Terrestrický biocyklus, M 1:2000000, In: Hrnčiarová, T. red., 2002. Atlas krajiny Slovenskej republiky.
Hensel, K., Krno, I. 2002. Zoogeografické členenie: Limnický biocyklus M 1:2000000, In: Hrnčiarová, T. red., 2002. Atlas krajiny Slovenskej republiky.
Spracovala: Samuelová, 2019

Živočíšstvo vyskytujúce sa na území obce Jasová môžeme zatriediť do jednotlivých spoločenstiev, ktoré majú svojich typických zástupcov.

Spoločenstvo listnatého lesa, v Jasovej žijúce v biotopoch chráneného územia Ludinský háj, je reprezentované živočíšnymi druhmi ako: d'ateľ prostredný (*Dendrocopus medius*), sýkorka belasá (*Parus caeruleus*), slimák záhradný (*Helix pomatia*) a iné. Pre biotop xerothermných krovin sú typickými zástupcami živočíšnej ríše vtáky, napr. penica jarabá (*Sylvia nisoria*), strakoš obyčajný (*Papilio machaon*) alebo strnádka lúčna (*Miliaria calandra*). Z plazov tu nachádzame jaštericu zelenú (*Lacerta viridis*) či užovku hladkú (*Coronella austriaca*). Z početných zástupcov hmyzu môžeme spomenúť vidlochvosta feniklového (*Papilio machalón*), kobylku krovinovú (*Phaneroptera falcata*), modlivku zelenú (*Mantis religiosa*) (Viceníková, Polák, 2003).

Biotop panónsko-balkánskych cerových lesov reprezentujú živočíšne druhy ako netopier veľkouchý (*Myotis bechsteinii*), plíšik lieskový (*Muscardinus avellanarius*), dudok chochlatý (*Upupa epops*), užovka stromová (*Elaphe longissima*). Z hmyzu nemožno opomenúť psotu cerovú (*Anacamptis timidella*), koníka lesného (*Chorthippus vagans*) či ploskáčika cerového (*Phyllonorycter abrasellus*).

V eurosibírskych dubových lesoch na spraši a piesku podľa Viceníkovej a Poláka (2003) môžeme nájsť živočíšne druhy ako výrik lesný (*Otus scops*), sokol rároh (*Falco cherrug*), podkovár južný (*Rhinolopsus euryale*). Bezstavovce reprezentuje početné spoločenstvo hmyzu, napr. fúzač veľký (*Cerambyx cerdo*), priadkovec cerový (*Eriogaster rimicola*), svrček dúbravový (*Nemobius sylvestris*).

Okrem typických živočíšnych elementov týchto biotopov na území obce žije poľovná zver, napr. muflón lesný (*Ovis aries musimon*), daniel škvrnitý (*Dama dama*), diviak lesný (*Sus scrofa*), líška hrdzavá (*Vulpes vulpes*), bažant obyčajný (*Phasianus colchicus*), srnčia (*Capreolus*) a jelenia (*Cervus*) zver.

Živočíšne spoločenstvo lúk a polí zastupujú živočíchy, ktoré sú prispôsobené danému prostrediu svojou prevažne sivohnedou farbou. Typickými zástupcami vyšších živočíchov sú bylinožravé vtáky a hlodavce. Z vtákov sú to: prepelica poľná (*Coturnix coturnix*), škovránok poľný (*Alauda avensis*). Z hlodavcov sú typické napr. zajac poľný (*Lepus europaeus*), sysel' obyčajný (*Citellus citellus*). Spoločenstvo lúk sa vyznačuje veľkou diverzitou. Na lúkach sú

najznámejšie motýle: babôčka pávooká (*Numphalis io*), babôčka admirálska (*Vanessa atalanta*) a hmyz ako napr. svrček poľný (*Gryllus campestri*), bystruška medená (*Garabus Cancellatus*) (Lukniš a kol., 1972).

Jednu skupinu **živočíšneho spoločenstva ľudských sídiel** tvoria tie, čo u človeka v jeho hospodárstve hľadajú potravu. Takými sú napr. myš domová (*Mus musculus*), potkan obyčajný (*Rattus norvegicus*), vrabec domový (*Paser domesticus*), hrdlička domová (*Streptopelia decaocto*). Do druhej skupiny môžeme zaradiť živočíchy, ktoré využívajú ľudské sídliská ako hniezdiská napr. lastovička domová (*Hirundo rustica*). Do tretej skupiny patria živočíchy, ktoré potrebujú potravu, napr. užovka obyčajná (*Natrix natrix*), ropucha zelená (*Bufo viridis*), jašterica zelená (*Lacerta viridis*).

V okolí vodnej nádrže Jasová nachádzame **živočíšne spoločenstvá stojatých vôd**. Vodné nádrže slúžia ako miesto rozmnožovania mnohých druhov drobných živočíchov (bezstavovcov), ktoré v nich žijú buď trvalo, ako napríklad nezmar zelený (*Chlorohydra viridissima*), pijavica veľká (*Heamopsis sanguisuga*), alebo sa tu vyvíjajú ich larvy – vážky (*Odonata*), komáre (*Diptera – Culicidae*). Všetky tieto a mnohé ďalšie bezstavovce sú významnou zložkou potravy rýb. K vodnej nádrži na jar prichádzajú ropuchy bradavičnaté (*Bufo bufo*), aby do nej nakládli vajíčka. Z plazov tu pozorujeme užovku obojkovú (*Natrix natrix*). Vtáky vyhľadávajú vodnú nádrž kvôli potrave a ako miesto odpočinku, menej na hniezdenie. Najskôr môžeme pozorovať kačicu divú (*Anas platyrhynchos*), za rybami priľieta volavka popolavá (*Ardea cinerea*), vzácne aj beluša veľká (*Egretta alba*). Na brehoch rybníka hniezdia potápky (*Podiceps*) a labute (*Cygnini*).

3.7 Ochrana prírody

3.7.1 Záujmy štátnej ochrany prírody

Zákon č. 553/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny vyčleňuje niekoľko typov chránených území (CHÚ) zaradených medzi veľkoplošné a maloplošné chránené územia. Chránené krajinné oblasti (CHKO) a národné parky (NP) patria medzi veľkoplošné chránené územia. K maloplošným chráneným územiám zaraďujeme chránený areál, národnú prírodnú rezerváciu, prírodnú pamiatku, chránený krajinný prvok a chránené vtáacie územie.

V záujmovom území sa nenachádza žiadny typ chráneného územia. Najbližšími chránenými územiami v záujme štátnej ochrany prírody sú chránené areály **Rúbaniarsky park** a **Alúvium Paríža** (ŠOP SR, 2019). Základné informácie o chránených územiach v blízkosti obce uvádzame v tabuľke 10.

Tabuľka 10 Zájmy štátnej ochrany prírody v blízkosti obce Jasová

č.	typ CHÚ	kategória	názov	rozloha	dôvod ochrany	rok	lokalizácia
1	maloplošné	chránený areál	Rúbaniansky park	5,8 ha	ochrana historického parku	1984	Rúbaň
2	maloplošné	chránený areál	Alúvium Paríža	103,1 ha	ochrana alúvia potoka Paríž ako významného biologického a krajinárskeho celku Pohronskej pahorkatiny, dôležitého z vedeckovýskumného, náučného a kultúrno-výchovného hľadiska	1988	Strekov, Nová Vieska

Zdroj: ŠOP SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Rúbaniansky park je chránený areál v správe štátnej ochrany prírody Dunajskej luhy. Nachádza sa v katastri obce Rúbaň, kde sa pri kaštieli sa v pôvodnej veľkosti zachoval prírodný krajinný park, založený okolo r. 1887 rodinou Steigerovcov. V parku dodnes rastie 12 druhov chránených exotických drevín.

Chránený areál Alúvium Paríža je rovnako ako Rúbaniansky park v správe štátnej ochrany prírody Dunajskej luhy a na rozlohe 103,1 ha sú predmetom ochrany zachované lužné porasty v poľnohospodárskej krajine na nive Paríža.

3.7.2 Zájmy ochrany prírody významné z hľadiska Európskej únie

Hlavným cieľom vytvorenia sústavy chránených území členských krajín Európskej únie **Natura 2000** je zachovanie prírodného dedičstva, ktoré je významné nielen pre príslušný členský štát, ale najmä pre EÚ ako celok. Táto sústava chránených území má zabezpečiť ochranu najvzácnejších a najviac ohrozených druhov voľne rastúcich rastlín, voľne žijúcich živočíchov a prírodných biotopov vyskytujúcich sa na území štátov Európskej únie a prostredníctvom ochrany týchto druhov a biotopov zabezpečiť zachovanie biologickej rôznorodosti v celej Európskej únii (ŠOP SR, 2019).

Sústavu NATURA 2000 tvoria teda 2 typy území. Chránené územia (Special Protection Areas, SPA) vyhlasované na základe smernice o vtákoch sú v národnej legislatíve označované ako **chránené vtáčie územia** a osobitné územia ochrany (Special Areas of Conservation, SAC) - vyhlasované na základe smernice o biotopoch – národná legislatíva označuje pojmom **územia európskeho významu**.

Na území obce Jasová sa nachádza územie európskeho významu **Ludinský háj** (tabuľka 11).

Tabuľka 11 Zájmy ochrany prírody významné z hľadiska EÚ v Jasovej a jej okolí

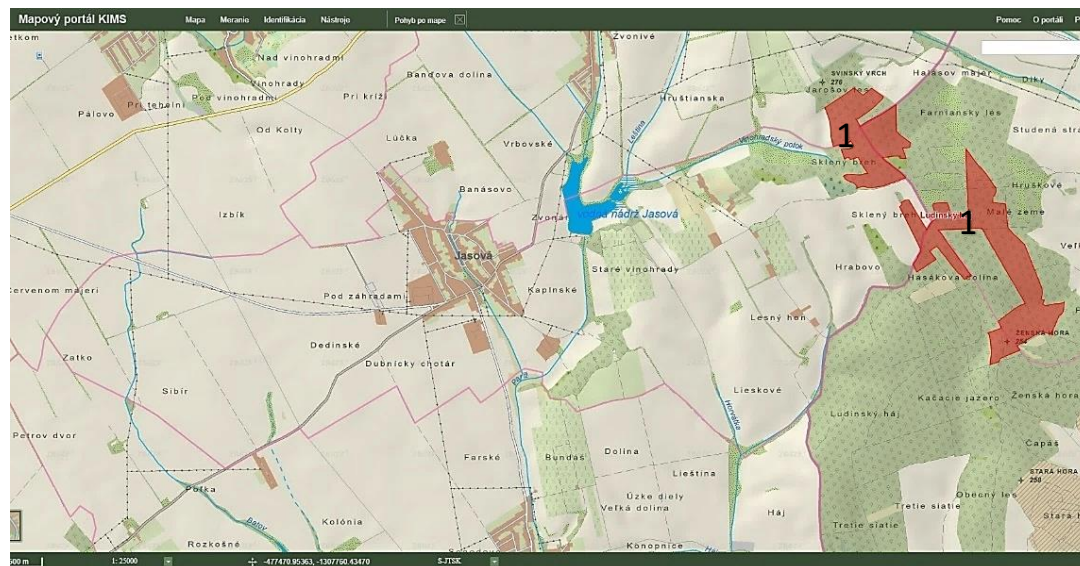
č.	typ územia	názov	rozloha	dôvod ochrany	rok	lokalizácia
1	územie európskeho významu	Ludinský háj	161,9 ha	výskyt biotopov, ktorú sú predmetom ochrany: xerothermné kroviny, panónsko-balkánske cerové lesy, eurosibírske dubové lesy na spraši a piesku	2004	Farná, Jasová, Kolta, Veľké Ludince

Zdroj: ŠOP SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Biotopy xerothermných krovín, panónsko-balkánskych cerových lesov a eurosibírskych dubových lesov na spraši a piesku, ktoré sú predmetom ochrany na území európskeho významu **Ludinský háj** (obrázok 21) v obci Jasová sme opísali v kapitole vyššie. Ludinský háj je v správe CHKO Ponitrie. Nachádza sa na hraniciach obce Jasová s obcami Kolta a Veľké Ludince (krajne východná časť obce). Ochrana sa sústreďuje na ponechávanie stromov a drevnej hmoty v porastoch (ojedinele stojacich stromov, skupiny stromov a ležaniny), zachovanie alebo cielené obnovovanie druhového zloženia lesného porastu a elimináciu zastúpenia nepôvodných druhov drevín.

Obrázok 21 Ochrana prírody a krajiny v obci Jasová

1. Ludinský háj

Zdroj: ŠOP SR, 2020

Spracovala: Samuelová, 2020

4 Vývoj a formovanie sídla

4.1 Pravek (600 000 – 2 000 p.n.l.)

V okolí Jasovej žili pastierske kmene doby kamennej (mladšej i staršej) už pred rokom 1500 pred našim letopočtom. Dokazujú to archeologické nálezy zo Strekova, Rúbane, Dubníka, Dvorov nad Žitavou a Semerova. Aj keď sa v Jasovej nálezy z tohto obdobia neuskutočnili, blízkosť iných nálezov dokazuje prítomnosť človeka na tomto území (Reško, 2004). Z mladšej doby kamennej sa našli medzi Koltou a Čakou sídliská kanelovanej kultúry (Reško, 2014).

4.2 Starovek (4000 p.n.l. – 476)

Niekoľko storočí pred našim letopočtom obývali priestory slovenského juhu germánske kmene Kvádov, pred ktorými do územia južne od Dunaja ustúpili málo výbojné kmene Keltov. Na rozhraní nášho letopočtu sa medzi kvádske kmene vkladli kmene Dákov (ich potomkami sú dnešní Rumuni). Historicky je dokázané, že Dákovia sa na území Slovenska dostali až k Váhu. Je vysoká pravdepodobnosť, že pred tlakom Visegrádu museli prechádzať aj priestormi dnešnej Jasovej.

Už v prvých rokoch po našom letopočte vyvíjala Rímska ríša svojou expanziou tlak z juhu na sever. Kvádi pod rímskym tlakom ustupovali z rovín až po návršia a na pahorkatiny, kde vo zvlnenom teréne hľadali ochranu. Pahorky Strekova cez Dubník, Jasovú a Koltu sa stali prirodzenou baštou pre brániace sa kmene. Reško (2004) uvádza zmienku rímskeho historika Claudia Prolemaia o prítomnosti rímskych légii v oblasti dnešnej Jasovej a Semerova, čo pravdepodobne súviselo so zdrojmi minerálnych vôd v týchto obciach.

Po úpadku Rímskej ríše sa légie sťahovali južne od Dunaja a cez opustené rímske tábory prechádzali okolo roku 378 výbojní Huni s vojvodcom Attilom. Podľa legendy Attila zomrel na ťažení v obci Čaka (11 km severovýchodne od Jasovej), kde je aj pochovaný. Po smrti Attilu (453) sa kmene Hunov vrátili do čiernomorských stepí a v rámci sťahovania národov sa na juh Slovenska dostali kmene Ostrogótov, Vizigótov a Longobardov. Ich pobyt bol prechodný.

4.3 Stredovek (476 – 1526)

V 6. storočí sa do priestoru južného Slovenska dostali Avari, ktorí sa na našom území začali trvalo usadzovať. Stavali si trvalé obydľia a poľnohospodársky obrábali bohatú sprašovú pôdu. Reško (2004) predpokladá, že sa Avari usadili v miestach starého rímskeho tábora v Jasovej, alebo v miestach Starých Vinogradov, kde bolo dostatok prútia, vody a hliny na stavbu ich obydľí. Avarov z územia Slovenska vytlačila Franská ríša na konci 8. storočia.

Na miestach avarských sídiel sa v Jasovej usídlili Slovania. Archeologické nálezy slovanských motívov sa vyskytli južne od Jasovej v obciach Rúbaň, Strekov, Bátorové Kosihy a Marcelová. Tieto osady patrili pod patriarchát nitrianskeho kniežata Pribinu a aj ako súčasť Veľkomoravskej ríše kniežat Mojmíra, Rastislava a Svätopluka.

Okolo roku 900 si územie Jasovej podmanil maďarský rod Nyék. Maďarské kočovné kmene sa začali na území južného Slovenska trvalo usádzať a obrábať pôdu podľa vzoru Slovanov. Maďarský rod sa usadil v priestoroch starého rímsko-avarského osídlenia a Slovanov vytlačil na územie zaniknutých samôt Horné, Stredné a Dolné Lúčky.

Vpád Tatárov v 13. storočí na územie Slovenska vyhnal usadlíkov obce do okolitých lesov a húštin. Okupácia síce netrvala dlho, ale mala ničivé následky a ešte dlhé obdobie po nej v horách žili ľudia bez trvalého obydľia. Reško (2004) uvádza, že sa z týchto „bezdomovcov na mnohých miestach vytvorili zbojnícke tlupy“. Zbojníkov prezývali „jásovia“. Konsolidáciou pomerov sa stratil význam lúpenia a jásovia sa usadili v priestoroch dnešnej Jasovej, odkiaľ môže pochádzať meno obce. Rast novej osady pritiahol obyvateľov z Nyéku a posledná zmienka o ňom sa objavila v archíve hradu Banka pri Piešťanoch z roku 1332 (ako o osídlení ťažko postihnutom tatárskym plienením).

Prvá písomná zmienka o obci je z roku **1434** v regeste Csúzyovcov, ktorí mali svoje sídla v susednej obci Dubník (Čúz). Jedno z ich gotických sídiel bola štvorcová kamenná kúria, zadná časť obnoveného kaštieľa v Dubníku. Jasová sa v tejto listine objavila pod menom Tykeresnyék aliter Jászfalu. Reško (2004) ponúka aj iné vysvetlenie vzniku mena obce. Mohlo vzniknúť modifikáciou maďarského slova „jász“ (lukostrelec).

4.4 Novovek

Posledné protihabsburské povstanie (1703-1711) bolo významným medzníkom vo vývoji obce. Z chotára obce útočilo vojsko na Nové Zámky ako jednu zo základní kurucov. Obyvateľstvo obce bolo naklonené revolúcii, a tak v roku 1709 zažilo obkľúčenie vojsk kuruckého generála Alexandra Károlyho. Vojaci rozširovali mor a týfus. Súčasne morová epidémia z roku 1713 postihla obyvateľov obce a zredukovala jeho počet. Jasovú postihli aj dve zemetrasenia s epicentrom v Komárne.

Až v roku 1723 sa obec znova dosídľuje Nemcami a Čechmi a obyvateľmi z horných žúp Uhorska, medzi nimi aj jednou líniou Kürthyovcov. Jasová v tomto storočí naďalej patrí k panstvu Csúzyovcov a jej majitelia boli väčšinou príbuzní tohto rodu. V druhej polovici 18. storočia bol najväčším zemepánom Gašpar Csúzy. Reško (2004) uvádza, že v roku 1787 bolo v Jasovej 105 domov, 150 rodín a 778 obyvateľov (408 mužov a 370 žien).

Podrobný opis obce z roku 1848 zanechal štatistik Elek Fényes (In: Reško, 2004). Jászfalu označuje za slovenskú obec, v ktorej sa stretáva cesta z Ostrihomu a Komárna do Vrábl'ov a odtiaľ ďalej do banských miest. Žije tu 773 katolíkov, 5 kalvínov, 57 židov, 7 zemianskych rodín, 41 poddaných s usadlosťou, 66 poddanských gazdov, 37 domkárov (želiarov), 16 občanov a 2 kováči. Domy sú nízke a chudobné, ulice blatisté, ktoré znehodnocuje pretekajúce močaristé rameno a na kraji dediny stojí pevný hostinec.

V roku 1866 sa v Jasovej objavila cholera a vyžiadala si 50 obetí. Situáciu ešte zhoršili katastrofálne neúrody v rokoch 1865 a 1866. V tomto čase obec stráca zemiansky charakter, rodina Csúzyovcov (stáročia najväčší zemepáni v okolí) úplne opustila obec Dubník a predala okolité majetky. Tie sa dostali do rúk židovských priekopníkov a zbohatlíkov, s čím súvisí vznik židovského cintorína v Jasovej (kamenné a mramorové náhrobky sa zachovali dodnes) a synagógy v Dubníku (Reško, 2004).

Koncom 19. storočia bola v Jasovej založená dvojtriedna cirkevná škola, ktorá stála v priestore pod starým kostolom (pod cintorínom). Vonkajšie hospodárske nárazy dvadsiateho storočia nevedeli udržať ani finančne najsilnejšie rodiny uhorskej šľachty. Veľkostatky sa drobili a v Jasovej sa vystriedali ďalšie desiatky pozemkových magnátov, z ktorých mnohí sa udržali na svojich majetkoch až do skončenia druhej svetovej vojny v roku 1945 (jasovaobec.sk, 2004).

Podľa štatistiky v roku 1926 mala už obec 1287 obyvateľov, takmer čisto slovenskej národnosti. Obdobie prvej ČSR je charakterizované v obci kapitalistickými znakmi hospodárstva a politickým rozdrobením občianstva do desiatok politických strán. Hospodárska kríza rokov 1929 – 31 vyštvala mnohých občanov za hranice štátu. Krízou trpeli aj malé roľnícke usadlosti. Zanikli menšie hospodárstva a skupovali ich zbohatnutí gazdovia.

Obdobie horthyovskej okupácie trvalo počas celé obdobie druhej svetovej vojny až do roku 1945, kedy po jarnej ofenzíve sovietske vojská II. ukrajinského frontu maršála Malinovského nastúpili od Hrona do útoku a 30. marca 1945 oslobodili Jasovú od posledných zvyškov utekajúcich vojsk nemeckého Wehrmachtu a szálášiovských žoldnierov.

Tesne po skončení druhej svetovej vojny sa do obce zaviedla elektrina (1946) a telefónne spojenie (1948) a Jasová sa začínala meniť na socialistickú obec. V roku 1949 bola z okresu Stará Ďala pričlenená do okresu Nové Zámky a v roku 1950 bolo v obci založené Jednotné roľnícke družstvo. Materská škola bola zriadená v roku 1952 a v obci začalo fungovať kino. Pošta sa v roku 1957 opätovne zriaďuje priamo v obci a v roku 1960 už mala obec novú budovu Miestneho národného výboru, upravené ihrisko, funkčnú sieť verejného rozhlasu. Súčasne sa vybudovala stavba Jednoty, zriadila Miestna ľudová knižnica a v roku 1964 bol

v strede obce zriadený park. Významný rozvoj prispel k tomu, že v roku 1970 bývalo v obci 1694 obyvateľov, čo je historicky ich najvyšší stav.

V roku 1991 bola otvorená nová budova základnej školy pre ročníky 1–8. V rokoch 1993-1995 bola obec kompletne plynofikovaná a v roku 1996 sa obec napojila na diaľkový vodovod Kolta – Štúrovo a 24. augusta 1996 sa uskutočnila vysviacka obecných symbolov (erbu, vlajky a pečate).

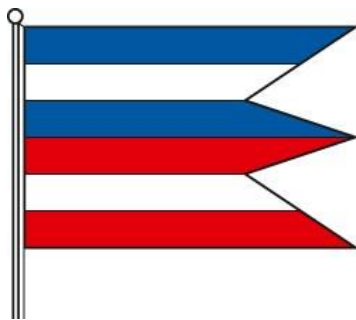
Rekonštrukčné práce v nasledujúcich rokoch týkajúce sa priestorov občianskej vybavenosti (výmena drevených stĺpov, oprava strechy na budove obecného úradu a iné) doplnila v roku 2000 stavba garáže so skladom na mieste futbalového ihrisku a v roku 2002 stavba sociálnej budovy telovýchovnej jednoty – ŠK Sokol Jasová. V rokoch 2004-2007 obec na podporu rozvoja bývania vybudovala 16 nájomných bytov. Stará budova školy bola v roku 2005 zrekonštruovaná na budovu kultúrneho významu, kde momentálne sídli obecná knižnica a miestne múzeum. Prestavba a nadstavba materskej školy v rokoch 2009-2010 a presunutie ročníkov 1-4 do nadstavby pomohla rozšíriť základnú školu o učebne techniky a informatiky.

Centrálna zóna obce bola kompletne zrekonštruovaná v rokoch 2010-2011. Rekonštrukcia sa týkala parku v centre obce (chodníky, osvetlenie, revitalizácia flóry), fontány, mostov cez potok, chodníkov a uloženia zámkovej dlažby v okolí budovy obecného úradu. V súčasnosti v obci nie je rozbehnutý žiaden projekt.

Erb obce Jasová má túto podobu: v modro - červenom štiepenom štíte strieborné, hrotmi nahor smerujúce radlice, v prvom poli lemeš (ostrá kovová časť pluhu na vodorovné rezanie a podoberanie zeme), v druhom čerieslo (časť pluhu – krájadlo). V zmysle heraldickej konvencie je možné striebornú podľa potreby zamieňať aj bielou, pričom sa však bude vždy popisovať ako strieborná (Vrtel, Vrtelová, 1996).

Vlajka obce Jasová pozostáva zo šiestich pozdĺžnych pruhov vo farbách modrej, bielej, modrej, červenej, bielej a červenej.

Pečať obce Jasová je okrúhla, uprostred s obecným symbolom a kruhopisom OBEC JASOVÁ. Pečať má priemer 35 mm, čo je v súlade s domácimi zvyklosťami a predpismi o používaní pečiatok s obecnými symbolmi.

5 Humánnogeografická charakteristika obce

5.1 Demografické pomery

5.1.1 Vývoj počtu obyvateľov

Po rakúsko-uhorskom vyrovnaní v roku 1869, kedy prebehlo prvé sčítanie obyvateľstva, sa šľachte nepodarilo získať späť svoje pôvodné práva, prosperujúca Jasová schudobnela a jej sľubný rozvoj sa spomalil. V tomto roku tu bývalo 942 obyvateľov. Do roku 1900 sa počet obyvateľov zvýšil na 1077 a obec mala 178 domov. V historických spisoch sa uvádza ako slovenská dedina, ktorá patrila do obvodu notariátu v Kolte.

Zlomovým sa stalo vypuknutie 1. svetovej vojny. Vo vojne zomrelo 30 obyvateľov obce. Po roku 1918 sa Jasová stala súčasťou novozaloženej ČSR. V tomto čase postihuje dedinu rozsiahly požiar, zhorelo 40 domov. V rokoch 1920-1924 bola časť pôdy veľkostatkov skonfiškovaná a rozdelená medzi bezzemkov a malých roľníkov. Napriek tomu, že aj Jasovú postihla hospodárska kríza v 30. rokoch 20. storočia a veľa ľudí odchádza za prácou za hranice, počet obyvateľov sa zvyšuje. Ako vidieť v tabuľke 12, v období pred druhou svetovou vojnou stúpa počet obyvateľov na približne 1500.

Tabuľka 12 Vývoj počtu obyvateľov v obci Jasová za roky jednotlivých sčítaní

rok	počet obyvateľov
1869	942
1880	985
1890	989
1900	1077
1910	1140
1921	1330
1930	1504
1950	1424
1961	1741
1970	1694
1980	1532
1990	1275
2002	1209
2010	1210

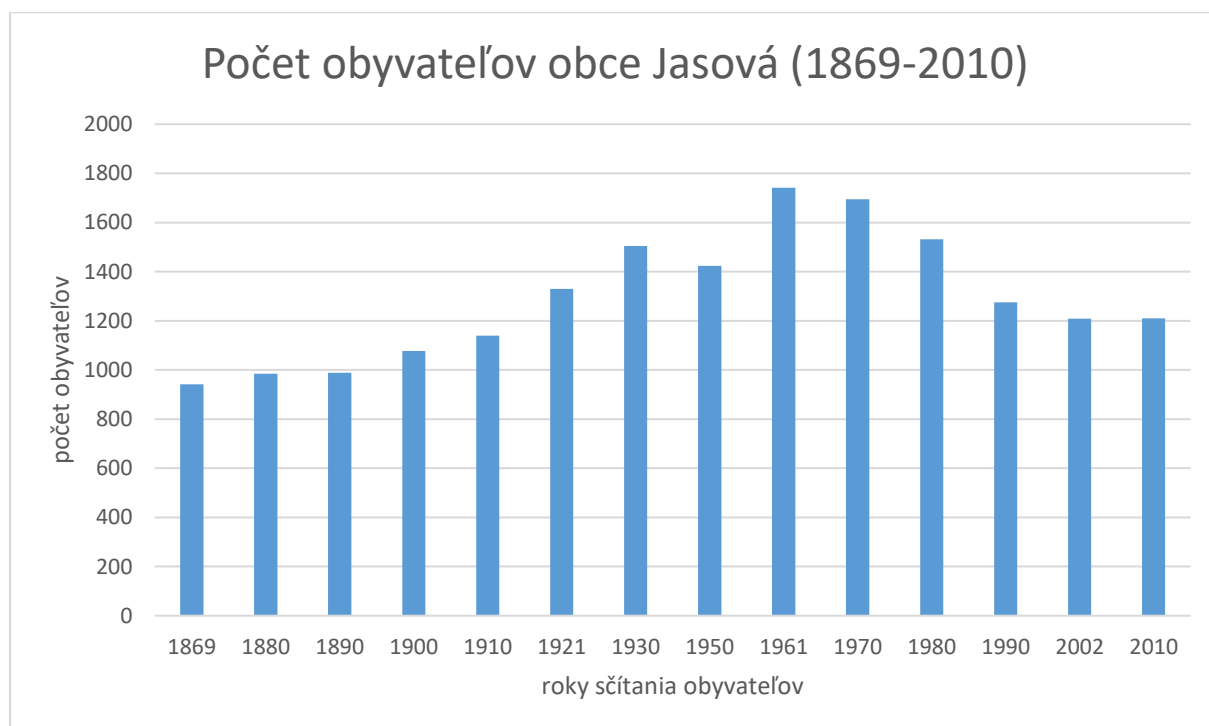
Zdroj: Retrospektívni lexikon obcí, 1972, Statistický lexikon obcí ČSSR, 1982, ŠÚ SR, 2019
Spracovala: Samuelová, 2019

Po Viedenskej arbitráži v roku 1938 sa Jasová stala súčasťou Maďarska. Vypuknutie druhej svetovej vojny opäť prinieslo hospodársku krízu. V roku 1944 boli do koncentračných táborov odvečení členovia tunajších židovských rodín a tí sa viac nevrátili. V druhej svetovej vojne padlo 35 Jasovčanov.

Po vojne sa Jasová opäť stáva súčasťou Československa. V roku 1950 tu žije 1424 obyvateľov a Jasová sa postupne mení na socialistickú dedinu. Po roku 1952 bola v obci zriadená materská škola, kino, vodovod a postupne sa zlepšuje infraštruktúra. Stavali sa nové rodinné domy a v priebehu ďalších rokov sa upravuje futbalové ihrisko, do prevádzky sa odovzdáva zdravotné stredisko a budova MNV. V roku 1964 bol v strede obce vybudovaný park, v 1970 otvorená nová požiarna zbrojnica. Bývalo tu 1694 obyvateľov, čo je historicky najvyšší stav obyvateľstva.

November 1989 znamenal koniec vlády komunistickej strany a začalo sa s demokratizačným procesom spoločnosti. Bola zrušená cenzúra, je možnosť vyznávať akúkoľvek náboženskú vieru a slobodne podnikáť. Na druhej strane je nedostatok financií a pracovných miest, hospodárska kríza sa prehľbuje, ľudia strácajú sociálne istoty a zhoršujú sa medziľudské vzťahy. Zhoršujúca sa ekonomická situácia obyvateľstva pravdepodobne zapríčinila pokles počtu obyvateľov obce po roku 1980 (graf 4).

Graf 4

Zdroj: Retrospektívni lexikon obcí, 1972, Statistický lexikon obcí ČSSR, 1982, ŠÚ SR, 2019
Spracovala: Samuelová, 2019

Po roku 2000 žilo v obci približne 1200 obyvateľov a odvtedy sa situácia stabilizuje – počet obyvateľov sa výrazne nemení. Pokles počtu obyvateľov súvisí aj s odchodom mladých ľudí do miest za prácou a lepšími bytovými podmienkami. Zvyšuje sa tým aj priemerný vek Jasovčanov.

Vývoj počtu obyvateľstva v obci možno po rok 2010 rozdeliť do 4 období:

1. obdobie (1869-1930): Z grafu 4 vyplýva, že v tomto období má vývoj počtu obyvateľov stúpajúci trend. Za obdobie týchto rokov stúpol počet obyvateľov o 562 obyvateľov, čo znamená nárast o 59,7%. Súvisí to s rozvojom poľnohospodárstva a súčasne vysokou mierou natality v tomto období (Dubcová a kol., 2008).
2. obdobie (1930-1950): Trend vývoja počtu obyvateľstva je klesajúci. Počet obyvateľov klesol o 80, čo znamená pokles o 5,3%. Podpísala sa pod to celosvetová hospodárska kríza, vysoká nezamestnanosť a celkovo nízka natalita a vysoká mortalita počas druhej svetovej vojny (Dubcová a kol., 2008).
3. obdobie (1950-1961): V tomto období je v obci zaznamenaný najvyšší prírastok počtu obyvateľstva. Počet obyvateľov stúpol o 317, čo značí 22,2% nárast počtu obyvateľov. Po druhej svetovej vojne bol prirodzený prírastok vysoký na území celého Slovenska. Zmenili sa aj migračné podmienky, k moci sa dostali komunisti, ktorí uzavreli hranice (Dubcová a kol., 2008). Preto je nárast počtu obyvateľov v obci tak výrazný (v roku 1961 dosahuje počet obyvateľov v obci historicky najvyššiu hodnotu - 1741 obyvateľov)
4. obdobie (1961-2010): Klesajúci trend vývoja počtu obyvateľstva v obci je badateľný v poklese počtu obyvateľov o 531 obyvateľov. Ide o 30,5% pokles. Podľa Dubcovej a kol. (2008) je v tomto období urbanizácia dôležitým faktorom vysídľovania vidieka. Ľudia sa sťahujú do priemyselne vyspelejších miest. Po roku 1990 nastáva na Slovensku obdobie poznačené silným znížením tempa rastu obyvateľstva až jeho úplným zastavením. Medzi príčiny tohto javu autori radia nezamestnanosť, sociálne neistoty, preberanie konzumného spôsobu života z vyspelých kapitalistických krajín, čo zapríčinilo zníženie sobášnosti, zníženie pôrodnosti, teda v konečnom dôsledku zníženie prirodzeného prírastku.

V súčasnosti sa počet obyvateľov v obci postupne znižuje (tabuľka 13). Z grafu 5 vyplýva, že za posledných 8 rokov klesol počet obyvateľov o 69 (5,7%). Počet obyvateľov v obci sa pohybuje na úrovni 1139 obyvateľov, čo je najnižší počet za posledných 100 rokov. Vývoj počtu obyvateľov obce Jasová má negatívny trend.

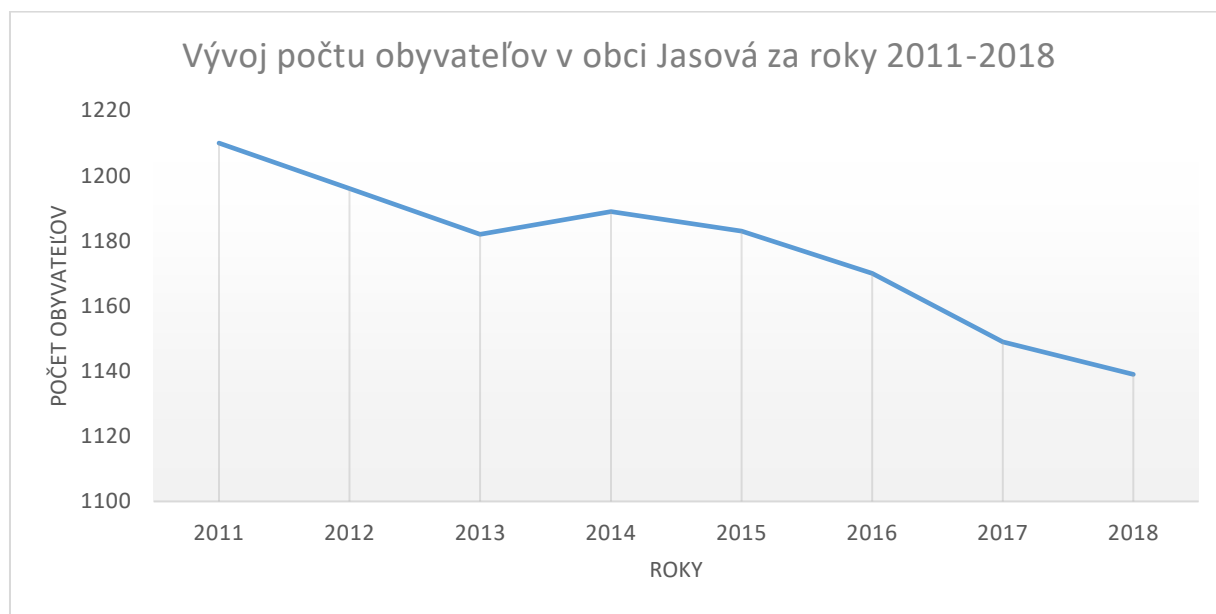
Tabuľka 13 Vývoj počtu obyvateľov v obci Jasová za roky 2011-2018

roky	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
počet obyvateľov	1210	1196	1182	1189	1183	1170	1149	1139

Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Graf 5

Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

5.1.2 Dynamika obyvateľstva

Dynamiku (pohyb) obyvateľstva rozdeľujeme na prirodený pohyb (natalita a mortalita) a migračný pohyb (imigrácia a emigrácia). Následným sčítaním prirodzeného a migračného pohybu dostaneme celkový pohyb obyvateľstva. Dynamiku vyjadrujeme absolútnymi hodnotami (celé čísla udávajúce presný počet) alebo v promile (‰ – prepočítané absolútne hodnoty na 1000 obyvateľov).

Prirodený pohyb zahŕňa populačné procesy, ktoré súvisia s rozmnožovaním a odumieraním obyvateľstva (Mládek, 1992). Z tabuľky 14 vyplýva, že najväčšia hrubá miera natality (počet živonarodených k strednému stavu obyvateľstva v danom roku) a aj hrubá miera mortality (počet zomretých k strednému stavu obyvateľstva v danom roku) bol v Jasovej zo sledovaného časového horizontu v roku 2016 – hrubá miera natality bola 11,8‰ a hrubá miera mortality 24,5‰. Znamená to, že v tomto roku sa narodilo najviac detí (14), ale súčasne zomrelo najviac ľudí (29). V sledovaných rokoch vždy došlo k prirodzenému úbytku obyvateľstva, ten sa každým rokom zvyšuje a dosahuje až (-13‰). Postupné znižovanie počtu

obyvateľov obce je zjavné aj z grafu 6. Aj keď v natalite v roku 2018 sledujeme od roku 2014 nárast o 2,94 ‰, mortalita je vo všetkých sledovaných rokoch vyššia. Hovoríme o negatívnom vývojovom trende prirodzeného pohybu obyvateľstva v obci, i keď sa prirodzený úbytok za posledných 5 rokov zmiernil o 37,5%. Jasová je obec s veľmi nízkou pôrodnosťou (pod 15‰) a stredne nízkou úmrtnosťou (15-18‰) (Mládek, 1992).

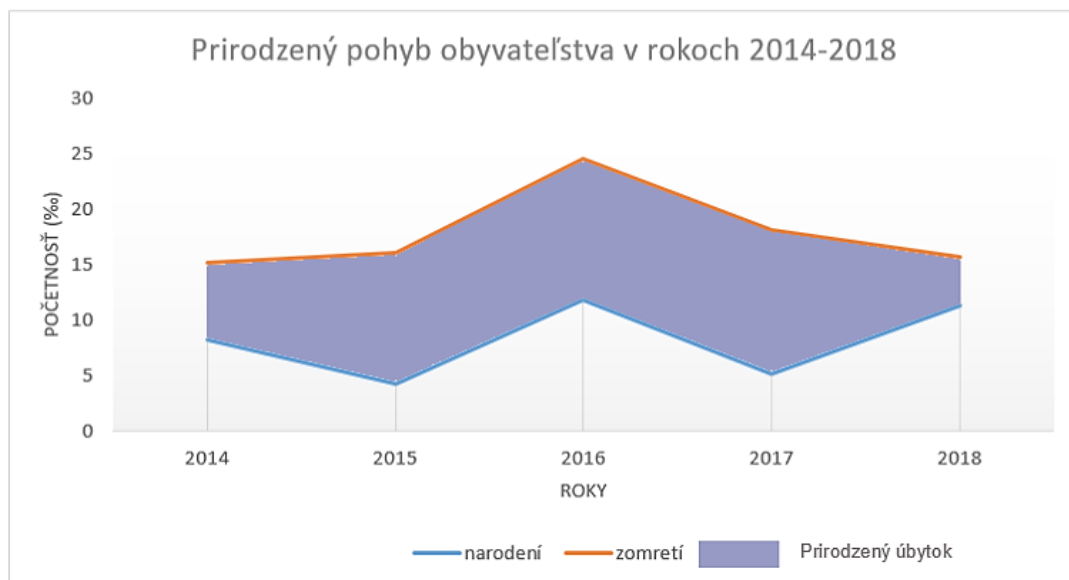
Tabuľka 14 Prirodzený pohyb obyvateľstva obce Jasová v rokoch 2014-2018

roky	2014		2015		2016		2017		2018	
	abs.	‰	abs.	‰	abs.	‰	abs.	‰	abs.	‰
narodení	10	8,42	5	4,23	14	11,8	6	5,17	13	11,36
zomretí	18	15,2	19	16,1	29	24,5	21	18,1	18	15,73
prirodzený prírastok/úbytok	-8	-6,7	-14	-12	-15	-13	-15	-13	-5	-4,37

Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Graf 6

Zdroj: ŠÚ SR, 2019, Spracovala: Samuelová, 2019

Medzi populačné procesy, ktoré priamo nevstupujú do bilancie prirodzeného pohybu, ale vo veľkej miere ho môžu ovplyvniť, radíme sobášnosť, rozvodovosť a potratovosť (Mládek, 1992).

Za obdobie rokov 2014-2018 bolo najviac manželstiev (6) uzavretých v roku 2018. V tom istom roku však došlo aj k 3 rozvodom a rovnako tomu bolo aj v rokoch 2015 a 2016, čo je za posledných 5 rokov najvyšší počet rozvodov v obci. V roku 2017 došlo v obci k 6 potratom. Zrejme aj preto bol rok 2017 jeden z najslabších v počte novonarodených detí (6). V roku 2018 došlo k 2 sobášom a k 2 rozvodom. Na potrat v roku 2018 nešla z Jasovej žiadna

žena, čo prispelo k viac ako dvojnásobnému počtu novonarodených detí v obci (tabuľka 15 a graf 7).

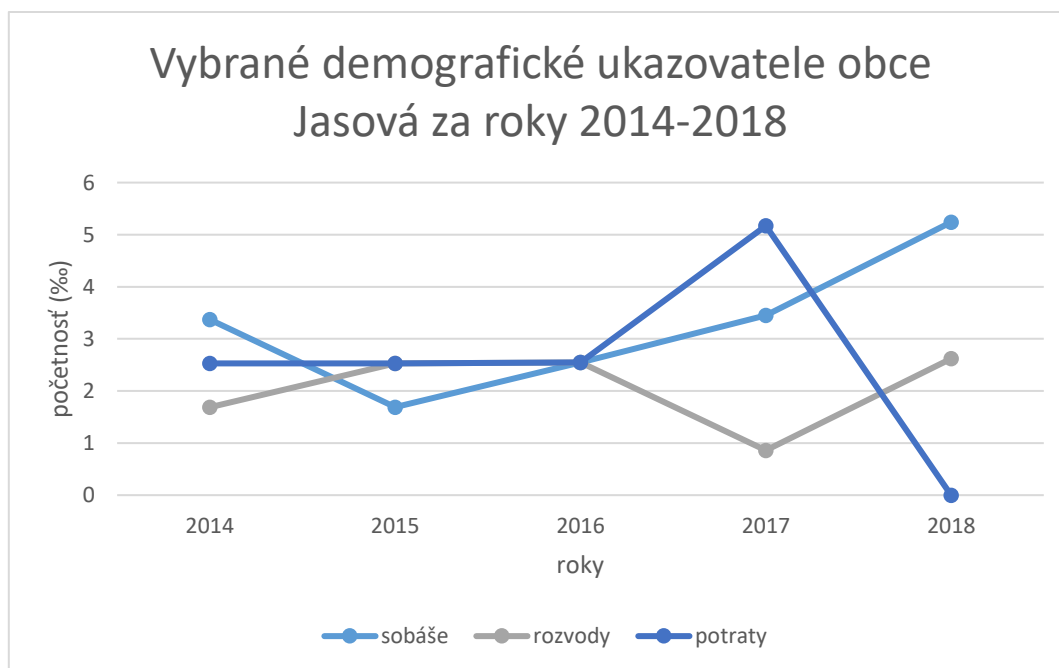
Tabuľka 15 Vybrané demografické ukazovatele obce Jasová za roky 2014-2018

rok	stredný stav obyvateľstva (k 1.7.)	sobáše		rozvody		potraty	
		abs.	‰	abs.	‰	abs.	‰
2014	1185,5	4	3,37	2	1,69	3	2,53
2015	1186	2	1,69	3	2,53	3	2,53
2016	1176,5	3	2,55	3	2,55	3	2,55
2017	1159,5	4	3,45	1	0,86	6	5,17
2018	1144	6	5,24	3	2,62	0	0

Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Graf 7

Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Migračným pohybom, resp. sťahovaním obyvateľstva, sa nazýva taký pohyb, ktorý sa viaže na zmenu trvalého bydliska bez ohľadu nato, či je to sťahovanie v rámci určitej sídelnej štruktúry, medzi oblasťami alebo medzi štátmi. Migrácia zahŕňa dvojsmerný pohyb obyvateľstva: vysťahovanie (emigrácia) a pristťahovanie (imigrácia) (Mládek, 1992).

V rokoch 2014 až 2018 v obci Jasová prevládajú roky s vyšším počtom pristťahovaných obyvateľov (2014, 2015, 2016) nad rokmi, kedy prevláda počet vysťahovaných obyvateľov (2017 a 2018). Najvyšší prírastok počtu obyvateľov pristťahovaním badáme v roku 2014, kedy dosiahla hrubá miera imigrácie až 18,52 %. Naopak približne rovnako vysokú a aj najvyššiu hrubú mieru emigrácie môžeme podľa tabuľky 16 pozorovať v roku 2018 (18,36 %). V rokoch

2014, 2015 a 2016 došlo k migračnému prírastku obyvateľov obce a v rokoch 2017 a 2018 došlo k migračnému úbytku obyvateľov (graf 8).

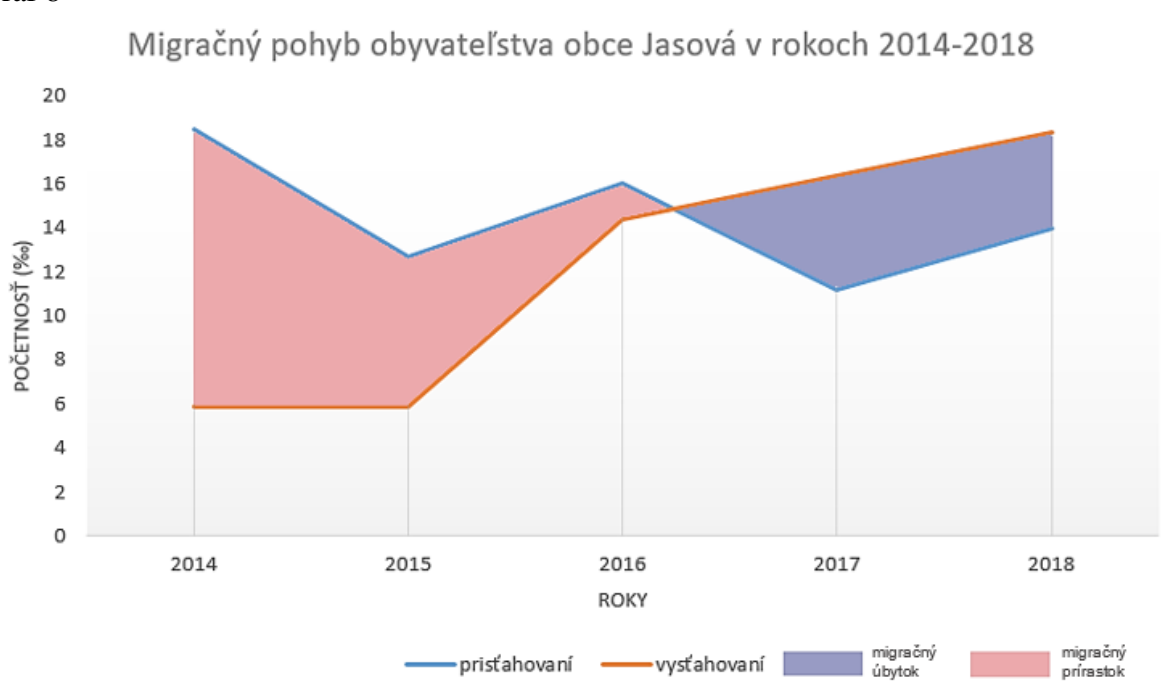
Tabuľka 16 Migračný pohyb obyvateľstva obce Jasová v rokoch 2014-2018

roky	2014		2015		2016		2017		2018	
	abs.	‰	abs.	‰	abs.	‰	abs.	‰	abs.	‰
prist'ahovaní	22	18,52	15	12,68	19	16,07	13	11,21	16	13,98
vyst'ahovaní	7	5,89	7	5,92	17	14,38	19	16,38	21	18,36
migračné saldo	15	12,63	8	6,74	2	1,69	-6	-5,17	-5	-4,37

Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Graf 8

Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Migračný pohyb v obci má negatívny trend vývoja. Počet prist'ahovaných sa v roku 2018 znížil oproti roku 2014 o 4,54 ‰. Ešte výraznejší je trend emigrácie, ktorý sa za posledných 5 rokov zvýšil o 12,47 ‰. Migračný úbytok stúpol v tomto období o 133,33%. V tomto zmysle môžeme Jasovú označiť ako emigračný región.

Príčiny migrácie obyvateľstva sú rôzne. Drbohlav (1984, 1989 in Mládek, 1992) určuje päť hlavných skupín motivačných faktorov migrácie. Socioekonomické faktory sú faktory ako pracovné príležitosti, bytové podmienky, infraštruktúra a iné. Ku sociokultúrnym a sociopolitickým faktorom radí autor národnostnú a jazykovú príslušnosť a politickú orientáciu. Medzi sociodemografické faktory patria uzavretie manželstva, rozpad rodiny alebo

zdravotné faktory. Prírodné faktory životného prostredia zastrešujú faktory ako charakter reliéfu, klimatické pomery, hydropomery a krajinnno-ekologickú polohu. Poslednou skupinou sú ostatné faktory, kde autor zaraďuje napríklad estetické faktory. Poznávanie motivácií priestorových pohybov obyvateľstva je súčasťou vedeckého programu behaviorálnej geografie.

Celkový pohyb v populačných analýzach vyjadruje výsledok prirodzeného a migračného pohybu a prejavuje sa ako celkový prírastok alebo úbytok obyvateľstva (Mládek, 1992). V Jasove došlo v sledovanom období k celkovému prírastku iba v roku 2014 (tabuľka 17), kedy dosiahol hodnotu 7 obyvateľov (5,9 ‰). V ostatných rokoch došlo v obci k celkovému úbytku obyvateľstva. Najväčší celkový úbytok bol zaznamenaný v roku 2017 - 21 obyvateľov (-18,11 ‰) a najmenší bol v roku 2015 – 6 obyvateľov (-5,07‰) (tabuľka 17 a graf 9). Negatívny trend celkového pohybu obyvateľstva dokazuje fakt, že v roku 2018 poklesol počet obyvateľov v obci o 242,86 ‰ oproti roku 2014 (z celkového prírastku v relatívnej hodnote 5,9 ‰ na celkový úbytok v hodnote 8,74 ‰).

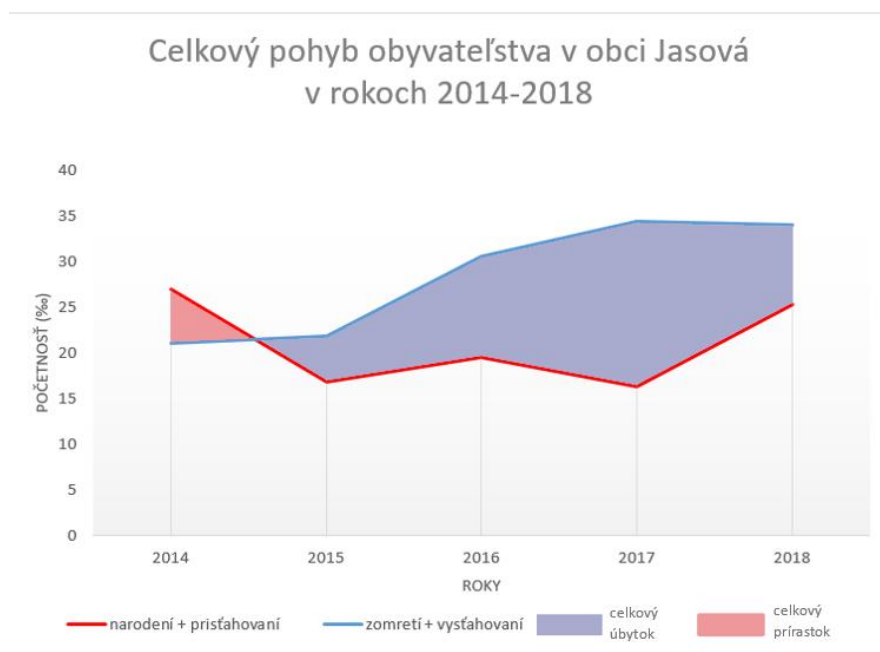
Tabuľka 17 Celkový pohyb obyvateľstva v obci Jasová v rokoch 2014-2018

roky	2014		2015		2016		2017		2018	
	abs.	‰	abs.	‰	abs.	‰	abs.	‰	abs.	‰
narodení + prisťahovaní	32	26,99	20	16,86	23	19,55	19	16,38	29	25,35
zomretí + vystťahovaní	25	21,08	26	21,92	36	30,6	40	34,49	39	34,09
celkový prírastok/úbytok obyvateľstva	7	5,9	-6	-5,06	-13	-11,05	-21	-18,11	-10	-8,74

Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Graf 9

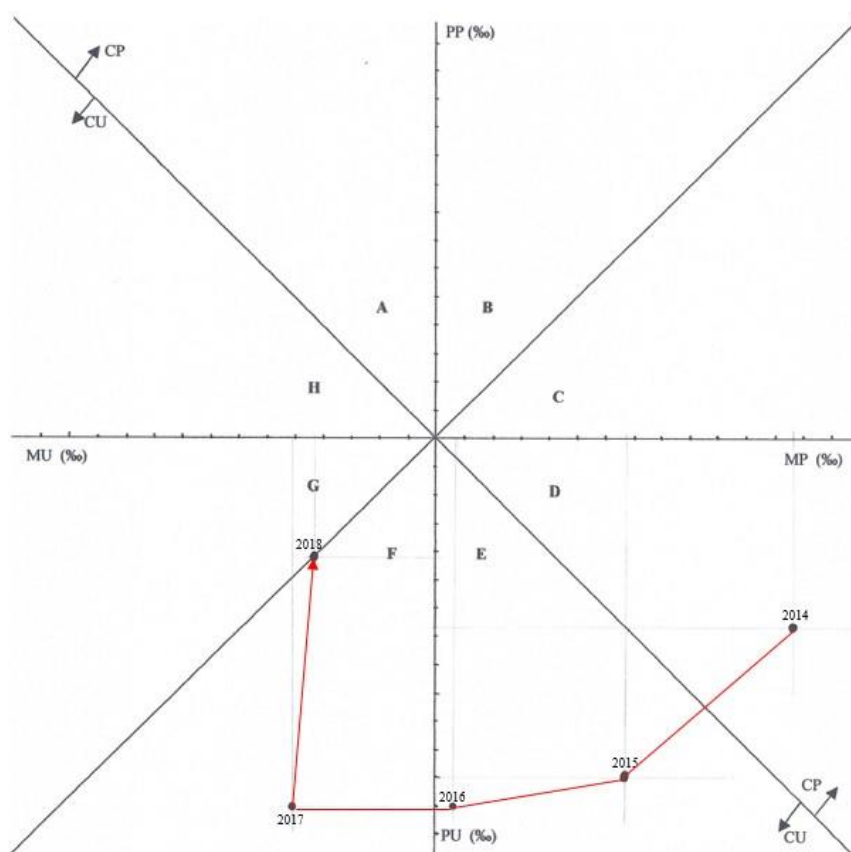
Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Pohyb obyvateľstva je možné opísať dvoma zo štyroch teoreticky možných zložiek: prirodzený prírastok (PP), prirodzený úbytok (PU), migračný prírastok (MP) a migračný úbytok (MU). Vzájomnou kombináciou týchto zložiek vychádza 8 typov populácie. Štyri typy populácie charakterizuje celkový prírastok obyvateľstva: A = PP > MU, B = PP > MP, C = MP > PP a D = MP > PU. Ďalšie štyri typy populácie sú s celkovým úbytkom obyvateľstva: E = PU < MP, F = PU < MU, G = MU < PU a H = PU < PP. Analýzu dynamiky obyvateľstva poskytuje grafický spôsob podľa J. Webba (Mládek, 1992).

Na zobrazení pohybu obyvateľov v obci Jasová v období rokov 2014 - 2018 (graf 10) možno vidieť, že iba rok 2014 sa nachádza v type populácie s celkovým prírastkom obyvateľstva (typ D, kde je MP väčší ako PU). Roky 2015 a 2016 sa nachádzajú v type populácie E s menším MP ako PU a populácia vykazuje celkový úbytok obyvateľstva. Populácia typu F (PU je menšie ako MU) je charakteristická pre rok 2017. Populácia v rokoch 2014-2017 má viditeľnú tendenciu poklesu, ktorá sa v roku 2018 zmiernuje, i keď trend poklesu si zachováva. Rok 2018 je charakterizovaný spojnicou medzi populáciami typu F a G (v tomto type je MU menšie ako PU).

Graf 10 Pohyb obyvateľstva v obci Jasová v období rokov 2014 - 2018

Zdroj: ŠÚ SR, 2019
Spracovala: Samuelová, 2019

5.1.3 Štruktúry obyvateľstva

Štruktúra patrí medzi najvýznamnejšie demogeografické ukazovatele statiky obyvateľstva. Môžeme povedať, že aktuálnu vekovú štruktúru istej populácie ovplyvnil vývoj za posledných 60-100 rokov. Súčasný stav populácie ovplyvňuje budúce demogeografické pomery na desiatky rokov dopredu. Študovaním štruktúry obyvateľstva možno rozdeliť sledované znaky do 3 skupín: biologické znaky (napríklad podľa pohlavia, veku a rodinného stavu), sociálno-ekonomické znaky (napríklad podľa ekonomickej aktivity, zamestnania, príslušnosti k hospodárskym odvetviam) a kultúrne znaky (napríklad podľa vzdelania, národnosti, náboženstva). Na vyjadrenie štruktúry obyvateľstva sa využíva množstvo analytických a interpretačných metód a techník (Mládek, 1992).

Biologické znaky, konkrétne štruktúru obyvateľstva podľa pohlavia sme vyjadrili dvomi spôsobmi. Prvým je koeficient maskulinity/feminity, ktorý vyjadruje percentuálny podiel žien a mužov z celkového počtu obyvateľov. Druhým spôsobom je index maskulinity/feminity, ktorý udáva vzájomný podiel osôb jedného pohlavia k druhému (tabuľka 18).

Tabuľka 18 Štruktúra obyvateľstva obce Jasová podľa pohlavia za roky 2014-2018

roky	muži	ženy	koeficient maskulinity (%)	koeficient feminity (%)	index maskulinity (‰)	index feminity (‰)
2014	561	628	47,18	52,82	893,31	1119,43
2015	553	630	46,75	53,25	877,78	1139,24
2016	546	624	46,67	53,33	875	1142,86
2017	537	612	46,74	53,26	877,45	1139,66
2018	533	606	46,8	53,2	879,54	1136,96

Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Z tabuľky 18 vyplýva, že v obci Jasová mali počas 5-ročného obdobia (2014-2018) početnú prevahu ženy nad mužmi. Od roku 2014 sa podiel mužov mierne zvyšoval, no aj tak sa nevyrovnal počtu žien. Index feminity je v opisovanom období vyšší ako index maskulinity. V roku 2016 dosiahol index feminity najvyššiu hodnotu (1142,86). V tomto roku žilo v Jasovej 546 mužov a 624 žien.

Na porovnanie indexu maskulinity a feminity v rokoch 2014 a 2018 v jednotlivých 5-ročných vekových kategóriách sme použili interpretáciu pomocou tabuľky 19 a grafov 11 a 12. Rok 2014 bol charakteristický tým, že až do vekovej kategórie 70-74 ročných jednotlivé indexy neboli príliš výrazne zastúpené. V kategórii menej ako 4 ročných obyvateľov prevládal index maskulinity. Ďalšie tri vekové kategórie bol výraznejší index feminity. Vo vekových

kategóriách 20-24 ročných a 25-29 ročných opäť prevyšoval index maskulinity nad indexom feminity, čo je viditeľné aj vo vekových kategóriách 34-39, 40-44, 50-54 a 55-59. Od vekovej kategórie 60-64 ročných nastáva prevaha žien a hodnota indexu feminity sa postupne zvyšuje až na 1500.

V roku 2018 bol v prvej vekovej kategórii (do 4 rokov) ako v jedinej index feminity a maskulinity vyrovnaný (hodnota indexu maskulinity, resp. feminity je rovná 1000). Vo veku 5 až 9 ročných prevládali v roku 2018 muži. U 10 až 24 ročných, teda v ďalších troch vekových kategóriách, mali naopak prevahu ženy. Z obyvateľov vo veku 25-29 a 30-34 mali prevahu muži a v nasledujúcej kategórii dominovali v obci v tomto roku ženy. Dominanciu mužov zisťujeme aj v kategóriách 40-44 ročných, 45-49 ročných a 55-59 ročných. Od 60 až 64-ročných nastáva prevaha žien. Hodnota indexu feminity má od 60 až 64-ročných obyvateľov narastajúcu tendenciu, pričom u 85-89 a 90-94-ročných presahuje hodnotu 5000. Také vysoké hodnoty dosiahol index feminity v dôsledku nízkeho počtu obyvateľov v dvoch zmienенých vekových kategóriách.

Tabuľka 19 Index maskulinity a feminity obce Jasová v roku 2014 a 2018

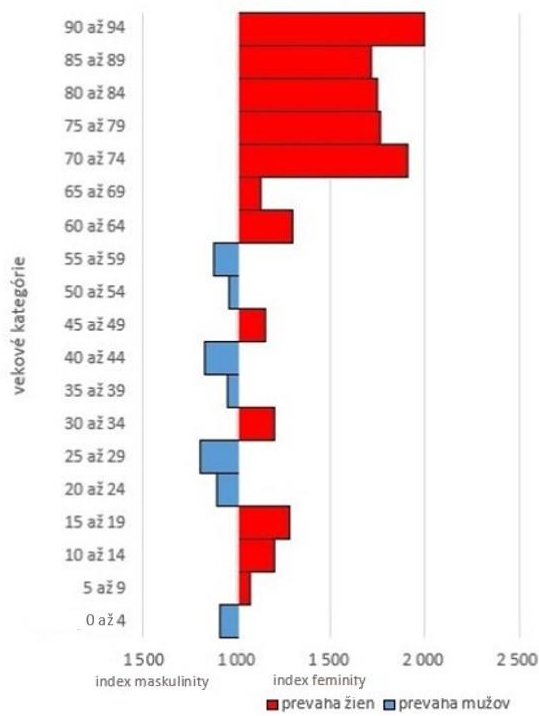
Veková skupina	2014		2018	
	index maskulinity	index feminity	index maskulinity	index feminity
0 až 4	1 086,96	920,00	1 000,00	1 000,00
5 až 9	935,48	1 068,97	1 130,43	884,61
10 až 14	833,33	1 200,00	900,00	1 111,11
15 až 19	777,78	1 285,71	875,00	1 142,86
20 až 24	1 108,00	902,43	777,78	1 285,71
25 až 29	1 194,44	937,50	1 194,44	837,21
30 až 34	833,33	1 200,00	1 029,41	971,43
35 až 39	1 044,44	957,45	844,44	1 184,21
40 až 44	1 166,66	857,14	1 022,73	977,78
45 až 49	868,42	1 155,55	1 146,34	872,34
50 až 54	1 043,48	958,33	761,90	1 312,50
55 až 59	1 117,65	864,74	1 081,08	925,00
60 až 64	770,83	1 297,78	923,08	1 083,33
65 až 69	885,71	1 129,03	723,40	1 382,35
70 až 74	525,00	1 904,76	958,33	1 043,48
75 až 79	566,67	1 764,70	394,73	2 533,33
80 až 84	571,43	1 750,00	562,50	1 777,78
85 až 89	583,33	1 714,29	133,33	7 500,00
90 až 94	500,00	2 000,00	200,00	5 000,00

Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Graf 11

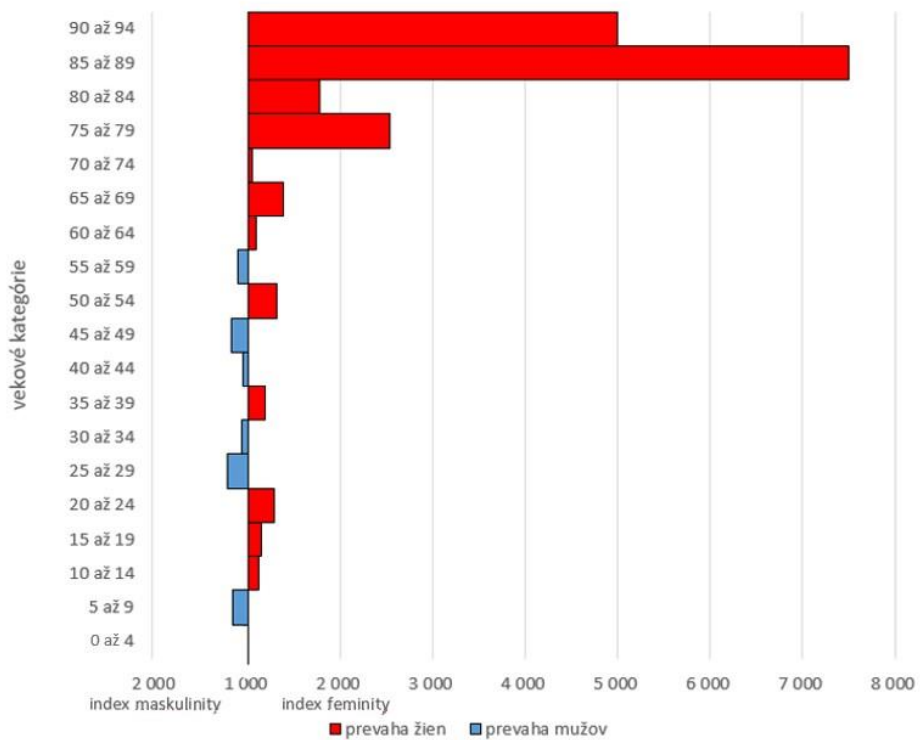
Index maskulinity a feminity obce Jasová v roku 2014

Zdroj: ŠÚ SR, 2019
Spracovala: Samuelová, 2019

Graf 12

Index maskulinity a feminity obce Jasová v roku 2018

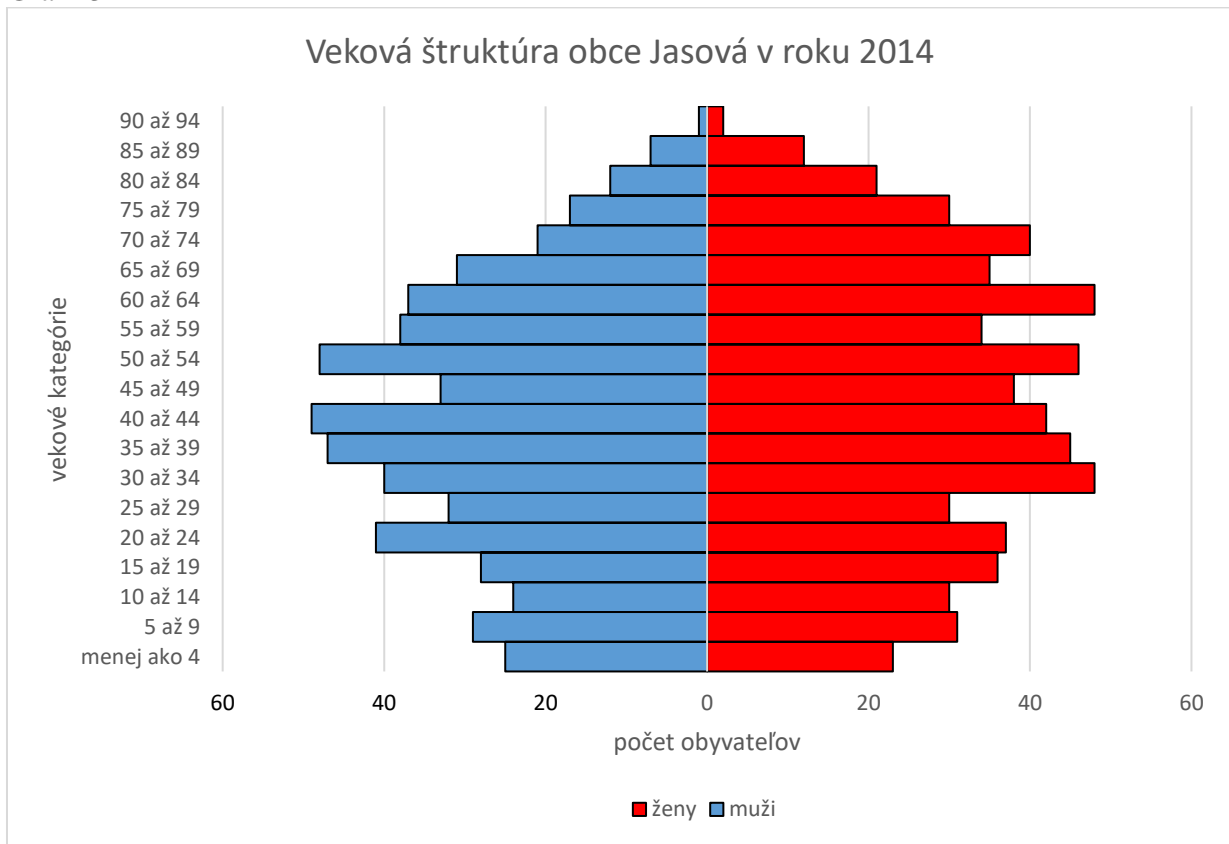

Zdroj: ŠÚ SR, 2019
Spracovala: Samuelová, 2019

Pri porovnaní grafov zisťujeme výraznejšie rozdiely najmä vo vekových kategóriách 60-64 a viac. Indexy feminity v roku 2018 majú vyššiu hodnotu ako v roku 2014, čo znamená, že v roku 2018 sa zvyšuje počet žien v porovnaní s počtom mužov. Súvisí to s globálnym trendom nižšieho dožitého veku mužov v porovnaní s dožitým vekom žien.

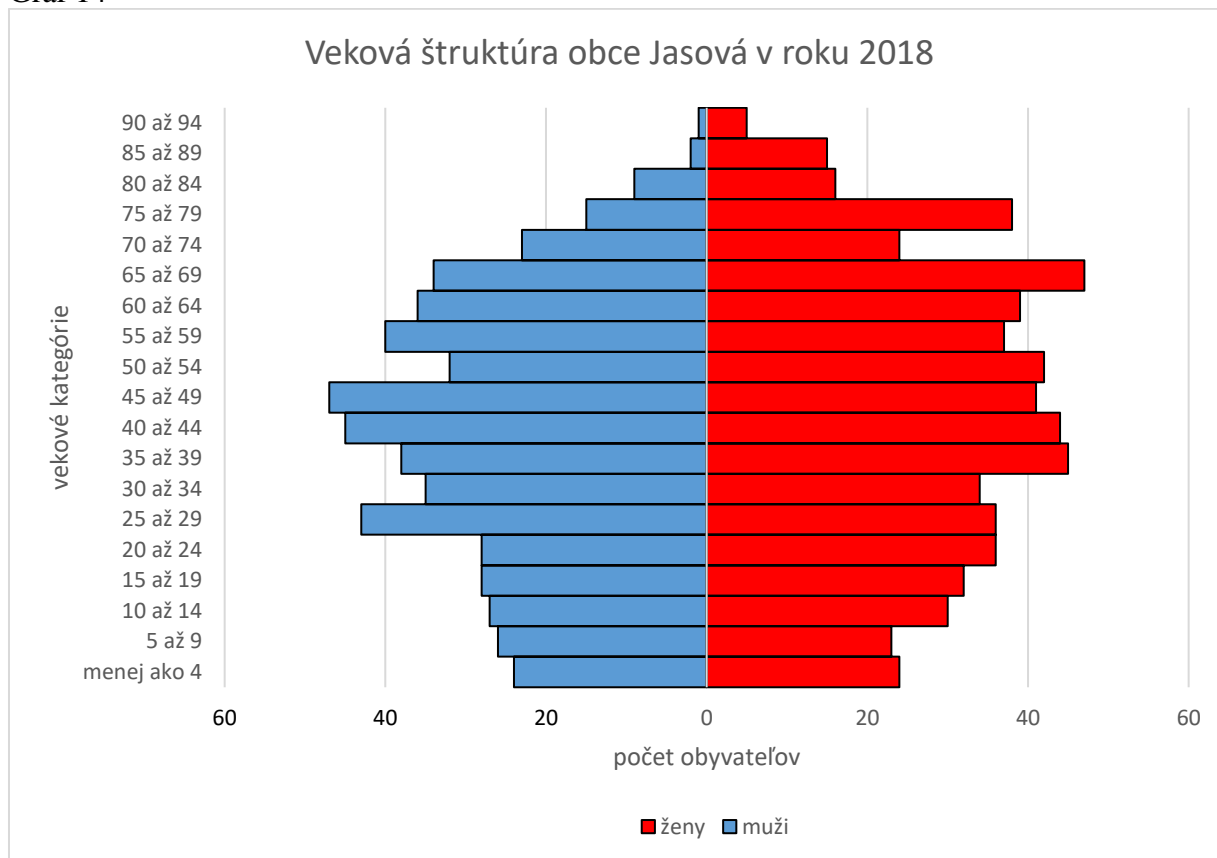
Štruktúru obyvateľstva podľa veku najlepšie možno vyjadriť vekovou pyramídou. Ide o najčastejšie využívaný spôsob interpretácie vekových kategórií. Početnosť obyvateľstva v jednotlivých vekových kategóriách sme vyjadrili absolútnymi hodnotami. Týmto spôsobom sme porovnávali rok 2014 s rokom 2018 (grafy 13 a 14) a zistili sme, že štruktúra obyvateľstva obce Jasová podľa pohlavia a veku rozdielna. Rok 2014 sa vyznačuje spočiatku rovnomerným rozmiestnením oboch pohlaví v jednotlivých vekových kategóriách. Skutočnosť o priemerne dlhšom veku dožitia žien sa začína výrazne prejavovať od kategórie 60-64 rokov a vyššie. Ženy majú početnú prevahu v každej nasledujúcej vekovej skupine nad mužmi (graf 13). V roku 2014 pozorujeme u mužov výraznejší pokles ich počtu v kategórii 45-49 ročných (33 mužov), čo sa v roku 2018 prejavilo v nízkočetnej kategórii 50-54 ročných mužov. Ide o prirodzený vývoj počtu obyvateľov obce. V roku 2018 sa prejavuje mierna prevaha mužov nad ženami

Graf 13

Zdroj: ŠÚ SR, 2019
Spracovala: Samuelová, 2019

Graf 14

Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

vo viacerých vekových skupinách, najvýraznejšie vo vekovej skupine 25-29 ročných. V kategóriách 60-64 a vyššie začali dominovať ženy, čím sa opäť potvrdzuje priemerne vyššia dĺhovekosť u žien ako u mužov (graf 14).

Typ vekovej pyramídy určíme na základe komparácie biologických vekových kategórií. Je to jedna z možností hodnotenia vekovej štruktúry obyvateľstva (typológia G. Sundbärga). Podľa podielu predreprodukčnej a poreprodukčnej vekovej kategórie môžeme určiť, či sa jedná o progresívny, stacionárny alebo regresívny typ vekovej pyramídy. G. Sundbärg určil, že reprodukčnú skupinu obyvateľstva populácie tvorí 50 %. Zvyšných 50 % je rozdelených medzi predreprodukčnú a poreprodukčnú skupinu. Ak je podiel predreprodukčnej skupiny väčší ako podiel poreprodukčnej, jedná sa o progresívny typ. V tomto prípade sa v populácii vyskytuje relatívne vysoký podiel mladého obyvateľstva, pričom každý nasledujúci ročník narodených je početnejší. Graf progresívneho typu pyramídy má širokú základňu a je predpokladaná rozširujúca reprodukcia obyvateľstva. Ak sú podiely skupín rovnaké, jedná sa o stacionárny typ. V tomto prípade má populácia rovnakú početnosť vo všetkých kategóriách obyvateľstva detského veku. Ďalej je charakterizovaná vyrovnanými ročnými počtami narodených/zomretých a charakterizuje ju jednoduchá reprodukcia. Ak je podiel

predreprodukčnej skupiny nižší ako poreprodukčnej hovoríme o regresívnom type vekovej pyramídy, ktorá má zúženú základňu v dôsledku stáleho znižovania počtu narodených. Takáto populácia má nedostatočnú reprodukciu a nízky počet detského obyvateľstva (Mládek, 1992). Porovnanie predreprodukčných a poreprodukčných vekových skupín obce Jasová v rokoch 2014 a 2018 nám približuje tabuľka 20.

Na základe tabuľky 20, môžeme povedať že vekové pyramídy obce Jasová v rokoch 2014 a 2018 majú regresívny charakter. Poreprodukčná skupina (40,37 % v roku 2014, resp. 39,95 % v roku 2018) prevláda výrazne nad predreprodukčnou (13,71 % v roku 2014, resp. 13,52 % v roku 2018) v oboch rokoch. Do budúca tak možno predpokladať naďalej starnutie populácie obce v dôsledku nízkeho počtu novorodených detí a vysokého podielu obyvateľstva v reprodukčnej skupine.

Tabuľka 20 Biologická štruktúra obyvateľstva obce Jasová podľa veku

veková skupina	2014		2018	
	abs.	%	abs.	%
predreprodukčná (0-14)	163	13,71	154	13,52
reprodukčná (15-49)	546	45,92	530	46,53
poreprodukčná (50 a viac)	480	40,37	455	39,95
spolu	1189	100	1139	100

Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Na regresívny typ vekovej pyramídy a teda regresívny typ populácie poukazuje aj fakt, že index veku v Jasovej je menší ako 100 (34 v roku 2014, resp. 33,8 v roku 2018).

$$I_{ve(2014)} = S(0-14) / S(50 \text{ a viac}) \times 100$$

$$I_{ve(2014)} = 163 / 480 \times 100$$

$$I_{ve(2014)} = 34$$

$$I_{ve(2018)} = S(0-14) / S(50 \text{ a viac}) \times 100$$

$$I_{ve(2018)} = 154 / 455 \times 100$$

$$I_{ve(2018)} = 33,8$$

V tabuľke 21 máme rozdelené obyvateľstvo obce Jasová za rok 2014 a 2018 do 3 vekových skupín podľa rôznych kritérií, ktoré sa zhodujú vo veku 0-14 rokov. Odlíšnosti vo veku nastávajú v ďalších dvoch vekových kategóriách. V poproduktívnom veku podľa Európskej únie (65 a viac) v oboch porovnávaných rokoch (2014 a 2018) bol počet obyvateľov v obci rovnaký (229 obyvateľov). Relatívna hodnota tejto kategórie je odlišná, pretože celkový počet obyvateľov obce v jednotlivých rokoch bol iný.

Z tabuľky 21 je zjavné, že vo všetkých troch skupinách sa znižuje relatívny počet obyvateľov v prvej vekovej kategórii (0-14 rokov) o 0,2 %. V hlavných vekových skupinách sa relatívny počet obyvateľov vo veku 15-59 rokov znížil 0,1 % a zvýšil sa relatívny počet 60 a viac ročných o 0,3 %. V produktívnych vekových skupinách na Slovensku je trend rovnaký. Opäť sa znižuje relatívny počet druhej vekovej skupiny (muži 15-59, ženy 15-54)

Tabuľka 21 Štruktúra obyvateľstva obce Jasová podľa hlavných, , produktívnych vekových skupín na Slovensku a podľa EÚ

rok	hlavné vekové skupiny						produktívne vek. skupiny na Slovensku						produktívne vek. skupiny podľa EÚ					
	0-14		15-59		60+		0-14		muži 15-59 ženy 15-54		muži 60+ ženy 55+		0-14		15-64		65+	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%
2014	163	13,7	712	59,9	314	26,4	163	13,7	678	57	348	29,3	163	13,7	797	67	229	19,3
2018	154	13,5	681	59,8	304	26,7	154	13,5	644	56,5	341	29,9	154	13,5	756	66,4	229	20,1

Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

o 0,5 % a zvyšuje sa relatívny počet tretej vekovej skupiny (muži 60 a viac, ženy 55 a viac) o 0,6 %. Produktívne vekové skupiny podľa Európskej únie sa vyznačujú najväčším rozdielom v relatívnych počtoch tretej vekovej skupiny (65 a viac), kedy nárast dosahuje hodnotu až 0,8 %. Relatívne hodnoty počtov obyvateľov v jednotlivých vekových kategóriách podľa všetkých kritérií poukazujú na starnutie populácie v jej charakteristikách produktívnosti.

K biologickým znakom štruktúry obyvateľstva zaraďujeme aj delenie podľa rodinného stavu. Analýzou tabuľky 22 zisťujeme, že v roku 2011 tvoria z mužského pohlavia najpočetnejšiu skupinu slobodní muži. Minoritné zastúpenie majú v oboch rokoch rozvedení, ovdovelí, prípadne muži s nezisteným rodinným stavom. Najpočetnejšiu skupinu žien tvoria vydaté ženy, ktoré prevládajú nad slobodnými. Vysoké zastúpenie, 15,59 % zo všetkých žien v obci majú vdovy. Tento fakt môžeme vysvetliť na základe priemerne dlhšieho veku dožitia žien oproti mužom. Rozvedené ženy tvoria len málopočetnú skupinu.

Tabuľka 22 Štruktúra obyvateľstva obce Jasová podľa rodinného stavu v roku 2011

rodinný stav	muži		ženy	
	abs.	%	abs.	%
slobodní (é)	239	42,45	232	35,8
ženatí/ vydaté	261	46,36	268	41,36
rozvedení (é)	43	7,64	47	7,25
ovdovení (é)	19	3,37	101	15,59
nezistení (é)	1	0,18	0	0,00

Zdroj: www.obecjasova.sk, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Medzi **socio-ekonomické znaky** zaraďujeme štruktúru obyvateľstva podľa ekonomickej aktivity, podľa príslušnosti ekonomicky aktívneho obyvateľstva do jednotlivých sektorov národného hospodárstva a podľa zamestnanosti. Ekonomickú aktivitu obyvateľstva sme analyzovali v roku 2011, v ktorom prebehlo posledné sčítanie obyvateľov, domov a bytov. Za ekonomicky aktívne obyvateľstvo považujeme osoby vo veku od 15 rokov, ktoré pracujú v civilnom sektore, sú nezamestnaní alebo sú príslušníkmi ozbrojených zložiek. Ekonomicky neaktívne obyvateľstvo sú osoby, ktoré sú v sledovanom období bez práce, pretože sa pripravujú na povolanie, poberajú dôchodok, starajú sa o domácnosť, navštevujú rekvalifikačný

kurz a z uvedených (prípadne ďalších) dôvodov si v priebehu posledných štyroch týždňov aktívne nehľadajú zamestnanie alebo si zamestnanie hľadajú, no nie sú schopní nastúpiť do 14 dní. Rovnako sem patria osoby na rodičovskej dovolenke a osoby, ktoré majú záujem pracovať, ale zamestnanie si nehľadajú, pretože neveria, že si nájdu primeranú prácu (tzv. odradení). Do ukazovateľa sú zahrnuté aj osoby mladšie ako 15 rokov. Štruktúra obyvateľstva podľa ekonomickej aktivity je dokumentovaná v tabuľke 23.

Tabuľka 23 Štruktúra obyvateľstva obce Jasová podľa ekonomickej aktivity v roku 2011

	ekonomicky aktívne obyvateľstvo		ekonomicky neaktívne obyvateľstvo		spolu
	abs.	%	abs.	%	
muži	297	52,7	266	47,3	563
ženy	267	47,3	381	52,7	648
spolu	564	100	647	100	1211

Zdroj: www.jasovaobec.sk, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Celkovú prevahu medzi EAO majú muži (52,7%). Táto skutočnosť odzrkadľuje dominanciu žien v dôchodkovom veku. Práve to je dôvod prevahy žien v rámci ENO (tabuľka 23).

Iným socio-ekonomickým znakom štruktúry obyvateľstva je zaradenie ekonomicky aktívneho obyvateľstva do odvetví v rámci sektorov národného hospodárstva. Tento jav pozorujeme len v rámci desaťročných intervalov pri sčítaní obyvateľov, domov a bytov. Od roku 2008 sa na Slovensku používa klasifikácia ekonomických činností SK-NACE. Jej zavedenie je povinné pre všetky členské štáty Európskej únie, pričom umožňuje porovnanie príslušnosti EAO do odvetví jednotlivých sektorov hospodárstva členských krajín. Disponuje 21 sekciami a 99 divíziami.

V roku 2011 malo v Jasovej trvalé bydlisko 564 EAO. Všetci sú podľa klasifikácie ekonomických činností SK-NACE rozdelení na základe odvetví do jednotlivých divízií, v ktorých pracujú, v tabuľke 24.

Tabuľka 24 Štruktúra EAO podľa odvetví hospodárstva v obci Jasová v roku 2011

Odvetvie ekonomickej činnosti	muži	ženy	spolu	z toho dochádza do zamestnania
Pestovanie plodín a chov zvierat, poľovníctvo a služby s tým súvisiace	40	24	64	54
Lesníctvo a ťažba dreva	2	2	4	2
Ťažba uhlia a lignitu	1	0	1	0
Výroba potravín	2	5	7	5
Výroba textilu	0	2	2	1
Výroba odevov	1	9	10	7
Výroba kože a kožených výrobkov	0	4	4	2

Spracovanie dreva a výroba výrobkov z dreva a korku okrem nábytku; výroba predmetov zo slamy a prúteného materiálu	4	3	7	5
Výroba papiera a papierových výrobkov	0	1	1	0
Tlač a reprodukcia záznamových médií	0	1	1	1
Výroba chemikálií a chemických produktov	1	1	2	1
Výroba výrobkov z gumených a plastových	5	5	10	6
Výroba ostatných nekovových minerálnych výrobkov	2	1	3	3
Výroba a spracovanie kovov	1	0	1	1
Výroba kovových konštrukcií okrem strojov a zariadení	20	5	25	23
Výroba počítačových, elektronických a optických výrobkov	3	5	8	4
Výroba elektrických zariadení	5	14	19	14
Výroba strojov a zariadení i. n.	25	5	30	27
Výroba motorových vozidiel, návesov a prívesov	2	3	5	4
Výroba ostatných dopravných prostriedkov	1	0	1	1
Výroba nábytku	1	0	1	1
Oprava a inštalácia strojov a prístrojov	5	0	5	4
Výstavba budov	12	1	13	10
Inžinierske stavby	4	2	6	2
Špecializované stavebné práce	26	2	28	24
Veľkoobchod a maloobchod a oprava motorových vozidiel a motocyklov	8	1	9	7
Veľkoobchod, okrem motorových vozidiel a motocyklov	8	11	19	14
Maloobchod, okrem motorových vozidiel a motocyklov	6	22	28	22
Pozemná doprava a doprava potrubím	25	7	32	27
Vodná doprava	1	0	1	1
Skladové a pomocné činnosti v doprave	7	3	10	9
Poštové služby a služby kuriérov	0	3	3	3
Ubytovanie	1	2	3	1
Činnosti reštaurácií a pohostinstiev	4	13	17	13
Nakladateľské činnosti	0	1	1	1
Počítačové programovanie, poradenstvo a súvisiace služby	2	0	2	1
Finančné služby, okrem poisťovní a dôchodkového zabezpečenia	2	2	4	2
Pomocné činnosti finančných služieb a poisťovní	0	1	1	1
Činnosti v oblasti nehnuteľností	1	1	2	0
Právne a účtovnícke činnosti	1	1	2	0
Vedenie firiem, poradenstvo v oblasti riadenia	0	1	1	1
Architektonické a inžinierske činnosti, technické testovanie a analýzy	4	5	9	7
Reklama a prieskum trhu	3	2	5	4
Ostatné odborné vedecké a technické činnosti	0	1	1	1
Veterinárske činnosti	0	1	1	1
Sprostredkovanie práce	6	0	6	5
Činnosti cestovných agentúr, rezervačné služby cestovných kancelárií a súvisiace činnosti	0	1	1	1
Bezpečnostné a pátracie služby	1	1	2	1
Administratívne, pomocné kancelárske a iné obchodné pomocné činnosti	0	3	3	3
Verejná správa a obrana, povinné sociálne zabezpečenie	15	21	36	31
Vzdelávanie	7	21	28	24
Zdravotníctvo	5	15	20	17
Starostlivosť v pobytových zariadeniach (rezidenčná starostlivosť)	2	12	14	12
Sociálna práca bez ubytovania	1	6	7	5
Činnosti herní a stávkových kancelárií	1	1	2	2
Činnosti členských organizácií	6	1	7	7
Ostatné osobné služby	2	1	3	2
Nezistené	15	11	26	18
Spolu	297	267	564	447

Zdroj: www.jasovaobec.sk, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Ekonomickú základňu tvorí súbor odvetví opierajúcich sa o tradičné odvetvia najmä poľnohospodárstva a strojárenského priemyslu. Dôležitú úlohu pri formovaní ekonomickej štruktúry v minulosti zohrávalo poľnohospodárstvo, ktoré je i v súčasnosti dominujúcim

odvetvím v oblasti podnikateľskej sféry. Druhým veľmi významným odvetvím hospodárstva v obci je kovovýroba. Zachovanie a rozvoj oboch odvetí zohráva dôležitú úlohu pri zachovaní ekonomickej stability obce (PHSR, 2015).

V tabuľke 25 a grafe 15 sme spracovali zaradenie ekonomicky aktívneho obyvateľstva do sektorov národného hospodárstva.

Tabuľka 25 Podiel EAO v jednotlivých sektoroch hospodárstva v Jasovej podľa pohlavia v roku 2011

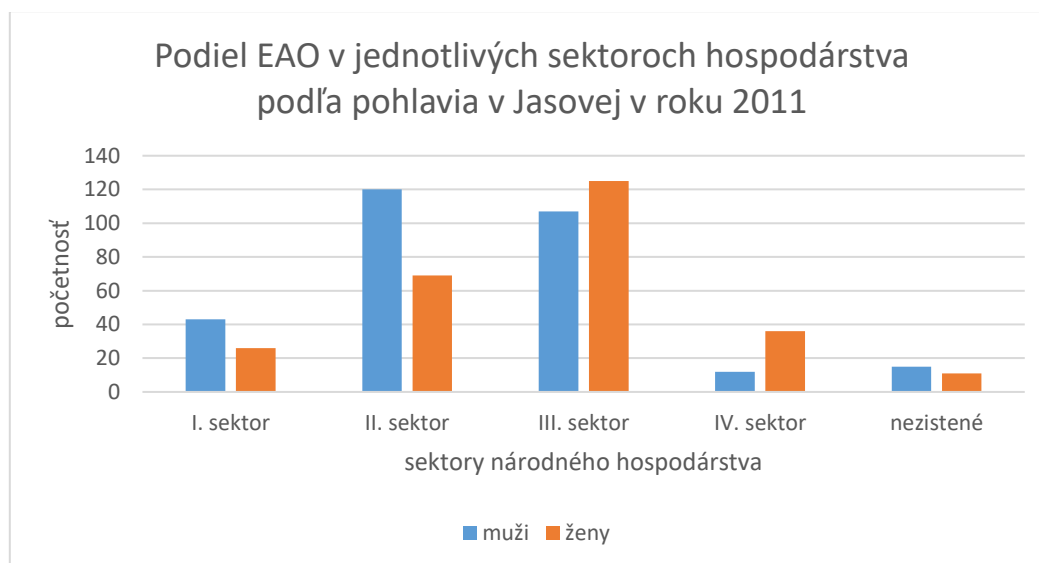
	muži		ženy		spolu	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
I. sektor	43	14,48	26	9,74	69	12,23
II. sektor	120	40	69	25,84	189	33,51
III. sektor	107	36,02	125	46,82	232	41,13
IV. sektor	12	4	36	13,48	48	8,52
nezistené	15	5,5	11	4,12	26	4,61

Zdroj: www.jasovaobec.sk, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Tabuľka 25 a graf 15 vypovedá okrem počtu zamestnaných v jednotlivých sektoroch národného hospodárstva aj o ekonomickej vyspelosti obce. Najviac EAO je zamestnaných v III. sektore národného hospodárstva. Najpočetnejšia skupina mužov (40%) je zamestnaných v II. sektore a najpočetnejšia skupina žien (takmer 50%) je zamestnaných práve v III. sektore národného hospodárstva. V IV. sektore hospodárstva, ktorý tvorí oblasť vedy a techniky, školstvo, zdravotníctvo, pracuje 48 obyvateľov, teda 8,52%, pričom počet žien pracujúcich v tomto sektore (36 žien) je trojnásobne vyšší ako počet mužov (12 mužov).

Graf 15

Zdroj: www.jasovaobec.sk, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Nezamestnanosť je taktiež veľmi dôležitý socio-ekonomický znak, ktorý má vplyv na celkovú životnú úroveň obyvateľstva obce. Nezamestnanosť vyjadrujeme tzv. mierou nezamestnanosti, ktorá je definovaná ako podiel počtu nezamestnaných k počtu ekonomicky aktívnych (pracujúci + nezamestnaní). Nezamestnanosť prináša so sebou negatívne ekonomické a sociálne dopady (Keřkovský, 2004). Tabuľka 26 a graf 16 vyjadrujú počet uchádzačov o zamestnanie v rokoch 2014 - 2018.

Tabuľka 26 Uchádzači o zamestnanie v obci Jasová v rokoch 2014 – 2018

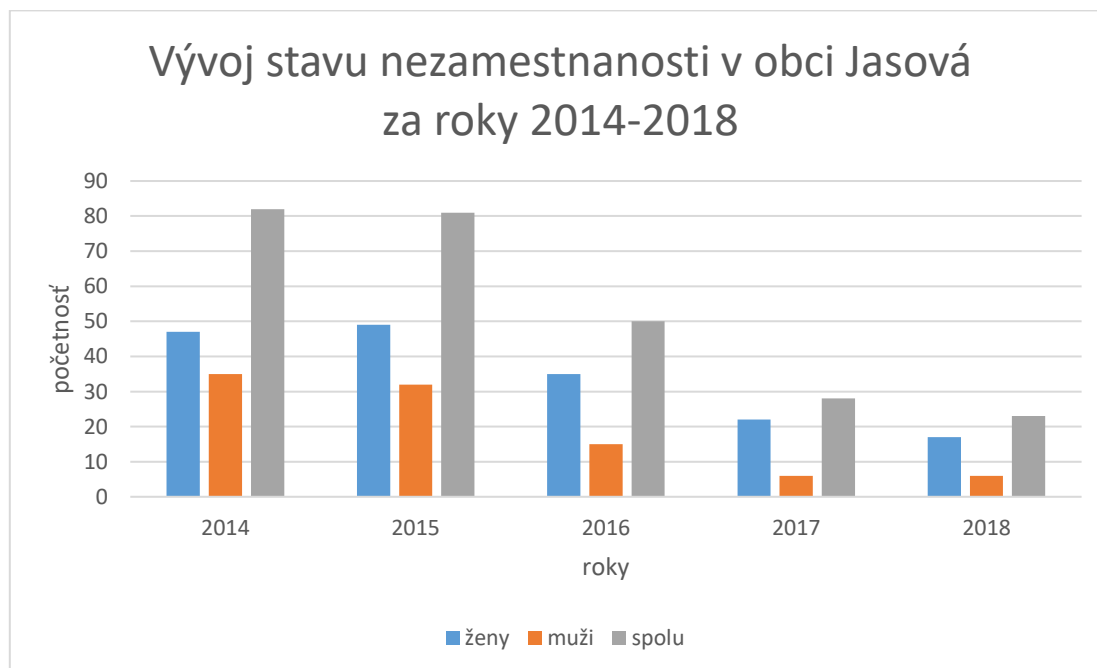
Rok	ženy	muži	spolu
2014	47	35	82
2015	49	32	81
2016	35	15	50
2017	22	6	28
2018	17	6	23

Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Najviac uchádzačov o zamestnanie v obci bolo počas sledovaného obdobia v roku 2014. Do roku 2018 klesol počet nezamestnaných takmer štvornásobne (z 82 na 23 uchádzačov o zamestnanie). Vo všetkých sledovaných rokoch bolo viac uchádzačiek o zamestnanie ako uchádzačov. Aj z grafu vyplýva, že počet uchádzačov o zamestnanie v poslednom období má klesajúcu tendenciu, čo odráža celoplošný stav nezamestnanosti na Slovensku.

Graf 16

Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Ku **kultúrnym znakom** štruktúry obyvateľstva zaraďujeme analýzu obyvateľov podľa najvyššieho skončeného stupňa vzdelania, národnostnú štruktúru, religióznu štruktúru a iné. Úroveň najvyššieho skončeného stupňa školského vzdelania je v tabuľke 27 uvedená za rok 2011, pričom sa sústreďujeme na počet mužov, žien a obyvateľov spolu.

Tabuľka 27 Najvyššie dosiahnuté vzdelanie obyvateľov obce Jasová v roku 2011

Najvyššie dosiahnuté vzdelanie	muži	ženy	spolu
základné	105	190	295
učňovské (bez maturity)	156	90	246
stredné odborné (bez maturity)	75	60	135
úplné stredné učňovské (s maturitou)	10	13	23
úplné stredné odborné (s maturitou)	88	118	206
úplné stredné všeobecné	7	24	31
vyššie odborné vzdelanie	1	2	3
vysokoškolské bakalárske	2	15	17
vysokoškolské magisterské, inžinierske, doktorské	23	30	53
vysokoškolské doktorandské	1	2	3
vysokoškolské spolu	26	47	73
bez školského vzdelania	83	95	178
nezistené	12	9	21

Zdroj: www.jasovaobec.sk, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Z tabuľky 27 je zjavné, že najpočetnejšou skupinou obyvateľstva je skupina s dosiahnutým základným vzdelaním (295 obyvateľov). Obyvateľov s dosiahnutým vyšším odborným a vysokoškolským doktorandským je najmenej (v oboch skupinách 3). Najviac žien (190) v obci má dosiahnuté základné vzdelanie a najviac mužov (156) učňovské bez maturity. Podľa tabuľky 27 je počet obyvateľov bez vzdelania 178, pričom z uvedeného počtu je 83 obyvateľov mužského a 95 obyvateľov ženského pohlavia. Dosiahnutá úroveň gramotnosti v Slovenskej republike je viac ako 99,6% (ŠÚ SR, 2019), preto predpokladáme, že ide o deti vo veku pred nástupom do školy a žiakov základnej školy.

Druhým pozorovaným kultúrnym znakom je národnostná štruktúra obyvateľov (tabuľka 28). Tá bola počas historického vývoju ovplyvnená rôznymi faktormi ako osídľovanie územia Slovanmi, maďarizácia, deportácie Židov, či vytvorenie spoločného štátu s Českom.

Podľa posledného sčítania obyvateľstva v Jasovej prevláda slovenská národnosť (95,5%). 26 obyvateľov (2,3%) je maďarskej národnosti, 10 obyvateľov (0,7%) českej a jeden obyvateľ (0,1%) má národnosť nemeckú. U 18 obyvateľov obce (1,4%) nebola národnosť pri sčítaní zistená.

Tabuľka 28 Národnostná štruktúra obce Jasová v roku 2011

národnosť	muži		ženy		spolu	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
slovenská	534	44,1	622	51,4	1156	95,5
maďarská	15	1,2	14	1,1	26	2,3
česká	6	0,4	4	0,3	10	0,7
nemecká	0	0	1	0,1	1	0,1
nezistené	12	1	6	0,4	18	1,4
spolu	563	46,5	648	53,5	1211	100

Zdroj: www.jasovaobec.sk, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Podobne ako národnostné zloženie, aj príslušnosť k istému náboženstvu je výsledkom dlhodobého historického vývoju celej krajiny a vypovedá o ďalšom dôležitom kultúrnom znaku štruktúry obyvateľstva. Súvisí najmä s šírením kresťanstva na území Slovenska, čo dokazuje delenie v tabuľke 29.

Tabuľka 29 Religiózna štruktúra obyvateľstva v obci Jasová v roku 2011

náboženské vyznanie	muži		ženy		spolu	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
rímskokatolícka cirkev	490	40,5	588	48,5	1078	89
evanjelická cirkev augsburského vyznania	1	0,1	2	0,2	3	0,3
reformovaná kresťanská cirkev	0	0	2	0,2	2	0,2
evanjelická cirkev metodistická	1	0,1	0	0	1	0,1
cirkev československá husitská	0	0	1	0,1	1	0,1
kresťanské zbory	1	0,1	1	0,1	2	0,2
bez vyznania	31	2,5	33	2,7	64	5,2
nezistené	39	3,2	21	1,7	60	4,9
spolu	563	46,5	648	53,5	1211	100

Zdroj: www.jasovaobec.sk, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

V religióznej štruktúre obyvateľstva Jasovej prevláda rímskokatolícka cirkev (89%). Druhou početne zastúpenou skupinou sú príslušníci evanjelickej cirkvi augsburského vyznania. Časté zastúpenie majú aj obyvatelia bez náboženského vyznania (5,2%). V obci sa nájdu aj príslušníci rôznych drobných náboženstiev (napr. cirkev československá husitská, kresťanské zbory).

5.2 Morfogenetická štruktúra sídla

Napriek tomu, že vo väčšine krajín majú rozhodujúci vplyv na sídelnú štruktúru mestá, v podmienkach Slovenska majú významné postavenie aj vidiecke sídla. Vidiecke sídla tvoria podstatnú časť počtu obcí. Podľa Barana a Bašovského (1998) dôležitým znakom vidieckych sídel je ich rýchla transformácia. Kým v minulosti sa obyvateľstvo vidieckych sídiel živilo poľnohospodárstvom, lesníctvom a čiastočne baníctvom, v súčasnosti plní vidiek hlavne obytnú funkciu. Vidiecke sídla strácajú svojich obyvateľov a stávajú sa miestami druhého bývania mestských obyvateľov.

Topografickú polohu vidieckych sídiel určuje najmä vzťah k reliéfu a vode. Poloha Jasovej v nížinatej oblasti zabezpečuje väčšiu homogenitu sídla. Blízkosť vodného zdroja, ktorým je v obci Jasovský potok, je rozhodujúcim faktorom pre poľnohospodársku výrobu a vplýva na lokalizáciu sídla.

Vidiecke sídla rozdeľujeme podľa ich vzniku, postupnej genézy, usporiadania domov a delenia majetku na tri základné typy. Prvým typom sú sídla, v ktorých sú domy zoskupené pozdĺž línie (napr. pozdĺž cesty, potoku). Druhým typom sú sídla, v ktorých sa domy sústreďujú okolo námestia alebo návsi. Tretím základným typom sú sídla, pri ktorých nemožno pozorovať nijakú koncentračnú silu rozmiestnenia domov (Baran, Bašovský, 1998). V zmysle tohto delenia patrí Jasová do líniového typu sídiel. Historicky (prvé vojenské mapovanie) bol Jasovský potok líniou, popri ktorej sa obec vybuďovala. Potok tečie stredom dediny a cesty sú po jeho stranách. Až v neskoršom období (tretie vojenské mapovanie) sa domy sústreďujú pozdĺž ciest. Južná časť obce Jasová patrí do typu, v ktorom sú domy zoskupené pozdĺž cesty (tzv. ulicovka). V ulicovke sú domy zoradené po oboch stranách cesty, tesne vedľa seba a sú obrátené smerom do ulice.

Z hľadiska plnenia funkcie zaraďujeme Jasovú do zamestnanecko-obytného typu vidieckych sídiel, v rámci ktorého možno vyčleniť zamestnanecko-obytný poľnohospodársky subtyp. Ten je charakterizovaný obyvateľstvom pracujúcim prevažne v poľnohospodárstve. Iných pracovných príležitostí je v obci veľmi málo, preto obyvatelia dochádzajú za prácou do iných sídiel (Baran, Bašovský, 1998).

5.2.1 Administratívny vývoj sídla

V rámci formujúceho sa Uhorska boli už v 11. storočí vymedzené územné celky – hradske komitáty (Bratislavský, Komárňanský, Ostrihomský, Nitriansky, Tekovský, Trenčiansky, Hontiansky, Novohradský a Boršodský) a špeciálne pohraničné španstvá (tzv.

rozptýlené župy), ktorých úlohou bolo posilniť správu a kontrolu strategických pohraničných lokalít (Beckov, Banka, Šintava, Šaštín a i.) (Lauko a kol., 2014).

V tomto období už existujú zmienky o maďarských osadách Kerekszálás v oblasti Starých Vinohradov a Kerekvágás v miestach Borbélyovho majera v chotári obce Jasová. Reško (2014) predpokladá, že tieto sídla dostali meno podľa Kereka – podnáčelníka z kmeňa Nyék, ktorý patriarchálne riadil obe osady. V historických záznamoch **ostrihomskej kapituly** z roku 1157 (toto datovanie však nie je podložené) sa osada Kerekvágás spomína pod menom Nyék a Reško (2014) ju považuje za pôvodné osídlenie dnešnej Jasovej. Osada Kerekszálás je pôvodným osídlením dnešnej Kolty. Istý čas do tatárskeho vpádu boli tieto osady medzi inými v držbe opátstva v Hronskom Svätom Beňadiku.

Popri kráľovských komitátoch sa v priebehu 14. storočia začali formovať šľachtické župy - stolice. Tým dochádza k dotvoreniu stredovekého historického územno-správneho členenia dnešného Slovenska. Na čele žúp stáli kráľom menovaní stoliční župani a podžupani, ktorých pomocníkmi boli slúžny. Podľa veľkosti stolice sa členila na 2, ale väčšinou na 4 slúžnovské okresy (Lauko a kol., 2014).

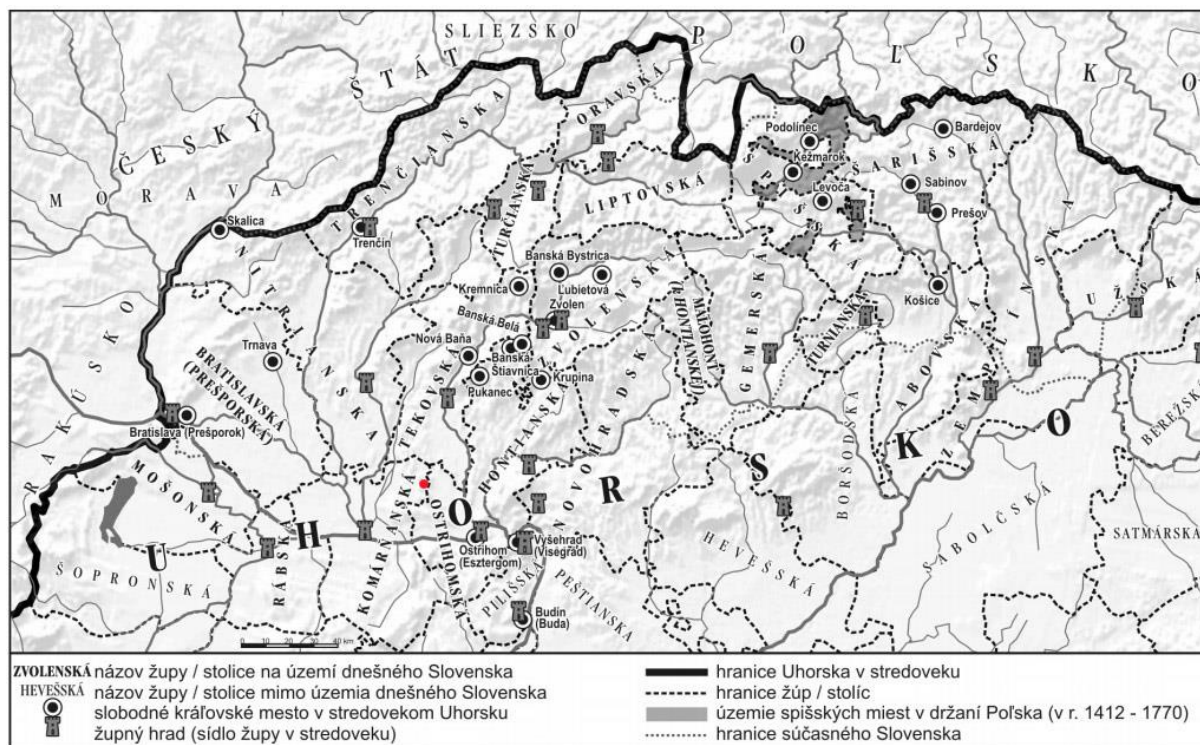
Nyék (vtedajšie osídlenie Jasovej) pôvodne patriaci k hradu Banka predali v roku 1322 za 40 mariiek viedenskej šírky Csúzyovcom, a tým sa obec stáva majetkom významného zemianskeho rodu **Ostrihomskej župy**. Hoci bola Jasová majetkom **ostrihomského sandžaku** (Turkami podrobená ostrihomská župa), ani jej sa nevyhlo turecké pustošenie. V roku 1552 zostalo v Jasovej iba 10 domov – Turci dedinu čiastočne zničili a po roku 1562 po tureckom nájazde zanikla obec úplne. Objavila sa opäť v roku 1570 v zozname tureckých vyberačov daní ako Jászfalu (Reško, 2004). V obci bolo v tom roku obývaných 30 domov a podľa súpisu sa zaoberali pestovaním pšenice, dorábaním vína a chovom dobytky. Obyvatelia obce platili Turkom aj po uzavretí Žitavského mieru v roku 1606, po ktorom sa južné Slovensko stalo majetkom Habsburgovcov.

Podľa Lauka a kol. (2014) spadalo v stredoveku územie dnešnej Jasovej do **Komárňanskej župy** (obrázok 22).

Po tureckom obsadení Nových Zámkov v roku 1663 sa Jasová objavila v zozname tureckých vyberačov daní ako Jász Faluja (**eleját Nové Zámky**). V dedine bolo 19 domácností a obyvatelia sa zaoberali pestovaním pšenice a iného obilia, chovom včiel a ošípaných. V roku 1669 sa obec spomínala ako spustošená.

Kontinuálnu existenciu župného/stoličného členenia územia Slovenska narušili dve zásadnejšie, ale krátkodobé a dočasné reformy. Prvou bola jozefínska reforma územnosprávneho členenia Uhorska v rokoch 1785 – 1790, v ktorej boli stolice ako územné

Obrázok 22 Stredoveké územné členenie Slovenska - župy/stolice v 15. - 18. storočí

• Jasová

Zdroj: Lauko a kol., 2014
 Spracovala: Samuelová, 2020

jednotky čiastočne zlúčené (Orava a Liptov, Turiec a Zvolen, Gemer a Malohont, Abov a Turňa, Komárno a Ostrihom) a spojené do väčších celkov – dištriktov. Z celkovo desiatich dištriktov Uhorska na územie Slovenska zasahovali svojou väčšinou tri (Nitriansky, Banskobystrický a Košický) a okrajovo ďalšie tri (Rábsky, Peštiansky a Mukačevský). Územie Jasovej v tomto období patrilo do **Nitrianskeho dištriktu**. Táto reforma bola onedlho odvolaná.

Druhým pokusom o centralizáciu územnosprávneho členenia Uhorska môžeme označiť obdobie po porážke uhorskej revolúcie v roku 1849. V roku 1850 bolo Uhorsko opäť rozdelené na dištrikty, ktorých však už bolo len päť, pričom územie Slovenska spadalo len do dvoch – Bratislavského a Košického. (Lauko a kol., 2014). Územie dnešnej Jasovej teda spadalo do **Bratislavského dištriktu**. Po páde Bachovho absolutizmu v roku 1860 bolo aj toto zriadenie zrušené a po rakúsko-uhorskom vyrovnaní došlo do istej miery k obnove stavu z pred roku 1848. Územné jednotky tvorili župy, ktoré mali prvky samosprávy.

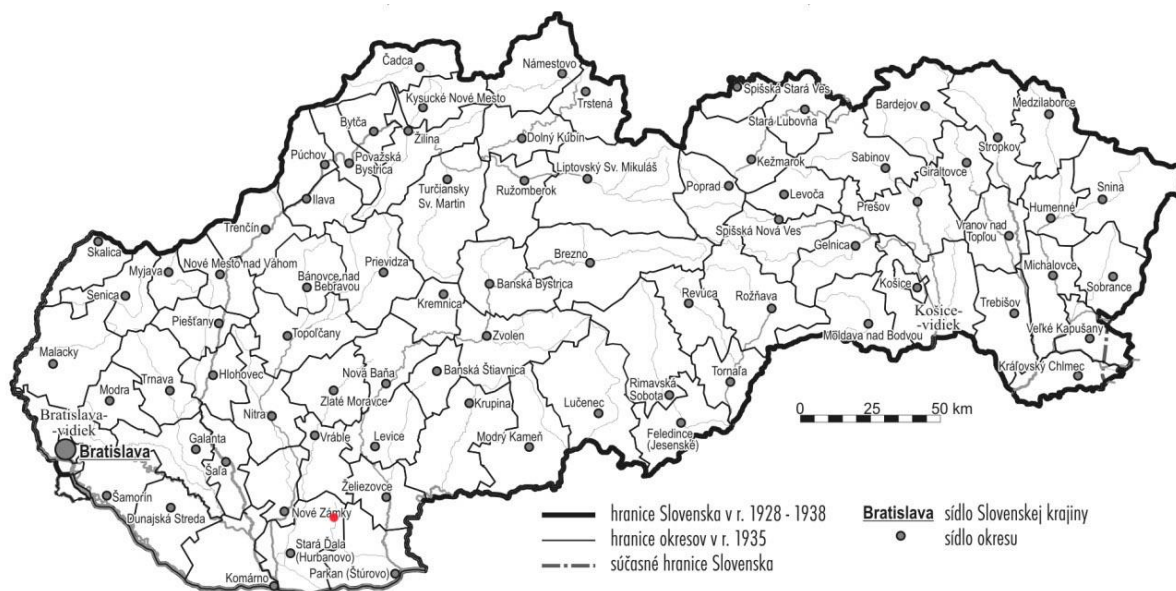
Začiatkom 20. storočia a to pri sčítaní ľudu v roku 1905 mala už Jásová 178 domov a 1077 obyvateľov. Maďarská štatistika ju uvádza ako slovenskú obec. Je zaujímavé, že obec už v tejto dobe mala poštu a telegraf. Po cirkevnej stránke už nebola samostatnou farnosťou, ale filiálkou Kolty. Aj po stránke správnej patrila do notariátu v Kolte, kde stále žili vplyvné šľachtické rody.

Po vzniku Československa (v období rokov 1919-1922) bolo územné členenie Slovenska takmer totožné s pôvodným členením z čias Uhorska (Lauko a kol., 2014). Župy zostali zachované v pôvodnom rozsahu a územie dnešnej Jasovej patrilo do **Komárňanskej župy a okresu Stará Ďala** (dnešné Hurbanovo).

Zákon o unifikácii (1920), ktorý mal vytvoriť predpoklady pre jednotné administratívne členenie Československa, vyvolal ostré politické spory, a tak bol zavedený až od roku 1923, no iba na území Slovenska. Územie Slovenska bolo rozdelené na 6 tzv. veľžúp, ktoré boli oficiálne označené rímskymi číslami: Župa XV (Bratislavská), Župa XVI (Nitrianska), Župa XVII (Považská), Župa XVIII (Zvolenská), Župa XIX (Podtatranská), Župa XX (Košická) (Lauko a kol., 2014). Podľa tohto zriadenia patrilo územie dnešnej Jasovej do **Župy XVI (Nitrianskej) a okresu Stará Ďala**.

Tzv. krajinské zriadenie - nové administratívne členenie Československa - bolo zavedené v roku 1928. Stalo sa prvým územným členením platným pre celé územie štátu. V rámci neho tvorilo Slovensko jeden územný celok, ktorý sa na nižšej úrovni sa delil na 77 okresov a 2 samosprávne mestá (Bratislava a Košice) (Lauko a kol., 2014). Územie Jasovej patrilo podľa krajinského zriadenia do okresu Stará Ďala (obrázok 23).

Obrázok 23 Okresné členenie Slovenska v rokoch 1928 - 1938

• Jasová

Zdroj: Žudel 1980, Kršák a kol. 2009 In Lauko a kol., 2014
Spracovala: Samuelová, 2020

V roku 1938 Mníchovský verdikt a viedenská arbitráž na južné Slovensko pričlenili aj Jasovú do područia horthyovského Maďarska až do konca druhej svetovej vojny. Územia

obsadené Maďarskom boli rozčlenené do 9 žúp (Rusovce, Jarovce a Čunovo boli už predtým súčasťou Győrskomošonskej župy), z ktorých boli niektoré rozšírené (Abovsko-turnianska, Komárňanská, Novohradská, Zemplínska) alebo znovu obnovené (Gemersko-malohontská, Ostrihomska, Užská), prípadne novovytvorené (Nitriansko-bratislavská, Tekovsko-hontianska) (Lauko a kol., 2014). Jasová sa nachádzala v **Ostrihomskej župe** (obrázok 24).

Obrázok 24 Župné a okresné členenie Slovenska v roku 1940

• Jasová

Zdroj: Žudel 1980, Kršák a kol. 2009 In Lauko a kol., 2014
Spracovala: Samuelová, 2020

Po oslobodení v roku 1945 bolo obnovené pôvodné krajské zriadenie z roku 1938, aj na úrovni okresov došlo k obnoveniu 77 okresov a dvoch samosprávnych miest a Jasová opäť patrila do **okresu Stará Ďala**. Komunistická diktatúra bola príčinou zásadnej zmeny v územnosprávnom členení štátu a krajské usporiadanie Československa bolo nahradené od roku 1949 novým krajským zriadením. Územie Slovenska bolo rozčlenené na 6 krajov (české krajiny na ďalších 13): Bratislavský, Banskobystrický, Košický, Nitriansky, Prešovský a Žilinský. Na nižšej úrovni sa kraje členili na 96 okresov (po menších úpravách od roku 1951 na 97 okresov) (Lauko a kol., 2014). Jasová bola z okresu Stará Ďala pričlenená do **okresu Nové Zámky v rámci Nitrianskeho kraja**.

Administratívne členenie Československa sa v rámci reformy opäť menilo v roku 1960. Počet krajov i okresov bol výrazne zredukovaný, čo zodpovedalo centralistickým snahám komunistického vedenia. Slovensko sa členilo len na tri kraje (Československo spolu na 10): Západoslovenský so sídlom v Bratislave, Stredoslovenský so sídlom v Banskej Bystrici a

Východoslovenský so sídlom v Košiciach. Počet okresov sa znížil iba na 33. (Lauko a kol., 2014). Jasová v tomto období patrila do **Západoslovenského kraja, okres Nové Zámky**.

Zásadnou zmenou v územnosprávnom členení už samostatnej Slovenskej republiky bolo až prijatie nového krajského zriadenia v roku 1996. Presadil sa vládny návrh, ktorý zakotvil vytvorenie 8 krajov: Banskobystrický, Bratislavský, Košický, Nitriansky, Prešovský, Trenčiansky, Trnavský a Žilinský, ktoré sa členili na 79 okresov. Jasová v rámci tohto členenie aj v súčasnosti patrí do **Nitrianskeho kraja, okresu Nové Zámky**.

5.2.2 Extravilán

Celková výmera pôdneho fondu v obci Jasová je 19,93 km², čo v prepočte na hektáre tvorí 1992,9 ha (tabuľka 30 a graf 17).

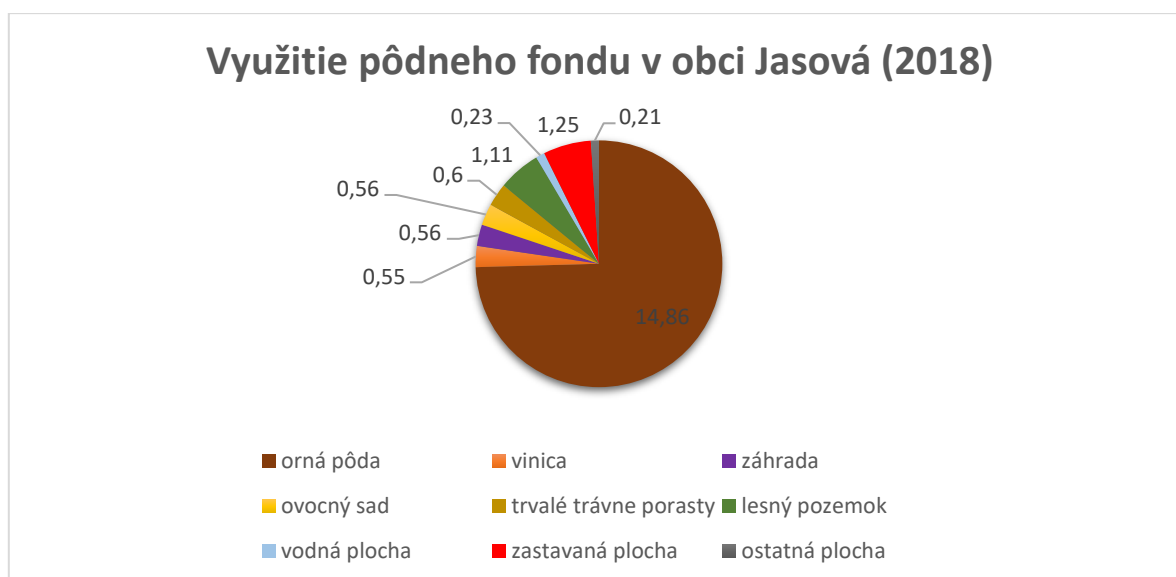
Tabuľka 30 Výmera územia obce Jasová z roku 2019

Výmera územia (km ²)															
19,93															
poľnohospodárska pôda (km ²)							nepoľnohospodárska pôda (km ²)								
17,13				85,95%			2,8			14,05%					
orná pôda (km ²)	vinica (km ²)	záhrada (km ²)	ovocný sad (km ²)	trvalé trávne porasty (km ²)	lesný pozemok (km ²)	vodná plocha (km ²)	zastavaná plocha (km ²)	ostatná plocha (km ²)							
14,86	73,56%	0,55	2,76%	0,56	2,81%	0,6	3,01%	1,11	5,57%	0,23	1,15%	1,25	6,27%	0,21	1,05%

Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Graf 17

Zdroj: ŠÚ SR, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

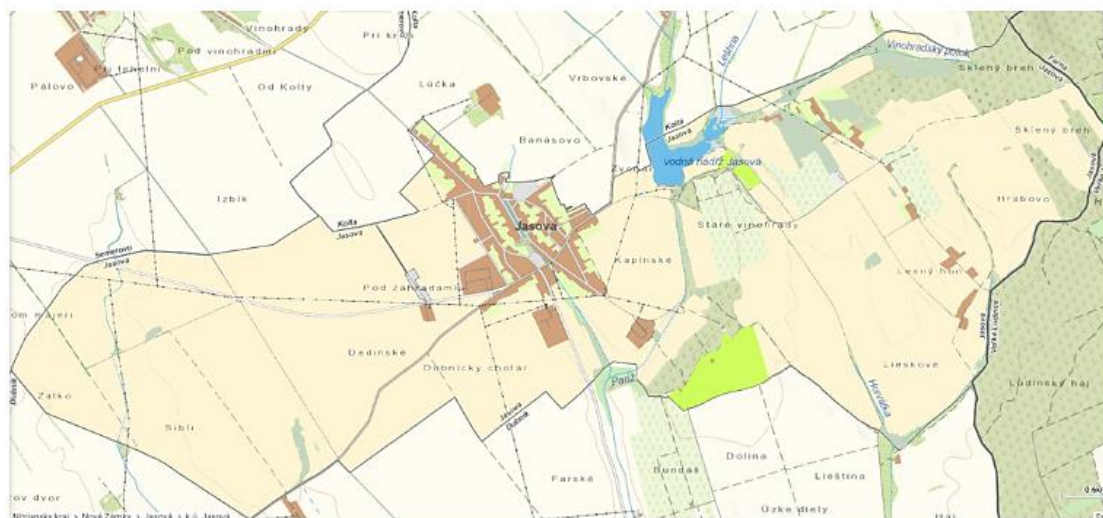
Poľnohospodárska pôda predstavuje 85,95 %, čo je 17,13 km². K poľnohospodárskej pôde zahŕňame ornú pôdu, ktorá v obci zaberá najväčšiu časť pôdneho fondu – 14,86 km² (73,56 %). V obci sa nachádzajú vinice s výmerou 0,55 km² (2,76 %) a záhrady s rozlohou 0,56 km² (2,81 %). Ovocné sady v obci majú rovnakú rozlohu ako záhrady (0,56 km² - 2,81 %). Trvalé trávne porasty v obci sa nachádzajú na ploche 0,6 km² (3,01 %).

Z nepoľnohospodárskej pôdy, ktorá tvorí cca 14% pôdneho fondu, tvoria najväčšiu časť zastavané plochy (6,27%). Lesné plochy tvoria 5,57% pôdneho fondu obce. Vodná plocha a ostatná plocha tvoria približne 1% z celkovej plochy obce.

Aj z mapy využitia zeme v obci z roku 2019 (obrázok 25) vyplýva, že prevažná väčšina pôdneho fondu v obci je využívaná ako orná pôda. Ostatné poľnohospodárska pôda je približne v rovnakej miere rozdelená na vinice, záhrady, ovocné sady a trvalé trávne porasty (cca 3%). Tieto plochy sa nachádzajú vo východnej časti obce a v okolí intravilánu.

Obrázok 25

Využitie zeme obce Jasová v roku 2019

poľnohospodárska pôda:

- orná pôda
- vinica
- záhrada
- ovocný sad
- trvalé trávne porasty

nepoľnohospodárska pôda:

- lesná plocha
- vodná plocha
- zastavaná plocha
- ostatná plocha

- hranica obce
- vodný tok

Zdroj: ZGBIS, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

5.2.3 Intravilán

Územie každej obce sa delí na intravilán (zastavaná plocha) a extravilán (územie mimo zastavanej plochy). V rámci intravilánu nachádzame viacero zón s rozličnou prioritnou funkciou. Jeho rozloha je 1,25 km² a podiel na rozlohe obce 6,27 %.

Najdôležitejšou funkciou obce je obytná funkcia. Obytnú funkciu plní domový a bytový fond. Informácie o domovom a bytovom fonde sú k dispozícii z jednotlivých sčítaní obyvateľov, domov a bytov (SODB). Prehľad vývoja počtu bytov uvádzame v tabuľke 31.

Tabuľka 31 Domový fond v obci Jasová

rok	počet domov	trvalo obývané	rozdiel
1991	474	394	80
2001	482	373	109
2011	509	414	95

Zdroj: PHSR, 2015, ŠÚ SR, 2019

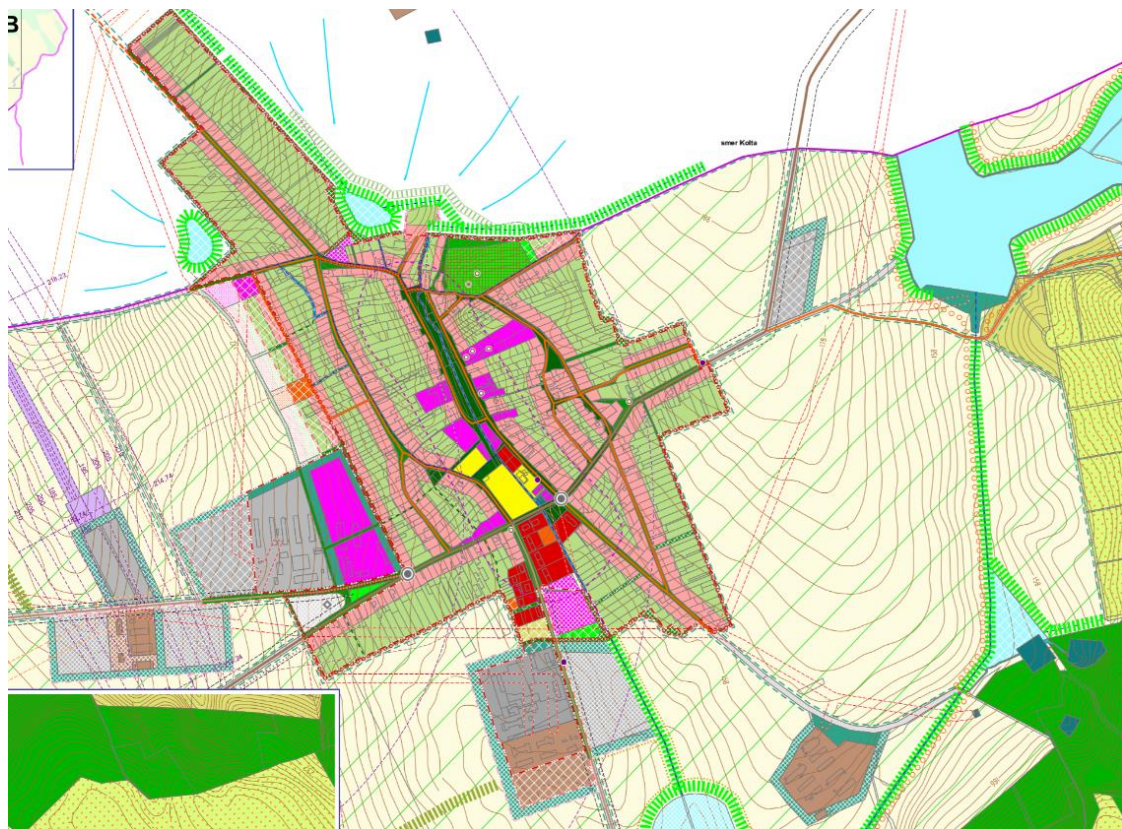
Spracovala: Samuelová, 2019

Počet domov podľa posledného sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2011 bol 509. Z toho trvale obývaných bolo spolu 414. Obec mala 17 ulíc. V posledných rokoch sa časť obyvateľov, ktorí sa odsťahovali, postupne vracajú späť do obce. Sťahujú sa sem aj noví obyvatelia z blízkeho okolia. Kupujú alebo dedením sa stávajú vlastníkmi starších domov, tieto predstavujú a rekonštruujú. V roku 2005 obec postavila šesť nájomných bytov. V roku 2006 päť a v roku 2008 ďalších šesť bytov (PHSR, 2015).

Väčšina obývaných bytov bola v roku 2011 v osobnom vlastníctve (375), 4 byty boli družstevné a 6 bytov bolo v podnájme (ŠÚ SR, 2019).

Mapa funkčného využitia intravilánu (obrázok 26) tiež definuje primárnu funkciu obce ako obytnú. Väčšie plochy zaberajú zmiešané územia s dominantnou funkciou občianskej vybavenosti a výrobné územia s prevládajúcou poľnohospodárskou a priemyselnou výrobou. V blízkosti centra obce sa nachádzajú malé športové areály.

Obrázok 26 Funkčné využitie intravilánu obce Jasová v roku 2008

funkčné využitie

bývanie

- zmiešané územie s dominantnou funkciou bývania v rodinných domoch
- zmiešané územie s dominantnou funkciou bývania v bytových domoch

občianska vybavenosť

- zmiešané územie s dominantnou funkciou občianskej vybavenosti

výroba

- výrobné územie s funkciami priemyselná, stavebná, komunálna výroba, výrobné a nevýrobné služby, autodoprava
- výrobné územie s funkciami poľnohospodárska výroba, služby a skladovanie
- skladové a distribučné územie, logistické areály
- zmiešané výrobné územie s funkciami poľnohospodárska, priemyselná, skladovanie

šport a rekreácia

- športová plocha
- oddychová plocha

dopravná vybavenosť

- dopravná vybavenosť - cestná
- dopravná vybavenosť - železničná
- dopravná vybavenosť - letecká
- verejný komunikačný priestor s funkciami dopravnej vybavenosti a zelene
- centrálny verejný komunikačný priestor obce s funkciami dopravnej vybavenosti a zelene

technická vybavenosť

- veľká elektráreň - návrh
- zariadenia technickej vybavenosti

zeleň v zastavanom území obce a zeleň vo voľnej krajine

- verejná zeleň
- areálová zeleň, historický park
- zeleň cintorínov
- zeleň záhrad pri rodinných domoch
- zeleň izolovaná

Zdroj: BALÁŽI, A., HLEDÍKOVÁ, E., 2008. Územný plán obce Jasová, M 1:5000, [online]. 2008, [cit. 2019.10.11.]. Dostupné na internete: <<http://www.jasovaobec.sk/>>
Spracovala: Samuelová, 2019

5.3 Hospodárske pomery

Hospodárstvo delíme na dve základné skupiny odvetví: výrobné (výrobná sféra) a nevýrobné odvetvia (nevýrobná sféra). V zmysle tohto delenia na nižšej hierarchickej úrovni patrí do výrobnéj sféry I. a II. sektor a do nevýrobnéj sféry III. a IV. sektor národného hospodárstva (Popjaková, 1997).

5.3.1 Výrobná sféra

Do výrobnéj sféry zaradujeme odvetvia primárneho (poľnohospodárstvo, lesné, rybné, vodné hospodárstvo a ťažobný priemysel) a sekundárneho (priemysel a stavebníctvo) sektoru hospodárstva (Popjaková, 1998).

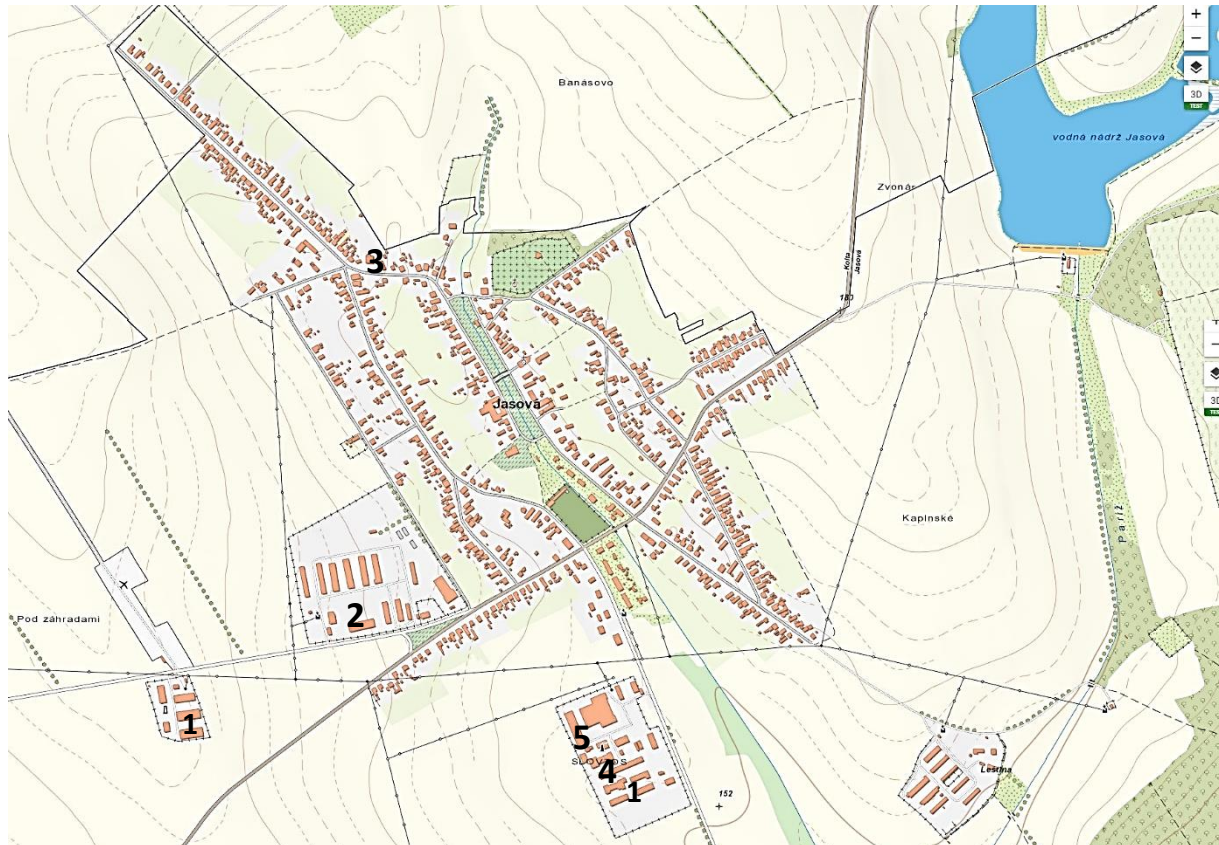
Primárny sektor zahŕňa výrobné procesy, ktoré sú bezprostredne späté s využívaním prírodných zdrojov (Popjaková, 1998). Tento lokalizačný predpoklad súvisí s prítomnosťou odvetví primárneho sektoru v obci Jasová. V dôsledku výskytu úrodných pôdných typov (černozeme, hnedozeme) a vhodných klimatických podmienok sa v obci rozvíjalo najmä poľnohospodárstvo. Počiatky rastlinnej a živočíšnej výroby siahajú až do obdobia príchodu Slovanov. V stredoveku predstavovalo pestovanie poľnohospodárskych plodín a chov zvierat primárny zdroj obživy pre tunajšie obyvateľstvo (Popjaková, 1998). V súčasnosti v obci pôsobia 3 poľnohospodárske podnikateľské subjekty: AgroContract mliečna farma, a.s. (50-99 zamestnancov), Agronatur, s.r.o. (10-19 zamestnancov) a Vínohrady Jasová, s.r.o. (10-19 zamestnancov) (ŽR SR, 2019).

Okrem firiem zaoberajúcich sa poľnohospodárstvom sa v obci nachádzajú priemyselné firmy zamerané na kovovýrobu: SLOVTOS, s.r.o. (25-49 zamestnancov) a Remeň, s.r.o. (10-19 zamestnancov). Už v roku 1949 bola v obci zriadená strojno-traktorová stanica združujúca malých a stredných roľníkov. Jej budovy v roku 1960 prevzal strojársky závod ČKD Blansko, v ktorého areáli bola v roku 1962 zriadená pobočka strojárského závodu TOS Kuřim, závod Blansko, prevádzka Jasová, kde sa vyrábalo príslušenstvo k obrábacím strojom. Až do prevratu v roku 1989 sa priemyselný podnik TOS stáva dôležitým aspektom rozvoja obce - stavia štvorbytovky, organizuje kultúrne podujatia pre zamestnancov, prispieva k rozvoju športu v obci. V roku 1989 sa od TOS odčlenila firma Kabelschlepp a druhá časť TOS sa odčlenila od Kuřimu a pretransformovala sa na SLOVTOS a Agrokont.. Kabelschlepp v roku 2000 zrušil tunajšiu prevádzku a preniesol ju do Nových Zámkov. Budovy Agrokontu po likvidácii odkúpil súkromný podnikateľ a založil firmu na výrobu kovového nábytku KOVOJAS (Reško, 2004). V súčasnosti je firma známa pod menom Remeň, s.r.o. V obci má

okrem kovospracujúcich závodov svoje sídlo aj firma zameraná na drevospracujúci priemysel – výrobu detských ihrísk – Oli ihriská, s.r.o. so 6 zamestnancami (ŽR SR, 2019).

Mapa výrobnjej sféry v obci (obrázok 27) znázorňuje miesto pôsobenia týchto podnikateľských subjektov v Jasovej. Firma Vinohrady Jasová, s.r.o. má sídlo východne od intravilánu, preto na mape nie je znázornená.

Obrázok 27 Výrobná sféra v obci Jasová v roku 2019

1. Agronatur, s.r.o.
2. AgroContract mliečna farma, a.s.
3. Oli ihriská, s.r.o.
4. SLOVTOS, s.r.o.
5. Remeň, s.r.o.

Zdroj: ZBGIS, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

5.3.2 Nevýrobná sféra

Terciárny sektor pozostáva z hospodárskych odvetví, ktoré zahŕňajú nevýrobné činnosti (obchod, školstvo, služby, doprava, zdravotníctvo, cestovný ruch, verejná správa, kultúra a pod.) (Popjaková, 1997). Ide o služby, ktoré zabezpečujú fungovanie hospodárstva a zároveň zaisťujú základné životné podmienky obyvateľstva.

Spoločnosť ARRIVA Nové Zámky, a.s. sprostredkováva dopravné služby pre obec, pričom využíva 2 autobusové zastávky a cestné komunikácie v obci. Najvýznamnejším distribútorom plynu v obci je spoločnosť Slovenský plynárenský priemysel, a.s. Distribúciou elektriny do obce sa zaoberajú viaceré spoločnosti, najznámejšou je ZSE Energia, a.s. Zásobovanie pitnou vodou prevádzkuje spoločnosť Západoslovenská vodárenská spoločnosť, a.s. V oblasti mobilnej techniky je dostupná sieť Orange, T-mobil a O2. V marci roku 2007 sa dobudovala informačno-komunikačná sieť (internet) v rámci členstva v Dvory a okolie – združenie obcí. Poštové služby sú uskutočňované jednou prevádzkou Slovenskej pošty, a.s. v centrálnej časti intravilánu.

Vzdelávacie služby v obci sú uskutočňované prostredníctvom Základnej školy s materskou školou lokalizovanej v centrálnej časti intravilánu (obrázok 28). Stravovanie žiakov a učiteľov zabezpečuje Súkromná školská jedáleň s počtom zamestnancov 5-9 v priestoroch budovy materskej školy (ŽR SR, 2019).

Obrázok 28 Rozmiestnenie zariadení sociálnej infraštruktúry v obci Jasová v roku 2019

1. Základná škola (ročníky 5-9) a budova telocvične
2. Základná škola (ročníky 1-4), materská škola a Súkromná školská jedáleň
3. Kostol sv. Vavrince a fara
4. Ordinácia všeobecného lekára, pobočka Slovenskej pošty, kaderníctvo, cukráreň Espresso
5. Obecný úrad
6. COOP Jednota

7. Cintorín so smútočnou obradnou sieňou a kaplnkou sv. Michala archanjela
8. Potraviny UNIVERZÁL
9. Pohostinstvo Krčma u Remeňa
10. Športový klub ŠK SOKOL
11. Predajňa zmiešaného tovaru JUKOMONT
12. Bowling bar Jasová
13. SYMPATHY, n.o.
14. Zberňa surovín

Zdroj: ZBGIS, 2019

Spracovala: Samuelová, 2019

Zdravotnícke služby sú v obci sprostredkované MUDr. Ivanom Vojtekom – všeobecným lekárom pre dospelých. Ordináciu má v susedstve s Obecným úradom v centrálnej časti intravilánu (obrázok 28).

Maloobchod je v obci Jasová zastúpený prevádzkou so zmiešaným tovarom JUKOMONT (7 zamestnancov), lokalizovanou vo východnej časti intravilánu obce v smere hlavnej cesty do susednej obce Kolta. JUKOMONT sa okrem maloobchodu zaoberá aj montážou plastových okien. Svoju pobočku tu má COOP Jednota s 5 zamestnancami, ktorej predajňa sa nachádza v susedstve obecného úradu v centre obce (obrázok 28). Predaj potravín a zmiešaného tovaru v obci zabezpečuje aj obchod UNIVERZÁL s 5-9 zamestnancami (ŽR SR, 2019) v južnej časti intravilánu. Bowling bar ponúka aj možnosť zahráť si bowling a organizuje rôzne spoločenské podujatia v obci (oslavy, plesy). V centrálnej časti intravilánu má svoju prevádzku cukráreň Espresso pod vedením Mariany Lubuškej. V obci svoje služby poskytuje aj kadernička Monika Ertingerová v priestoroch patriacich obci v centrálnej časti intravilánu. Priestory letiska (západne od intravilánu) využíva Igor Bohoš na prevádzku zberných surovín (obrázok 28) – výkup železného šrotu.

Sociálne zariadenie SYMPATHY n.o, ktoré poskytuje dlhodobú a komplexnú starostlivosť pre klientov odkázaných na profesionálnu pomoc iných, má svoje sídlo v západnej časti intravilánu. Má 20-24 zamestnancov (ŽR SR, 2019).

5.3.3 Infraštruktúra v obci

Sféra služieb je súhrn rôznorodých činností, ktoré sú vnútorne členené podľa rôznych hľadísk. Podľa spoločného charakteru zariadení, ktoré poskytujú služby, rozlišujeme technickú a sociálnu infraštruktúru (Dubcová a kol., 2013).

5.3.3.1 Technická infraštruktúra

Základným druhom pozemnej dopravy obce Jasová je cestná doprava, ktorá zabezpečuje predovšetkým spojenie s okresným mestom Nové Zámky, okolitými obcami a mestom Štúrovo. Dopravu dopĺňajú vybudované parkovacie miesta s celkovým počtom 100,

ktoré sa nachádzajú pri obchode s potravinami, obecnom úrade, kostole, cukrárni, pošte a materskej a základnej škole. Z hľadiska vidieckej obce je to postačujúce, pretože v obci prevládajú rodinne domy s garážami. Najbližšia vlaková stanica je v obci Dvory nad Žitavou vzdialená 11 km od Jasovej. Západne od intravilánu sa v obci nachádza letisko, ktoré je momentálne využívané rekreačne, prípadne poľnohospodármi na posyp práškovacími lietadlami (Šípka, 1988).

Obec je úplne plynofikovaná. Zásobovanie je zemným plynom zo zásobovacieho VTL plynovodu DN 300 PN 40, v trase Bánov-Gbelce-Štúrovo. Plynovodná sieť a príslušné plynárenské zariadenia dostatočne pokrývajú spotrebu zemného plynu v obci.

V oblasti energetiky je obec plne elektrifikovaná, t.j. energetická náročnosť je dostatočne vykrytá a napojená je každá domácnosť. V obci je 11 transformačných staníc. Verejné komunikácie sú osvetlené pouličným osvetlením, ktoré je inštalované prevažne na existujúcich betónových stožiaroch verejného rozvodu elektroenergetiky.

Zásobovanie pitnou vodou je zabezpečované z vodovodného potrubia z diaľkovodu Kolta-Štúrovo. Kanalizácia v súčasnosti nie je vybudovaná. Väčšina domácností disponuje vlastnou žumpou.

V oblasti informačnej infraštruktúry má obec vybudovanú telekomunikačnú sieť s digitálnou ústredňou. Rozhlasové a televízne pokrytie je dobré. Je tu vybudovaná sieť miestneho rozhlasu s inštaláciou na oceľových stožiaroch. V súčasnosti sa vykonávajú aktivity ohľadom rozšírenia zabezpečenia kamerového systému (inštalovaných 5 kamier). Nie je tu zavedená káblová televízia a nevydávajú sa obecné noviny. Vydáva sa školský časopis s celoobecnou pôsobnosťou.

5.3.3.2 Sociálna infraštruktúra

Základná škola v obci disponuje deviatimi triedami prvého a druhého stupňa a na vzdelávanie má k dispozícii telocvičňu. V centrálnej časti obce sa nachádza rímskokatolícky Kostol sv. Vavrinca a fara rímskokatolíckej cirkvi. Ambulancia všeobecného lekára v obci susedí s Obecným úradom.

Spotrebiteľom nie sú v obci k dispozícii ubytovacie služby. Najbližšími ubytovacími zariadeniami je penzión v obci Dvory nad Žitavou.

Maloobchod je v obci realizovaný dvoma predajňami so zmiešaným tovarom a dvoma predajňami potravín. V južnej časti intravilánu sa nachádzajú aj dve pohostinstvá špecializované najmä na predaj alkoholických a nealkoholických nápojov a v centrálnej časti

intravilánu má svoje sídlo cukráreň. Maloobchodnú sieť dopĺňajú služby kaderničky a prevádzka zberných surovín.

Rozvoj športu v Jasovej je realizovaný a telovýchovnou jednotou (TJ) Jasová, ktorá zastrešuje najmä futbalový klub ŠK SOKOL Jasová. Futbalový klub má k dispozícii športový areál v južnej časti intravilánu.

Z hľadiska kultúrno-správnych lokalizačných predpokladov cestovného ruchu (Mariot, Tolmáči, 2015) sú v obci zaujímavé tri objekty. V centrálnej časti obce sa nachádza rímskokatolícky Kostol sv. Vavrinca a fara rímskokatolíckej cirkvi. V severovýchodnej časti intravilánu sa nachádza cintorín so smútočnou obradnou sieňou a s kaplnkou sv. Michala archanjela. Je to najvzácnejšia pamiatka obce, pôvodne románsky kostolík sv. Vavrinca (Sb. Laurentis Martyri) postavený na začiatku 13. stor. v severnej časti dnešnej obce a spomína sa v r. 1210.

Odvetvie verejnej správy zabezpečuje v území Jasovej samospráva pracujúca vo viacúčelovej budove obecného úradu v centre obce, ktorého súčasťou je kancelária starostu a poslancov, zasadacia miestnosť, matrika, archív a knižnica. V obci sa nachádza taktiež sklad požiariarnej techniky, ktorý je spravovaný miestnym dobrovoľným hasičským zborom.

6 Environmentálnogeografická charakteristika

Územie obce je z hľadiska kvality životného prostredia relatívne nenarušené. Na území sa nevyskytuje žiaden zdroj znečistenia, ktorý by vážnejšie poškodzoval životné prostredie.

Ovzdušie je znečisťované v minimálnej miere tuhými látkami a plynými exhalátmi z menších energetických zdrojov ako i z domácich kúrenísk na tuhé palivo. Menšou mierou sa na znečistení podieľa aj prašnosť z automobilovej dopravy. Okrem toho je ďalším, i keď minimálnym zdrojom znečisťovania, aj poľnohospodárska výroba (najmä pachmi), predovšetkým intenzívnym obrábaním pôdy a pozberovú úpravou produktov. Podľa portálu BEISS (2020) v obci nie sú žiadne významné stacionárne zdroje znečisťovania ovzdušia.

Vodné toky, vodné plochy i podzemné vody sú znečisťované nielen poľnohospodárstvom ale aj splaškami z domácností v dôsledku absentujúcej kanalizácie a čistiarne odpadových vôd (BEISS, 2020). Intenzifikácia poľnohospodárskej výroby, najmä aplikácia chemických látok – pesticídov z priemyselných hnojív do pôdy, negatívne pôsobia na povrchové a podzemné vody, ale aj na poľnohospodársku pôdu a následne cez potravinový reťazec na človeka. Časť látok prenášaná v podzemných vodách sa ukladá v pôdach najmä v zóne kapilárneho vztlínania. Niektoré stopové prvky, ktoré majú zvýšené koncentrácie v pôdach

sa takto koncentrujú a niektoré sú dôsledkom aplikácie priemyselných hnojív. Kontaminácia sa hodnotí na základe najvyšších prípustných koncentrácií rizikových látok v pôde (PHSR, 2015).

Pôda nevykazuje žiadne známky kontaminácie. Vážnejšie ohrozenie pôdy predstavuje vodná erózia, ktorá postihuje väčšinu poľnohospodárskej pôdy v členitejších oblastiach územia obce (BEISS, 2020). Zvýšená náchylnosť pôd na veternú eróziu je spôsobená neprítomnosťou ochrannej línie zelene na otvorenom území, v dôsledku čoho je silná prašnosť územia najmä v mimovegetačnom období.

Priestor z hľadiska bioty v obci hodnotí BEISS (2020) ako ekologicky nestabilný s prevahou mierne poškodeného porastu. Poškodenie a ohrozenie bioty súvisí v území najmä s premenou prevažnej väčšiny plochy na poľnohospodárske pozemky alebo na zastavané plochy, v dôsledku čoho sa pôvodné druhy rastlín a živočíchov zachovali len v enklávach. Zvyšky pôvodných častí prírody sú v obci predmetom európskej ochrany prírody (Ludinský háj).

Odpadové hospodárstvo je v obci riešené zberom tuhého komunálneho odpadu, ktorý je vyvážený na regionálnu skládku TKO Kolta. Zber nebezpečného odpadu je zabezpečovaný podľa potreby. V obci je zavedený zber vyseparovaných zložiek odpadu, ktorý prebieha raz mesačne (PHSR, 2015).

7 Rozvoj obce

Jasová je súčasťou združenia Dvory a okolie - združenie obcí, ktoré vzniklo v roku 2003 ako záujmové združenie obcí. Od roku 2012 je zároveň súčasťou občianskeho združenia MAS - Dvory a okolie združujúce 15 obcí (Bešeňov, Branovo, Dvory nad Žitavou, Semerovo, Jasová, Dubník, Rúbaň, Pribeta, Strekov, Svodín, Nová Vieska, Gbelce, Šarkan, Bruty, Bíňa).

Stratégia rozvoja obce tvorí ústrednú časť dokumentu Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Jasová na roky 2016-2022, v ktorom je vytvorený rámec budúceho rozvoja. Stanovenie stratégie vychádza z výsledkov analýzy zdrojov, z výsledkov dotazníkového prieskumu a zo stretnutí s občanmi a poslancami obecného zastupiteľstva. Na základe týchto informácií boli identifikované kľúčové oblasti, na ktoré sa obec zameriava. Špecifické ciele obce sú konkretizované pre jednotlivé prioritné oblasti (oblasť environmentálna, sociálna a ekonomická), v rámci ktorých sú vymedzené priority a opatrenia, ktoré obec vo svojom rozvoji musí splniť, aby odstránila kľúčové problémy.

Špecifický cieľ 1: Kvalitné životné prostredie

V rámci tohto cieľa obec vybudovala v roku 2018 hospodársky a zberný dvor zo zdrojov Európskej únie a štátneho rozpočtu. Stavba dvora pozostávala z výstavby objektu pre správcu dvora, prístrešku odpadov, garáže, prístrešku pre vlečky, spevnenej plochy, prístrešku

pre manipulačnú techniku, splaškovej a dažďovej kanalizácie a podzemnej požiarnej nádrže. V súčasnosti je zberný dvor využívaný okrem triedenia základných zložiek KO aj na dovoz BRKO, šatstva a textílií, jedlých olejov a tukov. Na hospodársko-zbernom dvore sa dovezený odpad dotrieduje, dočasne uskladňuje a následne odváža zmluvnou odberateľskou spoločnosťou (www.jasovaobec.sk, 2020).

Obec má v pláne pravidelné čistenie potoka a odstraňovanie invazívnych burín v jeho okolí, udržiavanie čistého verejného priestranstva a plôch v okolí cestných komunikácií, úpravu verejnej zelene, výsadbu kvetov a drevín.

Špecifický cieľ 2: Kvalitná sociálna infraštruktúra

Zo zdrojov Nitrianskeho samosprávneho kraja bola v roku 2015 v obci vytvorená oddychová zóna (LEADER NSK, 2020). V roku 2016 sa zateplila budova základnej školy v obci a prebehla oprava telocvične, čo bolo financované zo štátneho rozpočtu SR. V roku 2017 sa v obci uskutočnil projekt „Informačné tabule – zlepšená informovanosť a orientácia návštevníkov“, ktorý bo podporený dotáciou Nitrianskeho samosprávneho kraja na podporu cestovného ruchu. V roku 2018 bolo vybavenie miestneho parku v časti Vonkajšia posilňovňa doplnené o 3 exteriérové fitness zariadenia (bradlá, korčule, hyperextenzia) – FITPARK 3, realizované s finančnou podporou Nitrianskeho samosprávneho kraja.

Obec má v pláne zvyšovanie kapacity obecnej knižnice, organizáciu a podporu kultúrnych podujatí, podporu cykloturistiky, v rámci čoho bola v roku 2020 v centre obce vybudovaná infotabuľa s cyklotrasami (www.jasovaobec.sk, 2020).

Špecifický cieľ 3: Kvalitná technická infraštruktúra

V roku 2013 sa uskutočnila za podpory Nitrianskeho samosprávneho kraja v rámci združenia obcí MAS - Dvory a okolie rekonštrukcia a modernizácia miestneho rozhlasu (LEADER NSK, 2020).

Z rozpočtu obce bol v roku 2016 rozšírený kamerový systém v obci a prebehla výstavba parkoviska pri cintoríne. V roku 2017 obec zrealizovala protipovodňové opatrenia na potoku Paríž a opravila odvodňovacie priekopy v obci.

Obec má ďalej v pláne modernizáciu osvetlenia futbalového ihriska, opravu miestnych komunikácií a chodníkov, opravu autobusových zastávok.

Záver

Práca „Mikrogeografia obce Jasová“ mala cieľ komplexne geograficky charakterizovať záujmové územie, pričom sa zameriavala na fyzickogeografické a humánogeografické pomery obce Jasová.

Jasová je obec v okrese Nové Zámky, ktorý patrí do Nitrianskeho kraja. Nachádza sa v Podunajskej nížine na rozlohe 1992,9 ha.

Z pohľadu geológie je územie obce tvorené eolickými a fluvialnými sedimentmi terciéru a kvartéru. Geologické podložie tvoria spraše, piesky a íly. Geomorfologické členenie radí obec do oblasti Podunajskej nížiny, celku Podunajskej pahorkatiny a do podcelku Hronská pahorkatina. Geomorfologický vývoj a stavba je úzko spätý s geologickým vývojom najmä v kvartéri. Z klímageografického hľadiska spadá celé územie obce do teplého, mierne vlhkého okrsku s miernou zimou. Územím pretekajú viaceré potoky, z ktorých najvýznamnejší je Paríž - pravostranný prítok rieky Hron. V obci sa nachádza vodná nádrž Jasová, využívaná na chov rýb. Na eolické sedimenty pleistocénu (spraše) sa viažu úrodné černozy a na pieskoch a íloch v severovýchodnej časti obce sa vytvorili hnedozeme a regozeme. V blízkosti potokov nachádzame fluvizeme a čiernice. Druhovo patria pôdy na území obce k stredne ťažkým pôdam, najmä k hlinitým. V rámci biogeografických pomerov fyto geografickej charakteristiky nachádzame na území spoločenstvo xerothermných krovín, panónsko-karpatské cerové lesy, eurosibírske dubové lesy, ruderálne spoločenstvá. Ochudobnenou zoocenózou sa vyznačujú spoločenstvá polí a lúk, ktoré v obci prevládajú. V okolí potokov a vodnej nádrže a v nich samotných registrujeme spoločenstvo riek a brehov. Taktiež tu môžeme nájsť druhy žijúce v blízkosti ľudských sídlisk (synantropné spoločenstvá). Územie obce Jasová disponuje z hľadiska ochrany prírody územím európskeho významu v sústave Natura 2000 – Ludinský háj. V blízkom okolí sa nachádzajú maloplošné chránené areály Rúbaniasky park a Alúvium Paríža.

Archeologické nálezy južne od obce svedčia o počiatkoch osídlenia v mladšej i staršej dobe kamennej. Obec sa postupne vyvíjala pod vplyvom politického, kultúrneho a spoločenského života na území dnešného Slovenska. Vývoj počtu obyvateľov vykazoval od roku 1961 klesajúci charakter až po súčasnosť. V obci bol zaznamenaný v rokoch 2014 – 2018 prirodzený úbytok obyvateľstva. Napriek migračnému prírastku obyvateľov v rokoch 2014-2016, celkový prírastok obyvateľov sledujeme len v roku 2014. Ostatné sledované roky sa vyznačujú celkovým úbytkom obyvateľstva obce. V obci prevládajú dlhodobo ženy a počet obyvateľov v poproduktívnom veku prevyšuje predproduktívnu skupinu obyvateľstva.

Nepriaznivý vývoj v oblasti reprodukcie dokazuje aj grafické znázornenie regresívnym typom vekovej pyramídy. Výrazne dominantné postavenie majú obyvatelia slovenskej národnosti rímsko-katolíckeho vierovyznania.

Štruktúra sídla je charakterizovaná zoskupenými domami pozdĺž línie. Jedná sa o tzv. ulicovku, ktorú evidujeme v centre, ktoré je najstaršou časťou obce. Administratívny vývoj sídla poukazuje na nestabilitu administratívneho členenia Slovenska v minulosti. Z hľadiska funkčného využitia intravilánu má dominantné postavenie obytná funkcia. Využitie extravilánu je prioritne zamerané na pestovanie poľnohospodárskych plodín na ornej pôde. Poľnohospodárska výroba je reprezentovaná viacerými subjektami. V Jasovej sú lokalizované tri priemyselné podniky, dva sústredené na kovospracujúci priemysel a jeden na drevospracujúci priemysel. V posledných rokoch však dochádza k narastaniu počtu zamestnaných v III. sektore a k poklesu počtu zamestnancov v I. sektore národného hospodárstva.

„Mikrogeografia obce Jasová“ komplexne analyzuje geografické pomery v záujmovom území, pričom sa zameriava na rozmiestnenie jednotlivých geografických objektov a kladie dôraz na vzájomné vzťahy medzi nimi. Práca disponuje detailne spracovanou problematikou priestorovosti a syntetickosti územia malého rozmeru. Nami spracované poznatky, informácie a skutočnosti môžu byť poskytnuté miestnemu obyvateľstvu, využité v edukačnom procese, je možné ich použitie na doplnenie oficiálnej webovej stránky obce o údaje geografického charakteru, alebo môžu byť aplikované do praxe a stať sa východiskovým materiálom pri vytváraní programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce.

Zoznam informačných zdrojov

Atlas krajiny Slovenskej republiky [online]. Banská Bystrica : Slovenská agentúra životného prostredia, Centrum environmentálnej informatiky. 2013. [cit.2019.04.06.]. Dostupné na internete:

<<http://geo.enviroportal.sk/atlassr/>>.

BARAN, V., BAŠOVSKÝ, O. 1998. *Geografia sídiel*. Banská Bystrica : UMB, 1998. 170 s. ISBN 80-8055-182-0.

BAŠOVSKÝ, O., LAUKO, V. 1990. *Úvod do regionálnej geografie*. Bratislava : SNP, 1990, 120 s. ISBN 80-08-00278-6.

Bazálne environmentálne informácie o sídlach Slovenska. [online]. 2020, [cit. 2020-05-04]. Dostupné na internete:

<<http://old.agroporadenstvo.sk/pôdy>>.

BIELEK, P. 2004. *Pôdy Slovenska* [online]. 2004, [cit. 2019.04.04.]. Dostupné na internete:

<<http://old.agroporadenstvo.sk/pôdy>>.

Bonitované pôdno-ekologické jednotky, M 1:5000, [online]. 2004, [cit. 2019.03.12.]. Dostupné na internete:

<<http://portal.vupop.sk/portal/apps/webappviewer>>.

Cestná sieť Slovenskej republiky, M 1:1100000 [online]. 2019, [cit. 2019.04.04.]. Dostupné na internete:

<https://www.cdb.sk/files/img/zakladne-mapy-cs/cestna-siet-sr_a3_admin.jpg>.

DUBCOVÁ, A. a kol. 2003. *Vademecum literárnej a vedeckej činnosti geografa*. Nitra, 2003. 38 str. ISBN 80-8050-273-0.

DUBCOVÁ, A. a kol. 2008. *Geografia Slovenska*. 1. vyd. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2008. 351 s. ISBN 978-80-8094-422-3.

DUBCOVÁ, A. a kol. 2012. *Mikrogeografia*. 1. vyd. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2012. 185 s. ISBN 978-80-558-0112-4.

Farský úrad Jasová. [online]. 2019, [cit. 2019.06.05.]. Dostupné na internete:

<<http://www.farnost-jasova.webnode.sk>>.

FIALOVÁ, E. red., 1978. *Retrospektívny lexikón ČSSR 1850 – 1970*. 1. vyd. Praha : Federálny statistický úrad, 1978. 1184 s

Geologická mapa Slovenska M 1:50 000 [online]. 2013, [cit. 2019.06.05.]. Bratislava : Štátny geologický ústav Dionýza Štúra, 2013. Dostupné na internete:

<<http://apl.geology.sk/gm50js>>.

HRNČIAROVÁ, T. Red. 2002. Atlas krajiny SR. 1. vyd. Bratislava : Ministerstvo životného prostredia SR, 2002. 344 s. ISBN 80-88833-27-2

Hydrogeologické mapy [online]. Bratislava : Štátny geologický ústav Dionýza Štúra, 2008. Dostupné na internete:

<<http://apl.geology.sk/hydrogeol>>.

JAKUBÍK, J. 2012. Vývoj vojenskej kartografie na území Slovenska. In Kartografické listy. ISSN 1336-5274, 2012 roč. 20, č.1, s 28-38.

JAROLÍMEK, I. a kol. 1997. *Rastlinné spoločenstvá Slovenska 2. Synantropná vegetácia.* Bratislava : Veda, 1997. 420 s. ISBN 80-224-0522-1

Jasová - oficiálne stránky obce. [online]. 2019, [cit. 2019.06.05.]. Dostupné na internete: <<http://www.jasovaobec.sk>>.

KANDRÁČOVÁ, V., MICHAELI, E. 1996. Mikrogeografia v edukácii, výskume a pre prax. In *Krajina východného Slovenska v odborných a vedeckých prácach.* Prešov : UPJŠ, 1996. ISBN 80-88885-10-8. s. 265- 285.

KEŘKOVSKÝ, M. 2004. *Ekonomie pro strategické řízení.* Praha : C.H. Beck, 2004, 184 s. ISBN 80-7179-885-1.

KRIŽAN, F. LAUKO, V. 2014. *Geografia maloobchodu. Úvod do problematiky.* Bratislava : Univerzita Komenského, 2014. 196 s. ISBN 978-80-223-3542-3.

LAPIN, M. a kol. 2002. Klimatické oblasti. In *Atlas krajiny Slovenskej republiky* [online]. Banská Bystrica : Slovenská agentúra životného prostredia, Centrum environmentálnej informatiky. 2013. [cit.2019.04.06.]. Dostupné na internete: <<http://geo.enviroportal.sk/atlassr/>>.

LAUKO, V. a kol. 2014. *Regionálne dimenzie Slovenska.* Bratislava : UK, 2014. 525 s. ISBN 978-80-223-3725-0

LAUKO, V., KASALA, K. 2010. *Teória a metodológia regionálnej geografie.* Bratislava : Kartprint, 2010. 100 s. ISBN 978-80-88870-80-7.

LEADER NSK. [online]. 2020, [cit. 2020-04-05]. Dostupné na internete: <<https://www.leadersk.sk/mas/>>.

LUKNIŠ, M. red. 1972. *SLOVENSKO – Príroda.* Bratislava : Obzor, 1972. 920 s.

MAJTÁN, M. 1998. *Názvy obcí Slovenskej republiky. Vývin v rokoch 1773 – 1997.* [online]. Bratislava : Veda, 1998. [cit. 2019.05.02.] Dostupné na internete: <http://www.juls.savba.sk/nazvy_obci.html>.

MALÍK, P. 2008. *Hydrogeologické mapy* [online]. Bratislava : Štátny geologický ústav Dionýza Štúra, 2008. [cit. 2019.06.02.] Dostupné na internete:

<<http://apl.geology.sk/hydrogeol>>.

MARIOT, P., TOLMÁČI, L. 2015. *Geografia cestovného ruchu pre 3. ročník hotelových akadémií*, Bratislava: Orbis Pictus Istropolitana, 2015, 104 s. ISBN 978-80-8120-309-1.

MAZÚR, E., LUKNIŠ, M. 1980. *Regionálne geomorfologické členenie SSR*, M 1:1 000 000. In: Atlas SSR. Bratislava : SAV, SÚGK, 1980. 296 s.

MICHAELI, E. 2015, *Regionálna geografia Slovenskej republiky*, Prešov : Prešovská univerzita, 2. vydanie, 2015. 145 s. ISBN 978-80-555-1393-5.

MICHALKO, J. a kol. 1985. *Geobotanická mapa ČSSR, Slovenská socialistická republika. Levice*. M 1:200 000. Bratislava : Slovenská kartografia, 1985.

MLÁDEK, J. 1992. *Základy geografie obyvateľstva*. 1. vyd. Bratislava : SPN, 1992. 234 s. ISBN 80-08-00768-0.

MRAVÍK, J. 1958. *Pojednanie geologickej* [online]. Jasová [cit. 2018.11.11.] Dostupné na internete:

<<http://www.jasovaobec.sk/historia-obce.phtml?id3=73966>>.

Obec Jasová – neoficiálne stránky obce. [online]. 2019, [cit. 2019.06.05.]. Dostupné na internete:

<<https://www.facebook.com/ObecJasova/>>.

POLČÁK, N. 2009. *Základy klimatológie pre geografov*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Fakulta prírodných vied, 2009. 115 s. ISBN 9788080837662.

POPJAKOVÁ, D. 1997. *Základné kapitoly z geografie priemyslu*. 1.vyd. Prešov : FHPV PU, Prešov, 1997. 141 s. ISBN 80-7097-350-1.

POPJAKOVÁ, D. 1998. *Stručný prehľad základných pojmov z geografie poľnohospodárstva, rybného a lesného hospodárstva*. Banská Bystrica : Metodické centrum, 1998. 39 s. ISBN 80-8041-206-5.

PRIECHODSKÁ, Z. a kol. 1988. *Vysvetlivky ku geologickej mape severovýchodnej časti Podunajskej nížiny*. 1:50000, Bratislava : ŠGÚDŠ, 1988, 114 s.

Príloha k vyhláške č. 559/2007 Z. z. Nadmorská výška stredú obce/mesta (v metroch) za obce/mestá Slovenskej republiky a hodnota objemového prepočítavacieho miesta.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Jasová na roky 2016-2022. [online]. 2015, [cit. 2019.05.02.] Dostupné na internete:

<<https://www.jasovaobec.sk/program-hospodarskeho-a-socialneho-rozvoja-2016-2022>>.

Register priestorových jednotiek. [online]. 2018, [cit. 2019.02.05.]. Dostupné na internete:

<<https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/Databases/REGPJ>>.

REŠKO, A. 2004. *Jasová*. Komárno : KT, 2004. 189 s. ISBN 80-8056-380-2.

REŠKO, A. 2014. *Kolta*. 2. vyd. Komárno : ÁSZ STUDIO, 2014. 359 s. ISBN 978-80-89675-03-6.

RUTOVÁ, M. red., 1984. *Statistický lexikon obcí ČSSR 1982*. Praha : Statistické a evidenční vydavatelství tiskopisů, 1984, 1727 s.

Slovenský hydrometeorologický ústav [online]. 2019, [cit. 2019.07.09.]. Dostupné na internete: <<http://www.shmu.sk/sk/?page=1/>>.

STANOVÁ, V., VALACHOVIČ, M. 2002. *Katalóg biotopov Slovenska*. Bratislava : DAPHNE – Inštitút aplikovanej ekológie, 2002. 225 s. ISBN 80-89133-00-2.

ŠÍPKA, E. 1988. *Dopravná a spojová geografia*. 1. vyd. Bratislava : Alfa, 1988. 172 s.

Štatistický úrad Slovenskej republiky. [online]. 2019, [cit. 2019.10.05.]. Dostupné na internete: <https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/Databases/DATAcube_sk/>.

Štátna ochrana prírody slovenskej republiky. [online]. 2019, [cit. 2019.06.05.]. Dostupné na internete:

<<http://www.sopsr.sk/web/>>.

Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky, 1967. *Mapa okresov Slovenskej republiky, okres Nové Zámky 1:50 000*, Harmanec : Vojenský kartografický ústav, 1967

VAŠKOVSKÝ, I. a kol. 1982. *Vysvetlivky ku geologickej mape juhovýchodnej časti Podunajskej nížiny 1:50 000*. Bratislava : Geologický ústav Dionýza Štúra, 1982. 115 s.

VASS, D. a kol. 1986. *Regionálne geologické členenie Západných Karpát a severných výbežkov Panónskej panvy na území ČSSR*. M: 1 : 500 000, Bratislava : GÚDS, 1986

VASS, D. a kol. 1988. *Vysvetlivky k mape Regionálne geologické členenie Západných Karpát a severných výbežkov Panónskej panvy na území ČSSR*. M: 1 : 500 000, Bratislava : GÚDS, 1988, 45 s.

VICENÍKOVÁ, A., POLÁK, P. 2003. *Európsky významné biotopy na Slovensku*. Banská Bystrica : ŠOP SR, 2003. 151 s. ISBN 80-89035-24-8.

Vojenský kartografický ústav. 1999. *Hronská pahorkatina – Nové Zámky*, 1:50000, Harmanec : Vojenský kartografický ústav, 1999. ISBN 80-8042-167-6.

VEĽKÝ, J., VLADÁR, J. red. 1977 - 1982. *Encyklopédia Slovenska*. Bratislava : Veda, 1977 – 1982.

VRTEL, L., VRTELOVÁ, D. 1996. *Heraldický register Slovenskej republiky – Jasová*. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky. [cit.2019.11.10.]. Dostupné na internete: <http://ives.minv.sk/heraldreg/wp_detail.aspx?ID=743>.

ZBGIS® Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky. [cit.2019.04.06.]. Dostupné na internete:

<<https://zbgis.skgeodesy.sk>>.

Živnostenský register Slovenskej republiky. [online]. 2019, [cit. 2019.10.05.]. Dostupné na internete:

<<http://zivnostensky-register.sk-online.sk/>>.